

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΟΥΛΙΩΤΗ

A.M.: Ξ2016307

**Μετάφραση και Σχολιασμός αποσπάσματος από το δοκίμιο του Kenneth
Waltz με τίτλο «Structural Realism after the Cold War».**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΣΩΤΗΡΗΣ ΛΙΒΑΣ (Επιβλέπων καθηγητής)

ΒΙΛΕΛΜΙΝΗ ΣΩΣΩΝΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΕΝΤΡΩΤΗΣ

ΚΕΡΚΥΡΑ
ΜΑΪΟΣ 2018

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΧΥΠΤΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ»

**Μετάφραση και Σχολιασμός αποσπάσματος από το δοκίμιο του Kenneth Waltz με
τίτλο «Structural Realism after the Cold War».**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΣΟΥΛΙΩΤΗ

Επιβλέπων:

Σωτήρης Λίβας

Αναπληρωτής καθηγητής, Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ

Μέλη Επιβλέπουσας Επιτροπής.

.....

Σωτήρης Λίβας

Αναπληρωτής καθηγητής,
Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ

.....

Βιλελμίνη Σωσώνη

Επίκουρη καθηγήτρια
Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ

.....

Γεώργιος Κεντρωτής

Καθηγητής Τ.Ξ.Γ.Μ.Δ

Κέρκυρα, Μάιος 2018

Η σελίδα αυτή είναι σκόπιμα λευκή.

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήταν η μετάφραση στα ελληνικά αποσπάσματος από το δοκίμιο του Kenneth Waltz με τίτλο «Structural Realism after the Cold War» και ο σχολιασμός των μεταφραστικών δυσκολιών που αντιμετωπίστηκαν. Ο τρόπος εξέτασης και ομαδοποίησης των μεταφραστικών δυσκολιών βασίζεται στην ανάλυση των ιδιαίτερων γλωσσολογικών και υφολογικών χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν τα κείμενα διεθνούς πολιτικής, όπως το πρωτότυπο. Σε πρώτο επίπεδο πραγματοποιείται ανάλυση του εν λόγω κειμενικού είδους και της σημασίας των στοιχείων που το συνθέτουν με αναφορά στη θεωρία. Σε δεύτερο επίπεδο οργανώνεται η παρουσίαση των δυσκολιών που αντιμετωπίστηκαν κατά τη μεταφραστική διαδικασία βασιζόμενη στις παραδοχές της προηγηθείσας ανάλυσης. Για τον σχολιασμό των μεταφραστικών δυσκολιών γίνεται χρήση κειμενικών παραδειγμάτων μέσα από πίνακες, ενώ παράλληλα γίνεται αναφορά στις στρατηγικές μετάφρασης που ακολουθήθηκαν. Τέλος, στα συμπεράσματα περιλαμβάνεται αξιολόγηση της μετάφρασης ως προς τον στόχο που είχε αρχικά τεθεί.

Η σελίδα αυτή είναι σκόπιμα λευκή.

Abstract

The scope of this thesis was the translation in Greek of Kenneth Waltz's essay "Structural Realism after the Cold War" and the analysis of the translation challenges that had to be addressed. The methodology for the examination of the translation challenges is based on the analysis of the specific lingual and stylistic features included in texts of international politics, such as the original. So as a first step the thesis presents an analysis of the particular textual genre and the significance of the features it includes with references to theory. The presentation of the challenges encountered during the translation process is based on the assumptions of the preceding analysis. Tables with textual examples and references to translation strategies are being used in order to analyze the difficulties. Finally, the conclusions include an assessment of the translation in relation to the initial goal.

Περιεχόμενα

Κατάλογος Πινάκων	7
Πρόλογος	8
Α΄ ΜΕΡΟΣ	9
A1.Εισαγωγή	10
A2.1 Σχετικά με το πρωτότυπο	11
A.2.2 Λίγα λόγια για το περικείμενο	12
A2.3 Γλωσσικά στοιχεία και ιδιαιτερότητες κειμένου	14
A2.3.1 Ο ρόλος της διακειμενικότητας	15
A.2.3.2 Ο ρόλος της ειρωνείας	17
A.2.3.3 Ο ρόλος του μεταφορικού λόγου	19
B΄ ΜΕΡΟΣ.....	22
B1. Πρωτότυπο	23
B1.1 Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1 ^ο	23
B1.2 Πρωτότυπο-Απόσπασμα 2 ^ο	31
B1.3 Πρωτότυπο-Απόσπασμα 3 ^ο	33
B2. Μετάφραση	41
B2.1 Μετάφραση-Απόσπασμα 1 ^ο	41
B2.2 Μετάφραση-Απόσπασμα 2 ^ο	52
B2.3 Μετάφραση-Απόσπασμα 3 ^ο	54
Γ΄ ΜΕΡΟΣ	66
Γ1. Μεθοδολογία μετάφρασης.....	67
Γ2. Σχολιασμός μετάφρασης και αντιμετώπισης μεταφραστικών δυσκολιών.....	68
Γ2.1 Αντιμετώπιση διακειμενικότητας	68
Γ2.2 Απόδοση ορολογίας	74
Γ2.3 Αντιμετώπιση ειρωνικού ύφους	78
Γ2.4 Απόδοση του μεταφορικού λόγου	88
Γ2.5 Αντιμετώπιση επιμέρους μορφολογικών στοιχείων	93
Συμπεράσματα.....	97
Βιβλιογραφία	99

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1- Αποδόσεις παραθεμάτων με βάση υπάρχουσες μεταφράσεις	69
Πίνακας 2_ Γενικότερη απόδοση παραθεμάτων	70
Πίνακας 3_ Αποδόσεις αναφορών στο έργο του Immanuel Kant	71
Πίνακας 4_ Απόδοση υπαινιγμών	73
Πίνακας 5_ Στρατηγικές απόδοσης ορολογίας	74
Πίνακας 6_ Απόδοση στρατιωτικών νεολογισμών	76
Πίνακας 7_ Απόδοση ρητορικών ερωτήσεων	79
Πίνακας 8_ Απόδοση σταθερών εκφράσεων_1	80
Πίνακας 9_ Απόδοση σταθερών εκφράσεων_2	81
Πίνακας 10_ Απόδοση εσωτερικής αντίφασης	82
Πίνακας 11_ Απόδοση λογοπαιγνίων	84
Πίνακας 12_ Απόδοση υποκριτικής υποστήριξης/παραδοχής του αντιπάλου	87
Πίνακας 13_ Απόδοση μεταφορικών εικόνων 1	89
Πίνακας 14_ Απόδοση μεταφορικών εικόνων 2	90
Πίνακας 15_ Απόδοση ιδιωματικών εκφράσεων	92

Πρόλογος

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Επιστήμη της Μετάφρασης» του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Αντικείμενο της είναι η μετάφραση κειμένου διεθνούς πολιτικής. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερο κειμενικό είδος το οποίο δεν θα πρέπει να συγχέεται με τα πολιτικά κείμενα και το οποίο διακρίνεται για τον συνδυασμό του επίσημου ακαδημαϊκού λόγου με υφολογικά στοιχεία των λογοτεχνικών κειμένων. Κύριος στόχος της εν λόγω διπλωματικής εργασίας είναι να εξερευνήσει και να αναδείξει τα στοιχεία που συνθέτουν τα κείμενα διεθνούς πολιτικής και τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο μεταφραστής. Η επιλογή του εν λόγω κειμένου σχετίζεται με το υπόβαθρο των προπτυχιακών σπουδών που αφορά στον τομέα των Διεθνών Σχέσεων, και την επιθυμία να μελετηθεί υπό ένα διαφορετικό πρίσμα το έργο και οι έννοιες που εισήγαγε ο συγγραφέας του κειμένου, Kenneth Waltz, στη μελέτη των διεθνών σχέσεων. Ο συνδυασμός του αντικειμένου των προπτυχιακών σπουδών με το αντικείμενο των μεταπτυχιακών σπουδών θεωρήθηκε ως το ιδανικό επιστέγασμα αυτής της εκπαιδευτικής εμπειρίας.

Α' ΜΕΡΟΣ

A1.Εισαγωγή

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μετάφραση στα ελληνικά του δοκιμίου του Kenneth Waltz με τίτλο «Structural Realism after the Cold War» και ο σχολιασμός των μεταφραστικών δυσκολιών που αντιμετωπίστηκαν. Το δοκίμιο δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «International Security» το καλοκαίρι του 2000 και μέσα από αυτό ο συγγραφέας ως εκπρόσωπος του νεορεαλισμού και της δομικής θεωρίας απαντά σε προγενέστερα αντίστοιχα κείμενα υποστηρικτών της θεωρίας του δημοκρατικού φιλελευθερισμού. Το πρωτότυπο κείμενο ανήκει στην κατηγορία των κειμένων διεθνούς πολιτικής. Ως κείμενα διεθνούς πολιτικής δεν νοούνται τα κείμενα διεθνών οργανισμών ή τα κείμενα χάραξης πολιτικής στρατηγικής, αλλά κείμενα τα οποία ασχολούνται με την ανάλυση θεμάτων της διεθνούς πολιτικής και έχουν ως συντάκτες ακαδημαϊκούς και θεωρητικούς στον τομέα των διεθνών σχέσεων και των πολιτικών επιστημών. Η ιδιαιτερότητά τους έγκειται στον συνδυασμό επίσημου επιστημονικού λόγου, πλούσιου σε εξειδικευμένη ορολογία και νεολογισμούς με υφολογικά στοιχεία που συναντώνται σε λογοτεχνικά κείμενα ή ακόμα και σε δημοσιογραφικά άρθρα. Μέσα από αυτά οι συντάκτες τους επιδιώκουν να μεταφέρουν και να καθιερώσουν στο κοινό συγκεκριμένες θέσεις και απόψεις. Σε αντίθεση ωστόσο με τα πολιτικά κείμενα δεν απευθύνονται σε ένα ευρύ κοινό, αλλά σε μια συγκεκριμένη κοινότητα που είναι σε θέση να κατανοήσει εξειδικευμένες έννοιες υποτομέων της διεθνούς πολιτικής και της διεθνούς ασφάλειας.

Για τους σκοπούς της εργασίας επιλέχθηκαν προς μετάφραση τρία διαφορετικά αποσπάσματα, τα οποία παρουσιάζουν τις κύριες θέσεις και απόψεις του συγγραφέα. Τα αποσπάσματα αυτά με βάση το πρωτότυπο είναι: α) από την ενότητα «Democracy and Peace» οι σελίδες 6 έως 13, β) από την ενότητα «Balancing Power: Not Today but Tomorrow» η εισαγωγή στις σελίδες 27 έως 28 και γ) η υποενότητα «international structure and national responses», σελίδες 32 έως 39. Η επιλογή των εν λόγω αποσπασμάτων έγινε για να αναδειχθεί το ζήτημα της αντιπαράθεσης και να φανούν οι θέσεις τόσο του συγγραφέα όσο και των θεωρητικών αντιπάλων του. Η διπλωματική εργασία είναι δομημένη σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος γίνεται μια σύντομη παρουσίαση του πρωτότυπου κειμένου και του

περικείμενου, ενώ αναλύονται τα κύρια χαρακτηριστικά του κειμένου και ο ρόλος τους. Στο δεύτερο μέρος παρατίθεται η μετάφραση των αποσπασμάτων που επιλέχθηκαν, ενώ στο τρίτο μέρος αναλύονται οι μεταφραστικές δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν και ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίστηκε η απόδοση του πρωτότυπου κειμένου. Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα όπως αυτά προκύπτουν από τον σχολιασμό της μεταφραστικής εντολής.

Κατά τη μεταφραστική διαδικασία επιδιώχθηκε η ορθή και σαφής απόδοση των εννοιών του πρωτοτύπου χωρίς ωστόσο να περιοριστεί η φυσικότητα του λόγου στη γλώσσα-στόχος. Λόγω του εξειδικευμένου χαρακτήρα και του προσωπικού ύφους του συγγραφέα που συνθέτουν το κείμενο ο μεταφραστής δεν μπορεί να απομακρυνθεί σε μεγάλο βαθμό από το πρωτότυπο, θα πρέπει όμως παράλληλα να εξασφαλίσει ότι το κοινό της γλώσσας-στόχος θα είναι σε θέση να κατανοήσει τις έννοιες αυτές όπως ακριβώς και το κοινό της γλώσσας-πηγής, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην αποφυγή δημιουργίας παρανοήσεων ή σύγχυσης στους αναγνώστες.

A2. Γενικές Παρατηρήσεις και Χαρακτηριστικά Κειμένου Αφετηρίας

A2.1 Σχετικά με το πρωτότυπο

Το πρωτότυπο κείμενο αποτελείται από τρία διαφορετικά αποσπάσματα τα οποία περιλαμβάνονται στο δοκίμιο του Kenneth Waltz «Structural Realism after the Cold War». Πρόκειται για ένα κείμενο διεθνούς πολιτικής που εστιάζει στις θεωρητικές προσεγγίσεις των διεθνών σχέσεων. Μέσα από το δοκίμιο συνοψίζονται η συζήτηση και οι διαφορές μεταξύ των υποστηρικτών του νεοφιλελευθερισμού και του νεορεαλισμού που προέκυψαν κατά την ψυχροπολεμική περίοδο και αποτελούν προέκταση της μακρόχρονης αντιπαράθεσης μεταξύ των δύο κλασικών θεωριών των διεθνών σχέσεων, του φιλελευθερισμού και του ρεαλισμού.

Ο Kenneth Waltz υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους θεωρητικούς των διεθνών σχέσεων και κύριος εκπρόσωπος του νεορεαλισμού ή αλλιώς «δομικού ρεαλισμού». Το εν λόγω δοκίμιο δημοσιεύθηκε το 2000, εννέα χρόνια μετά την επίσημη λήξη του Ψυχρού Πολέμου και έντεκα χρόνια μετά τη δημοσίευση του

άρθρου του Francis Fukuyama με τίτλο «The End of History?» για το «The National Interest»¹, με το οποίο προέβλεπε «το τέλος της ιστορίας ως έχει: δηλαδή το σημείο τερματισμού για την ιδεολογική εξέλιξη της ανθρωπότητας και την παγκοσμιοποίηση της δυτικής φιλελεύθερης δημοκρατίας, ως την τελική μορφή ανθρώπινης διακυβέρνησης» (Jackson και Sorensen, 2006: 190) και το οποίο εξέφραζε τη νικηφόρα αίσθηση που είχε αρχίσει να επικρατεί ανάμεσα στους υποστηρικτές του φιλελευθερισμού, οι οποίοι εμφανίζονταν πια σίγουροι για την παγκόσμια κυριαρχία της φιλελεύθερης δημοκρατίας και την εξάλειψη των επιθετικών συμπεριφορών στη διεθνή πολιτική. Ο Waltz μέσα από το κείμενο δίνει τη δική του απάντηση στους υποστηρικτές της φιλελεύθερης δημοκρατίας, προσπαθώντας παράλληλα να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους οι αρχές του ρεαλισμού και συγκεκριμένα οι προτάσεις του δομικού ρεαλισμού δεν θα πρέπει να παραμεριστούν τόσο εύκολα.

A.2.2 Λίγα λόγια για το περιεχόμενο

Πριν την ανάλυση των γλωσσικών στοιχείων του πρωτότυπου κειμένου και του ύφους του είναι σημαντικό να γίνει μια σύντομη αναφορά στο πλαίσιο που το περιβάλλει. Μέσα από το κείμενο παρουσιάζεται η γενικότερη αντιπαράθεση μεταξύ των δύο κυρίαρχων θεωριών που ασχολούνται με τη μελέτη των Διεθνών Σχέσεων, του ρεαλισμού και του φιλελευθερισμού. Ο κλασικός ρεαλισμός αντικατοπτρίζει την «απαισιόδοξη» άποψη σύμφωνα με την οποία η συμπεριφορά των κρατών που χαρακτηρίζεται από τη συνεχή αναζήτηση της ισχύος έχει τις ρίζες της στις βιολογικές παρορμήσεις των ανθρώπων. Οι διεθνείς σχέσεις για τους ρεαλιστές έχουν κατά βάση συγκρουσιακό χαρακτήρα και η τελική λύση στις διεθνείς συγκρούσεις δίνεται από τον πόλεμο (Jackson και Sorensen, 2006: 159).

Συνέχεια του κλασικού ρεαλισμού αποτελεί ο νεορεαλισμός ή δομικός ρεαλισμός, ο οποίος δανείζεται στοιχεία από τον κλασικό ρεαλισμό, απομακρύνεται όμως από την ερμηνεία της ανθρώπινης φύσης και εστιάζει στη δομή του διεθνούς συστήματος. Κύριος εκπρόσωπος του νεορεαλισμού είναι ο συγγραφέας του πρωτοτύπου Waltz ο οποίος μέσα από το έργο του «Θεωρία των Διεθνών Σχέσεων» που εκδόθηκε το 1979 αναφέρθηκε στην κατάσταση αποκεντρωμένης αναρχίας που

¹ Francis Fukuyama, «The End of History?», *The National Interest*, τόμ. 16 (Καλοκαίρι 1989), σελ.3-18.

επικρατεί ανάμεσα στα κράτη. Η αναρχία είναι αυτή που ωθεί τα κράτη σε μια λογική αυτοβοήθειας και στην επιδίωξη της μεγιστοποίησης της ισχύος τους. Η κατανομή της ισχύος στο διεθνές σύστημα δε, αποτελεί τη βάση για την κατανόηση του πολέμου, της ειρήνης, της πολιτική συμμαχιών και της ισορροπίας δυνάμεων.

Ο φιλελευθερισμός σε αντίθεση με τον ρεαλισμό αντικατοπτρίζει την «αισιόδοξη» άποψη σύμφωνα με την οποία οι άνθρωποι παρά την ανταγωνιστική τους φύση έχουν πολλά κοινά συμφέροντα, γεγονός που συμβάλλει στη συνεργασία τους τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό των κρατών (Jackson και Sorensen, 2006: 166). Επομένως, η αντιπαλότητα στις διεθνείς σχέσεις μπορεί να ξεπεραστεί. Ο φιλελευθερισμός της δημοκρατικής ειρήνης που θίγεται στο πρωτότυπο κείμενο αποτελεί κλάδο της φιλελεύθερης σκέψης και πρωτοδιατυπώθηκε από τον Immanuel Kant ο οποίος μέσα από το έργο του «Για την αιώνια ειρήνη»² στα τέλη του 18^{ου} αιώνα αναφέρθηκε στη δυνατότητα κατάργησης του πολέμου μέσα από την ίδρυση ενός κατάλληλου δημοκρατικού πολιτεύματος το οποίο ονόμαζε «ρεπουμπλικανικό». Η άποψη του Καντ για την ειρηνική συμπεριφορά των φιλελεύθερων κρατών επανήλθε τη δεκαετία του 1980, με τους υποστηρικτές της να αναφέρονται στην ειρηνική ζώνη που σχηματίζουν τα δημοκρατικά κράτη μεταξύ τους. Στη σύγχρονη μορφή του ο δημοκρατικός φιλελευθερισμός συνδυάζεται με τις επιμέρους κατηγορίες του νεοφιλελευθερισμού, τον εμπορικό φιλελευθερισμό, τον κοινωνιολογικό φιλελευθερισμό και τη φιλελεύθερη θεσμική θεωρία. Δίνουν έμφαση στις έννοιες της αλληλεξάρτησης, της παγκοσμιοποίησης και των καθεστώτων που δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την επίτευξη της συνεργασίας μεταξύ των κρατών και τον μετριασμό των επιδράσεων της αναρχίας.

Σημαντικό είναι επίσης να αναφερθεί πως διαφορές εντοπίζονται και μεταξύ των υποστηρικτών της φιλελευθερισμού. Απέναντι στην κριτική των ρεαλιστών από τη μια πλευρά υπάρχει η αμυντική στάση που διατηρούν οι «αδύναμοι φιλελεύθεροι», αναγνωρίζοντας την κυρίαρχη θέση των ρεαλιστών, πως η αναρχία αποτελεί μια μόνιμη κατάσταση και από την άλλη πλευρά οι «δυναμικοί φιλελεύθεροι» οι οποίοι απορρίπτουν αυτή τη θεμελιώδη άποψη των ρεαλιστών, εξηγώντας πως η άναρχη φύση του διεθνούς συστήματος δεν σημαίνει και παντελή

² Immanuel Kant, *Για την αιώνια ειρήνη*, Α.Πόταγα (μτφ), Λ.Αναγνώστου (επιμ.), εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1992.

έλλειψη νομιμοποιημένης και αποτελεσματικής εξουσίας στη διεθνή πολιτική (Jackson και Sorensen, 2006: 199). Ο Waltz μέσα από το κείμενό του απευθύνεται κυρίως στις θέσεις των δεύτερων, όπως φαίνεται και από τις βιβλιογραφικές αναφορές που εντοπίζονται στο πρωτότυπο.

A2.3 Γλωσσικά στοιχεία και ιδιαιτερότητες κειμένου

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή το κείμενο ανήκει στην κατηγορία των κειμένων διεθνούς πολιτικής. Ο μεταφραστής στην προκειμένη περίπτωση καλείται να αντιμετωπίσει επίσημα κείμενα, ακαδημαϊκού χαρακτήρα τα οποία όμως δεν ακολουθούν πιστά τις επιταγές του αυστηρού και απρόσωπου ύφους που τα συνοδεύει παραδοσιακά. Από άποψη περιεχομένου καλείται να χειριστεί την απόδοση πραγματολογικών στοιχείων που προέρχονται από διαφορετικά γνωσιολογικά πεδία, όπως η ιστορία, η φιλοσοφία, το δίκαιο και η εξωτερική πολιτική.

Το δοκίμιο που επιλέχθηκε παρουσιάζει σε γενικές γραμμές όλα εκείνα τα στοιχεία των κειμένων που δημοσιεύονται σε επιστημονικά-ακαδημαϊκά περιοδικά και στα οποία περιλαμβάνονται η ανάπτυξη επιχειρημάτων, η ορθή χρήση ορολογίας, η λογική σειρά, η χρήση πρωτογενών πηγών, η κριτική θεώρηση, η παράθεση παραδειγμάτων, η σύνδεσή τους με τη θεωρία και η εξαγωγή συμπερασμάτων (Κυριακίδη και Ξενή, 2013: 4). Από άποψη δομής, ο Waltz προσπαθεί αρχικά να αντικρούσει τα επιχειρήματα των «αντιπάλων» του και στη συνέχεια προχωρά στην παράθεση των επιχειρημάτων υπέρ της θεωρίας του. Το στοιχείο της διακειμενικότητας με τη χρήση παραπομπών ή άλλων βιβλιογραφικών αναφορών είναι εκείνο στο οποίο βασίζεται κατά κύριο λόγο ο συγγραφέας για να οργανώσει την ανάπτυξη των επιχειρημάτων του και στη συνέχεια να αναλύσει τη θέση του.

Σε ό,τι αφορά τον γενικότερο τρόπο γραφής του συγγραφέα, όπως αυτός προκύπτει από την εξέταση μερικών από τα σημαντικότερα έργα του³ και ο οποίος επιβεβαιώνεται και από το πρωτότυπο κείμενο, φαίνεται ότι ο Kenneth Waltz έδινε

³ Βλ. Kenneth N. Waltz, «Ο Άνθρωπος, Το Κράτος και Ο Πόλεμος. Μια θεωρητική ανάλυση» και «Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής», και τα δύο σε μετάφραση Κ. Κολιόπουλου από τις εκδόσεις Ποιότητα.

ιδιαίτερη σημασία στον αναγνώστη, ο οποίος θα έπρεπε να είναι σε θέση να κατανοήσει τη σκέψη του συγγραφέα και τη λογική πάνω στην οποία αυτή βασίζεται, αποφεύγοντας εκτενείς φιλοσοφικές αναφορές. Χαρακτηριστικό στα κείμενά του όπως και στο πρωτότυπο είναι η χρήση ρητορικών ερωτήσεων, τις οποίες προσεγγίζει και επιχειρεί να απαντήσει με ένα αρκετά μεθοδευμένο και περίτεχνο τρόπο, εκθέτοντας σιγά-σιγά τα παραδείγματα και τα επιχειρήματα πάνω στα οποία στήριζε τη θέση του. Ο λόγος του είναι συμπυκνωμένος και ίσως σε αρκετά σημεία ο αναγνώστης να αισθάνεται την ανάγκη να τα μελετήσει προσεχτικά για να καταλάβει πλήρως το νόημά του. Είναι χαρακτηριστικό πάντως πως ο Waltz αποφεύγει την έκθεση ιδεών και επικεντρώνεται στην αυστηρή λογική εξήγηση της θεωρίας του.

Οι ιδιαιτερότητες εντοπίζονται κυρίως στα γλωσσικά στοιχεία που συνδέονται με το ύφος του κειμένου. Σε αντίθεση με τα περισσότερα ακαδημαϊκά κείμενα τα οποία παρουσιάζουν ουδετερότητα και απρόσωπο ύφος χωρίς να εκφράζουν συναισθήματα, στο πρωτότυπο ο συγγραφέας προσπαθεί να μεταδώσει το δικό του προσωπικό ύφος, με τη χρήση της ειρωνείας να κυριαρχεί. Το ύφος είναι αυτό που συνθέτει και εμπλουτίζει τα γλωσσικά στοιχεία του πρωτοτύπου, που δεν περιορίζονται σε εξειδικευμένη ορολογία ή στον επιστημονικό λόγο, με ιδιωματικές εκφράσεις και μεταφορές. Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί και οι γραμματικοσυντακτικές δομές του πρωτοτύπου δεν συνθέτουν έναν καθαρά περιγραφικό και αντικειμενικό λόγο, αλλά ενσωματώνουν στοιχεία των λογοτεχνικών κειμένων που δεν επιδιώκουν απλώς να μεταφέρουν πληροφορίες στον αναγνώστη, αλλά και να δημιουργήσουν συναισθήματα. Είναι σκόπιμο πριν την αναφορά των μεταφραστικών δυσκολιών να αναλυθούν τα κύρια στοιχεία που συνθέτουν το κείμενο και ο ρόλος τους.

A2.3.1 Ο ρόλος της διακειμενικότητας

Ο όρος της διακειμενικότητας αποδίδεται στην Julia Kristeva, η οποία εξετάζοντας τα λογοτεχνικά κείμενα αναφέρθηκε στην ύπαρξη άλλων προγενέστερων κειμένων είτε αυτούσιων είτε απλώς σαν μια αναφορά μέσα σε ένα έργο. Σύμφωνα με τους Hatim και Mason η διακειμενικότητα μπορεί να λειτουργήσει «σε οποιοδήποτε επίπεδο οργάνωσης κειμένου» και ως εκ τούτου να εντοπιστεί στη μορφολογία του κειμένου, στη συντακτική του δομή ή σε σημασιολογικό επίπεδο. Η διακειμενικότητα αφορά

κάθε στοιχείο του κειμένου που επιτρέπει στον αναγνώστη να το εντοπίσει και να εξάγει νόημα από τα επιφανειακά χαρακτηριστικά του εν λόγω κειμένου σε σχέση με άλλα κείμενα ή χαρακτηριστικά κειμένων που έχουν ήδη συναντήσει (Ennis, χ.χ.: 1-2).

Ο Hatim στο «Intertextual intrusions: towards a framework for harnessing the power of the absent text in translation» προσπάθησε να συνοψίσει και να αναπτύξει τα διάφορα είδη διακειμενικότητας που είχαν ήδη διακρίνει οι επιμέρους θεωρητικοί. Από τις διακρίσεις αυτές σε σχέση με το εξεταζόμενο κείμενο αξίζει να αναφερθούν η «οριζόντια» και «κάθετη» αναφορά που βασίζεται στο έργο του Bakhtin, και η «σαφής» και «αόριστη» αναφορά σύμφωνα με τη διάκριση του Fairclough. Οι δύο κατηγορίες επικαλύπτονται, καθώς τόσο η «οριζόντια» αναφορά όσο και η «σαφής» αναφορά δηλώνουν στοιχεία διακειμενικότητας τα οποία είναι εμφανή όπως οι παραπομπές και τα παραθέματα, ενώ η «κάθετη» και η «αόριστη» αναφορά εμπεριέχουν λιγότερο εμφανή στοιχεία διακειμενικότητας τα οποία ο αναγνώστης θα πρέπει να εντοπίσει και να τα συνδέσει με προηγούμενες πηγές και κείμενα. Άλλη μια παράμετρος που εξετάζουν οι Beaugrande και Dressler σε σχέση με τα παραπάνω είδη διακειμενικότητας είναι ο βαθμός παρέμβασης του συγγραφέα στα στοιχεία που τη συνθέτουν, δηλαδή το κατά πόσο ο συγγραφέας εκφράζει τα συμπεράσματα και τις απόψεις του σχετικά με τα επιμέρους έργα που αναφέρει στο κείμενό του (Ennis, χ.χ.: 3).

Με βάση τις παραπάνω διακρίσεις στο πρωτότυπο κείμενο τα περισσότερα από τα στοιχεία διακειμενικότητας που εντοπίζονται εμπίπτουν στο είδος της «οριζόντιας» και της «σαφούς» αναφοράς. Οι εμφανείς αναφορές σε προγενέστερα κείμενα είναι χαρακτηριστικό των ακαδημαϊκών κειμένων και χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο υποστηρικτικά προς τα επιχειρήματα του συγγραφέα και λειτουργούν είτε ως επιβεβαίωση των θέσεων του, είτε ως κριτική επί του ζητήματος που αναλύεται στο κείμενο, είτε για να παρουσιάσουν τις υποθέσεις γύρω από αυτό. Για τον Bazerman η χρήση παραπομπών δεν αποτελεί απλώς μια τυχαία επιλογή, αλλά ένα «κρίσιμο στρατηγικό όπλο», ενώ η Rose υποστηρίζει πως με τη χρήση αναφορών σε άλλα κείμενα ο συγγραφέας δείχνει ότι ταυτίζεται με συγκεκριμένα άτομα της ακαδημαϊκής κοινότητας και θεσπίζει ένα κοινό γνωστικό έδαφος (Chatterjee-Padmanabhan, 2014: 104).

Οι λειτουργίες αυτές της διακειμενικότητας αναγνωρίζονται και στο πρωτότυπο κείμενο με τον Waltz να χρησιμοποιεί σαφείς αναφορές (παραθέματα, παραπομπές) θεωρητικών με τους οποίους ο ίδιος ταυτίζεται, αλλά και θεωρητικών με τους οποίους διαφωνεί. Με στρατηγικό λοιπόν τρόπο παρουσιάζει μέσα από το κείμενό τις δυο διαφορετικές ομάδες και την αντιπαράθεση που επικρατεί μεταξύ τους. Η ταύτιση και η τεκμηρίωση ωστόσο δεν είναι οι μόνες λειτουργίες που επιτελεί η διακειμενικότητα στο πρωτότυπο. Παρόλο που η χρήση της διακειμενικότητας ως εργαλείο ειρωνείας είναι συνηθέστερη στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και όχι στα ακαδημαϊκά κείμενα, στο εξεταζόμενο έργο τα στοιχεία διακειμενικότητας σε πολλές περιπτώσεις εξυπηρετούν το ειρωνικό ύφος του συγγραφέα. Ειρωνική χροιά αποδίδεται τόσο σε άμεσες και σαφείς αναφορές όσο και σε έμμεσες αναφορές (υπαινιγμούς, παραφράσεις κ.λπ.). Το κύριο έργο στο οποίο στηρίζεται ο Waltz και στο οποίο υπάρχουν άμεσες και έμμεσες αναφορές στο κείμενο είναι εκείνου του Immanuel Kant «Για την αιώνια ειρήνη», το οποίο αποτέλεσε τη βάση των θέσεων για τους υποστηρικτές της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Waltz στηρίζεται στο έργο του εμπνευστή της θεωρίας υπέρ της φιλελεύθερης δημοκρατίας και το επικαλείται για να αντικρούσει τα επιχειρήματα των νεών υποστηρικτών της, παρουσιάζοντας τις διαφορές που εντοπίζονται σύμφωνα με τον ίδιο μεταξύ των τελευταίων και του Kant.

A.2.3.2 Ο ρόλος της ειρωνείας

Χαρακτηριστικό του κειμένου και ίσως η κύρια ιδιαιτερότητά του σε υφολογικό επίπεδο είναι η ειρωνεία. Το σοβαρό και επίσημο ύφος των ακαδημαϊκών κειμένων στην προκειμένη περίπτωση συνοδεύεται από υπαινιγμούς και λεξιλογικά στοιχεία που προσδίδουν ειρωνική χροιά στο κείμενο και το νόημα των οποίων πρέπει να εξεταστεί σε βάθος από τον μεταφραστή προκειμένου να διατηρηθεί το υφολογικό επίπεδο του πρωτοτύπου. Το ζήτημα της ειρωνείας έχει προσεγγιστεί από διάφορους θεωρητικούς σε επίπεδο γλωσσολογικό, σημασιολογικό και πραγματολογικό και για διαφορετικά κειμενικά είδη. Σε ό,τι αφορά τον ορισμό της ειρωνείας επικρατεί εκείνος του Abrams, σύμφωνα με τον οποίο η ειρωνεία εμπεριέχει την «έννοια της υποκρισίας και της απόκρυψης της πραγματικότητας με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων ρητορικών ή καλλιτεχνικών αποτελεσμάτων» (Abrams, 2005: 104).

Κοινό χαρακτηριστικό των ειρωνικών αναφορών, σύμφωνα με τους Wilson και Sperber, αλλά και τον Grice είναι η διάθεση —συνήθως αρνητική— που εκφράζεται από τον ομιλητή και η οποία επιδιώκει να δημιουργήσει μια συγκεκριμένη εντύπωση στον δέκτη (Creanga, 2015: 604). Η ειρωνεία αποτελεί στην ουσία έναν έμμεσο τρόπο έκφρασης της άποψης του χρήστη της και σκοπός της είναι να εκφράσει μια συνήθως αρνητική κριτική προς μια δεδομένη κατάσταση ή ένα πρόσωπο.

Το θέμα που ανακύπτει ωστόσο είναι η επιλογή της χρήσης της, οι λόγοι που οδηγούν έναν συγγραφέα στην επιλογή του συγκεκριμένου εργαλείου. Στην περίπτωση του πρωτοτύπου και γενικότερα στα κείμενα διεθνούς πολιτικής η χρήση της ειρωνείας είναι κύριο χαρακτηριστικό, καθώς η ανάλυση της θεωρίας και των θέσεων στην οποία αυτή στηρίζεται δεν είναι ο κύριος σκοπός. Κύριος σκοπός των συγγραφέων στα κείμενα διεθνούς πολιτικής είναι να αντικρούσουν τις θέσεις των υποστηρικτών μιας αντίθετης θεωρίας, άποψης ή μιας κριτικής προς τη θεωρία που εκπροσωπούν οι ίδιοι. Το πλαίσιο δηλαδή είναι αυτό που αδιαμφισβήτητα παίζει τον καθοριστικό λόγο στην επιλογή του εργαλείου της ειρωνείας. Οι επιμέρους λόγοι και οι λειτουργίες τους όπως συνοψίζονται από τον Attardo στο «Irony Markers and Functions towards a goal-oriented theory of irony and its processing» αναφέρουν πως η ειρωνεία μπορεί να χρησιμοποιηθεί α) για να δημιουργήσει την αίσθηση σύνδεσης με μια συγκεκριμένη ομάδα, β) για λόγους επιτήδευσης, γ) για να μετριάσει τον βαθμό της κριτικής και δ) για να εκφράσει μια συγκεκριμένη διάθεση. Στο δοκίμιο του Waltz εντοπίζονται αρκετές από τις παραπάνω λειτουργίες. Συγκεκριμένα με τη χρήση της ειρωνείας επιδιώκει αφενός να παρουσιάσει την κριτική του διάθεση προς τους υποστηρικτές του φιλελεύθερου δημοκρατισμού αφετέρου να δημιουργήσει στους αναγνώστες το αίσθημα ότι είναι μέρος μιας ομάδας και αυτό γιατί σύμφωνα με τον Lakoff η κατανόηση της ειρωνικής αναφοράς περνάει στους αναγνώστες το μήνυμα ότι ταυτίζονται με τον συγγραφέα (Attardo, 2000: 12). Η διαδικασία αναγνώρισης του νοήματος που κρύβεται στην ειρωνική χροιά του κειμένου και ο προσδιορισμός του προσφέρουν στον αναγνώστη το αίσθημα της ικανοποίησης και της επικοινωνίας με τον συγγραφέα μέσω κοινών εκτιμήσεων. Παράλληλα, η ειρωνεία στο κείμενο προσφέρει μεγαλύτερο βαθμό επιτήδευσης στο λόγο, γεγονός που ανταποκρίνεται στον επιστημονικό χαρακτήρα του κειμένου και δείχνει πνευματική ανωτερότητα τόσο για τον συγγραφέα όσο και τους αναγνώστες που

είναι σε θέση να την κατανοήσουν. Ο έμμεσος τρόπος έκφρασης της κριτικής που επιτυγχάνεται μέσω της ειρωνείας μετριάζει τον βαθμό της κριτικής που ασκείται μέσω αυτής, διατηρώντας το επίπεδο λόγου που αρμόζει σε ένα ακαδημαϊκό κείμενο.

Ως προς τα στοιχεία που δηλώνουν την ειρωνική διάθεση του συγγραφέα το περικείμενο είναι εκείνο που συμβάλλει κυρίως στην αναγνώριση των ειρωνικών αναφορών του συγγραφέα, καθώς επιτρέπει τον συσχετισμό μεταξύ όσων αναφέρει ο συγγραφέας και αυτών που είναι ήδη γνωστά στον αναγνώστη για το θέμα του πρωτοτύπου. Σύμφωνα με τους Attardo και Schafer άλλωστε η ειρωνεία αποτελεί ένα πραγματολογικό φαινόμενο, που σημαίνει ότι κάποιος είναι σε θέση να την κατανοήσει όχι από τις λέξεις αλλά από το περικείμενο της συζήτησης και από τις προθέσεις του συγγραφέα (Dheedene, 2014: 14). Ο συσχετισμός αυτός σε συνδυασμό με συγκεκριμένα στοιχεία που εντοπίζονται στη μορφοσυντακτική δομή του κειμένου βοηθούν στην κατανόηση της ειρωνικής διάθεσής του συγγραφέα. Λαμβάνοντας υπόψη την τυπολογία των τεχνικών στη χρήση ειρωνείας που δίνει ο Muecke, είναι δυνατόν να προσδιοριστούν τα επιμέρους στοιχεία της μορφοσυντακτικής δομής που φανερώνουν τις ειρωνικές αναφορές του κειμένου (π.χ σταθερές εκφράσεις κ.λπ.) (Muecke, 1978: 363-375). Στις τεχνικές που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να εκφράσει την ειρωνική του διάθεση περιλαμβάνονται ενδεικτικά η χρήση ρητορικών ερωτήσεων, υπονοούμενων και υπαινιγμών, η υποκριτική υποστήριξη του θύματος της ειρωνείας και η εσωτερική αντίφαση.

A.2.3.3 Ο ρόλος του μεταφορικού λόγου

Η χρήση μεταφορικού λόγου στα κείμενα διεθνούς πολιτικής αποτελεί ακόμα ένα εργαλείο της υφολογικής τους τοποθέτησης σε αντίθεση με τα περισσότερα ακαδημαϊκά κείμενα όπου οι μεταφορές είναι περιορισμένες λόγω του έντονου επιστημονικού λόγου και της εκτεταμένης ορολογίας. Στην περίπτωση ωστόσο της ανάλυσης των διεθνών σχέσεων οι ακαδημαϊκοί φαίνεται να θεωρούν απαραίτητη τη χρήση μεταφορικού λόγου για την ερμηνεία των θεωριών τους. Σε αντίθεση με τη χρήση μεταφορικού λόγου από τους πολιτικούς που επιδιώκουν να κινητοποιήσουν το κοινό, να προβάλλουν τους στόχους τους ή να κερδίσουν την υποστήριξη του

κόσμου, οι θεωρητικοί των διεθνών σχέσεων επικεντρώνονται στη χρήση μεταφορών για την εξήγηση των εννοιών που σχετίζονται με τη θέση τους.

Ο Michael P. Marks στο έργο του «*Metaphors in International Relations Theory*»⁴ επισημαίνει ότι οι έννοιες και οι παραδοχές που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση των διεθνών σχέσεων βασίζονται σε μεταφορικές εικόνες (π.χ. ισορροπία ισχύος, αναρχία κ.λπ.). Οι αφηρημένες έννοιες των διεθνών σχέσεων επεξηγούνται μέσω συγκεκριμένων εικόνων. Η λειτουργία αυτή ανταποκρίνεται στον ορισμό που έδιναν οι Lakoff και Johnson για την εννοιολογική μεταφορά, δηλαδή τον μηχανισμό που επιτρέπει την πρόσβαση σε μια αφηρημένη έννοια (υποκειμενική εμπειρία) μέσω μιας απτής και συγκεκριμένης (αισθησιοκινητικής), ενώ η γλώσσα αντανakλά τη σύλληψη του αφηρημένου μέσω του συγκεκριμένου (Μπότσαρη, 2008: 43). Οι μεταφορικές εικόνες λοιπόν είναι εκείνες πάνω στις οποίες αναπτύσσονται οι θεωρίες και διαμορφώνονται οι υποθέσεις για την πρόβλεψη των διεθνών σχέσεων. Σύμφωνα με τον Michael P. Marks εκτός από τις εννοιολογικές μεταφορές οι ακαδημαϊκοί των διεθνών σχέσεων κάνουν χρήση και της γραμματικής μεταφοράς. Σε αυτή την περίπτωση η μεταφορά δεν εξυπηρετεί στην ανάπτυξη όρων αλλά στην ανάπτυξη επιχειρημάτων και συλλογισμών που ανταποκρίνονται στα δεδομένα των διεθνών σχέσεων. Οι θεωρητικοί επιλέγουν τη χρήση μεταφορικών εννοιών σκόπιμα ή μη στα κείμενά τους προκειμένου να βοηθήσουν τους παρατηρητές να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι διεθνείς σχέσεις. Η χρήση μεταφορών στη θεωρία των διεθνών σχέσεων εξειδικεύεται ακόμα περισσότερο ανάλογα με τον τομέα των διεθνών σχέσεων που αναλύεται (π.χ. διεθνής ασφάλεια, στρατηγικές σπουδές, διεθνής πολιτική οικονομία). Ο διαφορετικός τρόπος θεώρησης της διεθνούς πολιτικής και των κρατών στο διεθνές σύστημα επηρεάζει αντίστοιχα και την επιλογή των μεταφορικών εικόνων που χρησιμοποιούν οι υποστηρικτές της κάθε θεωρίας.

Στην περίπτωση του κειμενικού είδους που εξετάζεται η χρήση εννοιολογικών μεταφορών συναντάται στο βαθμό που αυτό αφορά την ορολογία. Οι εννοιολογικές μεταφορές κατηγοριοποιούνται σε εκείνες που αφορούν στην εξήγηση των ζητημάτων της «ισχύος», της «διεθνούς ασφάλειας» και της «δημοκρατίας». Η

⁴ Michael P. Marks, *Metaphors in International Relations Theory*., εκδ. Palgrave MacMillan, New York, 2011

χρήση γραμματικής μεταφοράς πραγματοποιείται τόσο σε συνάρτηση με τη χρήση εννοιολογικών μεταφορών για την κατανόηση των αφηρημένων εννοιών της διεθνούς πολιτικής όσο και για λόγους που συνδέονται στενά με το ύφος του κειμένου. Παρά τις ουσιαστικές διαφορές μεταξύ ειρωνείας και μεταφοράς, η δεύτερη σε πολλές περιπτώσεις γίνεται εργαλείο της ειρωνικής διάθεσης του συγγραφέα και εμπλουτίζει τον περίτεχνο λόγο του. Όπως και στην περίπτωση της ειρωνείας η χρήση μεταφορών γίνεται και για λόγους επιτήδευσης, καλώντας τους αναγνώστες να εντοπίσουν το νόημα των μεταφορικών εκφράσεων. Στο ευρύτερο πλαίσιο των στοιχείων που συνθέτουν τον μεταφορικό λόγο του κειμένου περιλαμβάνονται μεταφορές που βασίζονται σε εικόνες, ιδιωματικές εκφράσεις, μετωνυμίες και παρομοιώσεις. Ο μεταφορικός λόγος στο κείμενο λειτουργεί ως εργαλείο που συμβάλει στην κατανόηση των ζητημάτων που θίγει ο συγγραφέας, προσφέρει αμεσότητα και επιτρέπει την αποφυγή εκτεταμένων αναλύσεων. Ως εργαλείο της υφολογικής τοποθέτησης του συγγραφέα, η χρήση του μεταφορικού λόγου εξυπηρετεί στην ειρωνική χροιά που κυριαρχεί στο κείμενο, στη δημιουργία λογοπαιγνίων και στην έκφραση της έμμεσης κριτικής προς τους «αντίπαλους» του. Στην περίπτωση του συγκεκριμένου κειμενικού είδους ο μεταφορικός λόγος παρουσιάζει κοινά στοιχεία με αυτόν που χρησιμοποιούν οι πολιτικοί, καθώς γίνεται εργαλείο της προσπάθειας του συγγραφέα να υποστηρίξει τις θέσεις του, να πλήξει τις θέσεις των επικριτών του και να κερδίσει την υποστήριξη τμήματος της ακαδημαϊκής κοινότητας των διεθνών σχέσεων.

Β' ΜΕΡΟΣ

Β1. Πρωτότυπο

Β1.1 Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο

International Security 25:1 | 6

own internal efforts and on alliances they may make with others. Competition in multipolar systems is more complicated than competition in bipolar ones because uncertainties about the comparative capabilities of states multiply as numbers grow, and because estimates of the cohesiveness and strength of coalitions are hard to make.

Both changes of weaponry and changes of polarity were big ones with ramifications that spread through the system, yet they did not transform it. If the system were transformed, international politics would no longer be international politics, and the past would no longer serve as a guide to the future. We would begin to call international politics by another name, as some do. The terms "world politics" or "global politics," for example, suggest that politics among self-interested states concerned with their security has been replaced by some other kind of politics or perhaps by no politics at all.

What changes, one may wonder, would turn international politics into something distinctly different? The answer commonly given is that international politics is being transformed and realism is being rendered obsolete as democracy extends its sway, as interdependence tightens its grip, and as institutions smooth the way to peace. I consider these points in successive sections. A fourth section explains why realist theory retains its explanatory power after the Cold War.

Democracy and Peace

The end of the Cold War coincided with what many took to be a new democratic wave. The trend toward democracy combined with Michael Doyle's rediscovery of the peaceful behavior of liberal democratic states *inter se* contributes strongly to the belief that war is obsolescent, if not obsolete, among the advanced industrial states of the world.²

The democratic peace thesis holds that democracies do not fight democracies. Notice that I say "thesis," not "theory." The belief that democracies constitute a zone of peace rests on a perceived high correlation between governmental form and international outcome. Francis Fukuyama thinks that the correlation is perfect: Never once has a democracy fought another democracy. Jack Levy says that it is "the closest thing we have to an empirical law

2. Michael W. Doyle, "Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, Parts 1 and 2," *Philosophy and Public Affairs*, Vol. 12, Nos. 3 and 4 (Summer and Fall 1983); and Doyle, "Kant: Liberalism and World Politics," *American Political Science Review*, Vol. 80, No. 4 (December 1986), pp. 1151–1169.

in the study of international relations.”³ But, if it is true that democracies rest reliably at peace among themselves, we have not a theory but a purported fact begging for an explanation, as facts do. The explanation given generally runs this way: Democracies of the right kind (i.e., liberal ones) are peaceful in relation to one another. This was Immanuel Kant’s point. The term he used was *Rechtsstaat* or republic, and his definition of a republic was so restrictive that it was hard to believe that even one of them could come into existence, let alone two or more.⁴ And if they did, who can say that they would continue to be of the right sort or continue to be democracies at all? The short and sad life of the Weimar Republic is a reminder. And how does one define what the right sort of democracy is? Some American scholars thought that Wilhelmine Germany was the very model of a modern democratic state with a wide suffrage, honest elections, a legislature that controlled the purse, competitive parties, a free press, and a highly competent bureaucracy.⁵ But in the French, British, and American view after August of 1914, Germany turned out not to be a democracy of the right kind. John Owen tried to finesse the problem of definition by arguing that democracies that perceive one another to be liberal democracies will not fight.⁶ That rather gives the game away. Liberal democracies have at times prepared for wars against other liberal democracies and have sometimes come close to fighting them. Christopher Layne shows that some wars between democracies were averted not because of the reluctance of democracies to fight each other but for fear of a third party—a good realist reason. How, for example, could Britain and France fight each other over Fashoda in 1898 when Germany lurked in the background? In emphasizing the international political reasons for democracies not fighting each other, Layne gets to the heart of the matter.⁷ Conformity of countries to a prescribed

3. Francis Fukuyama, “Liberal Democracy as a Global Phenomenon,” *Political Science and Politics*, Vol. 24, No. 4 (1991), p. 662. Jack S. Levy, “Domestic Politics and War,” in Robert I. Rotberg and Theodore K. Rabb, eds., *The Origin and Prevention of Major Wars* (Cambridge: Cambridge University Press, 1989), p. 88.

4. Kenneth N. Waltz, “Kant, Liberalism, and War,” *American Political Science Review*, Vol. 56, No. 2 (June 1962). Subsequent Kant references are found in this work.

5. Ido Oren, “The Subjectivity of the ‘Democratic’ Peace: Changing U.S. Perceptions of Imperial Germany,” *International Security*, Vol. 20, No. 2 (Fall 1995), pp. 157ff.; Christopher Layne, in the second half of Layne and Sean M. Lynn-Jones, *Should America Spread Democracy? A Debate* (Cambridge, Mass.: MIT Press, forthcoming), argues convincingly that Germany’s democratic control of foreign and military policy was no weaker than France’s or Britain’s.

6. John M. Owen, “How Liberalism Produces Democratic Peace,” *International Security*, Vol. 19, No. 2 (Fall 1994), pp. 87–125. Cf. his *Liberal Peace, Liberal War: American Politics and International Security* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1997).

7. Christopher Layne, “Kant or Cant: The Myth of the Democratic Peace,” *International Security*, Vol. 19, No. 2 (Fall 1994), pp. 5–49.

political form may eliminate some of the causes of war; it cannot eliminate all of them. The democratic peace thesis will hold only if all of the causes of war lie inside of states.

THE CAUSES OF WAR

To explain war is easier than to understand the conditions of peace. If one asks what may cause war, the simple answer is "anything." That is Kant's answer: The natural state is the state of war. Under the conditions of international politics, war recurs; the sure way to abolish war, then, is to abolish international politics.

Over the centuries, liberals have shown a strong desire to get the politics out of politics. The ideal of nineteenth-century liberals was the police state, that is, the state that would confine its activities to catching criminals and enforcing contracts. The ideal of the laissez-faire state finds many counterparts among students of international politics with their yen to get the power out of power politics, the national out of international politics, the dependence out of interdependence, the relative out of relative gains, the politics out of international politics, and the structure out of structural theory.

Proponents of the democratic peace thesis write as though the spread of democracy will negate the effects of anarchy. No causes of conflict and war will any longer be found at the structural level. Francis Fukuyama finds it "perfectly possible to imagine anarchic state systems that are nonetheless peaceful." He sees no reason to associate anarchy with war. Bruce Russett believes that, with enough democracies in the world, it "may be possible in part to supersede the 'realist' principles (anarchy, the security dilemma of states) that have dominated practice . . . since at least the seventeenth century."⁸ Thus the structure is removed from structural theory. Democratic states would be so confident of the peace-preserving effects of democracy that they would no longer fear that another state, so long as it remained democratic, would do it wrong. The guarantee of the state's proper external behavior would derive from its admirable internal qualities.

This is a conclusion that Kant would not sustain. German historians at the turn of the nineteenth century wondered whether peacefully inclined states could be planted and expected to grow where dangers from outside pressed daily upon them.⁹ Kant a century earlier entertained the same worry. The

8. Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man* (New York: Free Press, 1992), pp. 254-256. Russett, *Grasping the Democratic Peace*, p. 24.

9. For example, Leopold von Ranke, Gerhard Ritter, and Otto Hintze. The American William Graham Sumner and many others shared their doubts.

seventh proposition of his "Principles of the Political Order" avers that establishment of the proper constitution internally requires the proper ordering of the external relations of states. The first duty of the state is to defend itself, and outside of a juridical order none but the state itself can define the actions required. "Lesion of a less powerful country," Kant writes, "may be involved merely in the condition of a more powerful neighbor prior to any action at all; and in the State of Nature an attack under such circumstances would be warrantable."¹⁰ In the state of nature, there is no such thing as an unjust war.

Every student of international politics is aware of the statistical data supporting the democratic peace thesis. Everyone has also known at least since David Hume that we have no reason to believe that the association of events provides a basis for inferring the presence of a causal relation. John Mueller properly speculates that it is not democracy that causes peace but that other conditions cause both democracy and peace.¹¹ Some of the major democracies—Britain in the nineteenth century and the United States in the twentieth century—have been among the most powerful states of their eras. Powerful states often gain their ends by peaceful means where weaker states either fail or have to resort to war.¹² Thus, the American government deemed the democratically elected Juan Bosch of the Dominican Republic too weak to bring order to his country. The United States toppled his government by sending 23,000 troops within a week, troops whose mere presence made fighting a war unnecessary. Salvador Allende, democratically elected ruler of Chile, was systematically and effectively undermined by the United States, without the open use of force, because its leaders thought that his government was taking a wrong turn. As Henry Kissinger put it: "I don't see why we need to stand by and watch a country go Communist due to the irresponsibility of its own people."¹³ That is the way it is with democracies—their people may show bad judgment. "Wayward" democracies are especially tempting objects of intervention by other democracies that wish to save them. American policy may have been wise in both cases, but its actions surely cast doubt on the democratic peace thesis. So do the instances when a democracy did fight another democ-

10. Immanuel Kant, *The Philosophy of Law*, trans. W. Hastie (Edinburgh: T. and T. Clark, 1887), p. 218.

11. John Mueller, "Is War Still Becoming Obsolete?" paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association, Washington, D.C., August–September 1991, pp. 55ff; cf. his *Quiet Cataclysm: Reflections on the Recent Transformation of World Politics* (New York: HarperCollins, 1995).

12. Edward Hallett Carr, *Twenty Years' Crisis: An Introduction to the Study of International Relations*, 2d ed. (New York: Harper and Row, 1946), pp. 129–132.

13. Quoted in Anthony Lewis, "The Kissinger Doctrine," *New York Times*, February 27, 1975, p. 35; and see Henry Kissinger, *The White House Years* (Boston: Little, Brown, 1979), chap. 17.

racy.¹⁴ So do the instances in which democratically elected legislatures have clamored for war, as has happened for example in Pakistan and Jordan.

One can of course say, yes, but the Dominican Republic and Chile were not liberal democracies nor perceived as such by the United States. Once one begins to go down that road, there is no place to stop. The problem is heightened because liberal democracies, as they prepare for a war they may fear, begin to look less liberal and will look less liberal still if they begin to fight one. I am tempted to say that the democratic peace thesis in the form in which its proponents cast it is irrefutable. A liberal democracy at war with another country is unlikely to call it a liberal democracy.

Democracies may live at peace with democracies, but even if all states became democratic, the structure of international politics would remain anarchic. The structure of international politics is not transformed by changes internal to states, however widespread the changes may be. In the absence of an external authority, a state cannot be sure that today's friend will not be tomorrow's enemy. Indeed, democracies have at times behaved as though today's democracy is today's enemy and a present threat to them. In Federalist Paper number six, Alexander Hamilton asked whether the thirteen states of the Confederacy might live peacefully with one another as freely constituted republics. He answered that there have been "almost as many popular as royal wars." He cited the many wars fought by republican Sparta, Athens, Rome, Carthage, Venice, Holland, and Britain. John Quincy Adams, in response to James Monroe's contrary claim, averred "that the government of a Republic was as capable of intriguing with the leaders of a free people as neighboring monarchs."¹⁵ In the latter half of the nineteenth century, as the United States and Britain became more democratic, bitterness grew between them, and the possibility of war was at times seriously entertained on both sides of the Atlantic. France and Britain were among the principal adversaries in the great power politics of the nineteenth century, as they were earlier. Their becoming democracies did not change their behavior toward each other. In 1914, democratic England and France fought democratic Germany, and doubts about the latter's democratic standing merely illustrate the problem of definition. Indeed, the democratic pluralism of Germany was an underlying cause of the war. In response to domestic interests, Germany followed

14. See, for example, Kenneth N. Waltz, "America as Model for the World? A Foreign Policy Perspective," *PS: Political Science and Politics*, Vol. 24, No. 4 (December 1991); and Mueller, "Is War Still Becoming Obsolete?" p. 5.

15. Quoted in Walter A. McDougall, *Promised Land, Crusader State* (Boston: Houghton Mifflin, 1997), p. 28 and n. 36.

policies bound to frighten both Britain and Russia. And today if a war that a few have feared were fought by the United States and Japan, many Americans would say that Japan was not a democracy after all, but merely a one-party state.

What can we conclude? Democracies rarely fight democracies, we might say, and then add as a word of essential caution that the internal excellence of states is a brittle basis of peace.

DEMOCRATIC WARS

Democracies coexist with undemocratic states. Although democracies seldom fight democracies, they do, as Michael Doyle has noted, fight at least their share of wars against others.¹⁶ Citizens of democratic states tend to think of their countries as good, aside from what they do, simply because they are democratic. Thus former Secretary of State Warren Christopher claimed that "democratic nations rarely start wars or threaten their neighbors."¹⁷ One might suggest that he try his proposition out in Central or South America. Citizens of democratic states also tend to think of undemocratic states as bad, aside from what they do, simply because they are undemocratic. Democracies promote war because they at times decide that the way to preserve peace is to defeat nondemocratic states and make them democratic.

During World War I, Walter Hines Page, American ambassador to England, claimed that there "is no security in any part of the world where people cannot think of a government without a king and never will be." During the Vietnam War, Secretary of State Dean Rusk claimed that the "United States cannot be secure until the total international environment is ideologically safe."¹⁸ Policies aside, the very existence of undemocratic states is a danger to others. American political and intellectual leaders have often taken this view. Liberal interventionism is again on the march. President Bill Clinton and his national security adviser, Anthony Lake, urged the United States to take measures to enhance democracy around the world. The task, one fears, will be taken up by the American military with some enthusiasm. Former Army Chief of Staff General Gordon Sullivan, for example, favored a new military "model," replacing the negative aim of containment with a positive one: "To promote democracy,

16. Doyle, "Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, Part 2," p. 337.

17. Warren Christopher, "The U.S.-Japan Relationship: The Responsibility to Change," address to the Japan Association of Corporate Executives, Tokyo, Japan, March 11, 1994 (U.S. Department of State, Bureau of Public Affairs, Office of Public Communication), p. 3.

18. Page quoted in Waltz, *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis* (New York: Columbia University Press, 1959), p. 121. Rusk quoted in Layne, "Kant or Cant," p. 46.

regional stability, and economic prosperity."¹⁹ Other voices urge us to enter into a "struggle to ensure that people are governed well." Having apparently solved the problem of justice at home, "the struggle for liberal government becomes a struggle not simply for justice but for survival."²⁰ As R.H. Tawney said: "Either war is a crusade, or it is a crime."²¹ Crusades are frightening because crusaders go to war for righteous causes, which they define for themselves and try to impose on others. One might have hoped that Americans would have learned that they are not very good at causing democracy abroad. But, alas, if the world can be made safe for democracy only by making it democratic, then all means are permitted and to use them becomes a duty. The war fervor of people and their representatives is at times hard to contain. Thus Hans Morgenthau believed that "the democratic selection and responsibility of government officials destroyed international morality as an effective system of restraint."²²

Since, as Kant believed, war among self-directed states will occasionally break out, peace has to be contrived. For any government, doing so is a difficult task, and all states are at times deficient in accomplishing it, even if they wish to. Democratic leaders may respond to the fervor for war that their citizens sometimes display, or even try to arouse it, and governments are sometimes constrained by electoral calculations to defer preventive measures. Thus British Prime Minister Stanley Baldwin said that if he had called in 1935 for British rearmament against the German threat, his party would have lost the next election.²³ Democratic governments may respond to internal political imperatives when they should be responding to external ones. All governments have their faults, democracies no doubt fewer than others, but that is not good enough to sustain the democratic peace thesis.

That peace may prevail among democratic states is a comforting thought. The obverse of the proposition—that democracy may promote war against undemocratic states—is disturbing. If the latter holds, we cannot even say for sure that the spread of democracy will bring a net decrease in the amount of war in the world.

19. Quoted in Clemson G. Turregano and Ricky Lynn Waddell, "From Paradigm to Paradigm Shift: The Military and Operations Other than War," *Journal of Political Science*, Vol. 22 (1994), p. 15.

20. Peter Beinart, "The Return of the Bomb," *New Republic*, August 3, 1998, p. 27.

21. Quoted in Michael Straight, *Make This the Last War* (New York: G.P. Putnam's Sons, 1945), p. 1.

22. Hans J. Morgenthau, *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*, 5th ed. (New York: Knopf, 1973), p. 248.

23. Gordon Craig and Alexander George, *Force and Statecraft: Diplomatic Problems of Our Time*, 2d ed. (New York: Oxford University Press, 1990), p. 64.

With a republic established in a strong state, Kant hoped the republican form would gradually take hold in the world. In 1795, America provided the hope. Two hundred years later, remarkably, it still does. Ever since liberals first expressed their views, they have been divided. Some have urged liberal states to work to uplift benighted peoples and bring the benefits of liberty, justice, and prosperity to them. John Stuart Mill, Giuseppe Mazzini, Woodrow Wilson, and Bill Clinton are all interventionist liberals. Other liberals, Kant and Richard Cobden, for example, while agreeing on the benefits that democracy can bring to the world, have emphasized the difficulties and the dangers of actively seeking its propagation.

If the world is now safe for democracy, one has to wonder whether democracy is safe for the world. When democracy is ascendant, a condition that in the twentieth century attended the winning of hot wars and cold ones, the interventionist spirit flourishes. The effect is heightened when one democratic state becomes dominant, as the United States is now. Peace is the noblest cause of war. If the conditions of peace are lacking, then the country with a capability of creating them may be tempted to do so, whether or not by force. The end is noble, but as a matter of *right*, Kant insists, no state can intervene in the internal arrangements of another. As a matter of *fact*, one may notice that intervention, even for worthy ends, often brings more harm than good. The vice to which great powers easily succumb in a multipolar world is inattention; in a bipolar world, overreaction; in a unipolar world, overextension.

Peace is maintained by a delicate balance of internal and external restraints. States having a surplus of power are tempted to use it, and weaker states fear their doing so. The laws of voluntary federations, to use Kant's language, are disregarded at the whim of the stronger, as the United States demonstrated a decade ago by mining Nicaraguan waters and by invading Panama. In both cases, the United States blatantly violated international law. In the first, it denied the jurisdiction of the International Court of Justice, which it had previously accepted. In the second, it flaunted the law embodied in the Charter of the Organization of American States, of which it was a principal sponsor.

If the democratic peace thesis is right, structural realist theory is wrong. One may believe, with Kant, that republics are by and large good states *and* that unbalanced power is a danger no matter who wields it. Inside of, as well as outside of, the circle of democratic states, peace depends on a precarious balance of forces. The causes of war lie not simply in states or in the state system; they are found in both. Kant understood this. Devotees of the democratic peace thesis overlook it.

discriminating fashion only to the weak.”⁶³ The sovereignty of nations, a universally recognized international institution, hardly stands in the way of a strong nation that decides to intervene in a weak one. Thus, according to a senior official, the Reagan administration “debated whether we had the right to dictate the form of another country’s government. The bottom line was yes, that some rights are more fundamental than the right of nations to nonintervention. . . . We don’t have the right to subvert a democracy but we do have the right against an undemocratic one.”⁶⁴ Most international law is obeyed most of the time, but strong states bend or break laws when they choose to.

Balancing Power: Not Today but Tomorrow

With so many of the expectations that realist theory gives rise to confirmed by what happened at and after the end of the Cold War, one may wonder why realism is in bad repute.⁶⁵ A key proposition derived from realist theory is that international politics reflects the distribution of national capabilities, a proposition daily borne out. Another key proposition is that the balancing of power by some states against others recurs. Realist theory predicts that balances disrupted will one day be restored. A limitation of the theory, a limitation common to social science theories, is that it cannot say when. William Wohlforth argues that though restoration will take place, it will be a long time coming.⁶⁶ Of necessity, realist theory is better at saying what will happen than in saying when it will happen. Theory cannot say when “tomorrow” will come because international political theory deals with the pressures of structure on states and not with how states will respond to the pressures. The latter is a task for theories about how national governments respond to pressures on them and take advantage of opportunities that may be present. One does, however, observe balancing tendencies already taking place.

Upon the demise of the Soviet Union, the international political system became unipolar. In the light of structural theory, unipolarity appears as the least durable of international configurations. This is so for two main reasons.

63. Stephen D. Krasner, “International Political Economy: Abiding Discord,” *Review of International Political Economy*, Vol. 1, No. 1 (Spring 1994), p. 16.

64. Quoted in Robert Tucker, *Intervention and the Reagan Doctrine* (New York: Council on Religious and International Affairs, 1985), p. 5.

65. Robert Gilpin explains the oddity. See Gilpin, “No One Leaves a Political Realist,” *Security Studies*, Vol. 5, No. 3 (Spring 1996), pp. 3–28.

66. William C. Wohlforth, “The Stability of a Unipolar World,” *International Security*, Vol. 24, No. 1 (Summer 1999), pp. 5–41.

One is that dominant powers take on too many tasks beyond their own borders, thus weakening themselves in the long run. Ted Robert Gurr, after examining 336 polities, reached the same conclusion that Robert Wesson had reached earlier: "Imperial decay is . . . primarily a result of the misuse of power which follows inevitably from its concentration."⁶⁷ The other reason for the short duration of unipolarity is that even if a dominant power behaves with moderation, restraint, and forbearance, weaker states will worry about its future behavior. America's founding fathers warned against the perils of power in the absence of checks and balances. Is unbalanced power less of a danger in international than in national politics? Throughout the Cold War, what the United States and the Soviet Union did, and how they interacted, were dominant factors in international politics. The two countries, however, constrained each other. Now the United States is alone in the world. As nature abhors a vacuum, so international politics abhors unbalanced power. Faced with unbalanced power, some states try to increase their own strength or they ally with others to bring the international distribution of power into balance. The reactions of other states to the drive for dominance of Charles V, Hapsburg ruler of Spain, of Louis XIV and Napoleon I of France, of Wilhelm II and Adolph Hitler of Germany, illustrate the point.

THE BEHAVIOR OF DOMINANT POWERS

Will the preponderant power of the United States elicit similar reactions? Unbalanced power, whoever wields it, is a potential danger to others. The powerful state may, and the United States does, think of itself as acting for the sake of peace, justice, and well-being in the world. These terms, however, are defined to the liking of the powerful, which may conflict with the preferences and interests of others. In international politics, overwhelming power repels and leads others to try to balance against it. With benign intent, the United States has behaved and, until its power is brought into balance, will continue to behave in ways that sometimes frighten others.

For almost half a century, the constancy of the Soviet threat produced a constancy of American policy. Other countries could rely on the United States for protection because protecting them seemed to serve American security interests. Even so, beginning in the 1950s, Western European countries and,

67. Quoted in Ted Robert Gurr, "Persistence and Change in Political Systems, 1800-1971," *American Political Science Review*, Vol. 68, No. 4 (December 1974), p. 1504, from Robert G. Wesson, *The Imperial Order* (Berkeley: University of California Press, 1967), unpaginated preface. Cf. Paul Kennedy, *The Rise and Fall of Great Powers: Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000* (New York: Random House, 1987).

British leaders decided to merge their nuclear forces to form the nucleus of a European military organization, the United States and the world will begin to treat Europe as a major force.

The European Economic Community was formed in 1957 and has grown incrementally to its present proportions. But where is the incremental route to a European foreign and military policy to be found? European leaders have not been able to find it or even have tried very hard to do so. In the absence of radical change, Europe will count for little in international politics for as far ahead as the eye can see, unless Germany, becoming impatient, decides to lead a coalition.

INTERNATIONAL STRUCTURE AND NATIONAL RESPONSES

Throughout modern history, international politics centered on Europe. Two world wars ended Europe's dominance. Whether Europe will somehow, someday emerge as a great power is a matter for speculation. In the meantime, the all-but-inevitable movement from unipolarity to multipolarity is taking place not in Europe but in Asia. The internal development and the external reaction of China and Japan are steadily raising both countries to the great power level.⁷⁴ China will emerge as a great power even without trying very hard so long as it remains politically united and competent. Strategically, China can easily raise its nuclear forces to a level of parity with the United States if it has not already done so.⁷⁵ China has five to seven intercontinental missiles (DF-5s) able to hit almost any American target and a dozen or more missiles able to reach the west coast of the United States (DF-4s).⁷⁶ Liquid fueled, immobile missiles are vulnerable, but would the United States risk the destruction of, say, Seattle, San Francisco, and San Diego if China happens to have a few more DF-4s than the United States thinks or if it should fail to destroy all of them on the ground? Deterrence is much easier to contrive than most Americans have surmised. Economically, China's growth rate, given its present stage of economic development, can be sustained at 7 to 9 percent for another decade or more. Even during Asia's near economic collapse of the 1990s, China's growth rate remained approximately in that range. A growth rate of 7 to 9 percent doubles a country's economy every ten to eight years.

74. The following four pages are adapted from Waltz, "The Emerging Structure of International Politics."

75. Nuclear parity is reached when countries have second-strike forces. It does not require quantitative or qualitative equality of forces. See Waltz, "Nuclear Myths and Political Realities," *American Political Science Review*, Vol. 84, No. 3 (September 1990).

76. David E. Sanger and Erik Eckholm, "Will Beijing's Nuclear Arsenal Stay Small or Will It Mushroom?" *New York Times*, March 15, 1999, p. A1.

Unlike China, Japan is obviously reluctant to assume the mantle of a great power. Its reluctance, however, is steadily though slowly waning. Economically, Japan's power has grown and spread remarkably. The growth of a country's economic capability to the great power level places it at the center of regional and global affairs. It widens the range of a state's interests and increases their importance. The high volume of a country's external business thrusts it ever more deeply into world affairs. In a self-help system, the possession of most but not all of the capabilities of a great power leaves a state vulnerable to others that have the instruments that the lesser state lacks. Even though one may believe that fears of nuclear blackmail are misplaced, one must wonder whether Japan will remain immune to them.

Countries have always competed for wealth and security, and the competition has often led to conflict. Historically, states have been sensitive to changing relations of power among them. Japan is made uneasy now by the steady growth of China's military budget. Its nearly 3 million strong army, undergoing modernization, and the gradual growth of its sea- and air-power projection capabilities, produce apprehension in all of China's neighbors and add to the sense of instability in a region where issues of sovereignty and disputes over territory abound. The Korean peninsula has more military forces per square kilometer than any other portion of the globe. Taiwan is an unending source of tension. Disputes exist between Japan and Russia over the Kurile Islands, and between Japan and China over the Senkaku or Diaoyu Islands. Cambodia is a troublesome problem for both Vietnam and China. Half a dozen countries lay claim to all or some of the Spratly Islands, strategically located and supposedly rich in oil. The presence of China's ample nuclear forces, combined with the drawdown of American military forces, can hardly be ignored by Japan, the less so because economic conflicts with the United States cast doubt on the reliability of American military guarantees. Reminders of Japan's dependence and vulnerability multiply in large and small ways. For example, as rumors about North Korea's developing nuclear capabilities gained credence, Japan became acutely aware of its lack of observation satellites. Uncomfortable dependencies and perceived vulnerabilities have led Japan to acquire greater military capabilities, even though many Japanese may prefer not to.

Given the expectation of conflict, and the necessity of taking care of one's interests, one may wonder how any state with the economic capability of a great power can refrain from arming itself with the weapons that have served so well as the great deterrent. For a country to choose not to become a great power is a structural anomaly. For that reason, the choice is a difficult one to sustain. Sooner or later, usually sooner, the international status of countries has

risen in step with their material resources. Countries with great power economies have become great powers, whether or not reluctantly. Some countries may strive to become great powers; others may wish to avoid doing so. The choice, however, is a constrained one. Because of the extent of their interests, larger units existing in a contentious arena tend to take on systemwide tasks. Profound change in a country's international situation produces radical change in its external behavior. After World War II, the United States broke with its centuries-long tradition of acting unilaterally and refusing to make long-term commitments. Japan's behavior in the past half century reflects the abrupt change in its international standing suffered because of its defeat in war. In the previous half century, after victory over China in 1894-95, Japan pressed for preeminence in Asia, if not beyond. Does Japan once again aspire to a larger role internationally? Its concerted regional activity, its seeking and gaining prominence in such bodies as the IMF and the World Bank, and its obvious pride in economic and technological achievements indicate that it does. The behavior of states responds more to external conditions than to internal habit if external change is profound.

When external conditions press firmly enough, they shape the behavior of states. Increasingly, Japan is being pressed to enlarge its conventional forces and to add nuclear ones to protect its interests. India, Pakistan, China, and perhaps North Korea have nuclear weapons capable of deterring others from threatening their vital interests. How long can Japan live alongside other nuclear states while denying itself similar capabilities? Conflicts and crises are certain to make Japan aware of the disadvantages of being without the military instruments that other powers command. Japanese nuclear inhibitions arising from World War II will not last indefinitely; one may expect them to expire as generational memories fade.

Japanese officials have indicated that when the protection of America's extended deterrent is no longer thought to be sufficiently reliable, Japan will equip itself with a nuclear force, whether or not openly. Japan has put itself politically and technologically in a position to do so. Consistently since the mid-1950s, the government has defined all of its Self-Defense Forces as conforming to constitutional requirements. Nuclear weapons purely for defense would be deemed constitutional should Japan decide to build some.⁷⁷ As a secret report of the Ministry of Foreign Affairs put it in 1969: "For the time

77. Norman D. Levin, "Japan's Defense Policy: The Internal Debate," in Harry H. Kendall and Clara Joewono, eds., *Japan, ASEAN, and the United States* (Berkeley: Institute of East Asian Studies, University of California, 1990).

being, we will maintain the policy of not possessing nuclear weapons. However, regardless of joining the NPT [Non-Proliferation Treaty] or not, we will keep the economic and technical potential for the production of nuclear weapons, while seeing to it that Japan will not be interfered with in this regard.⁷⁸ In March of 1988, Prime Minister Noboru Takeshita called for a defensive capability matching Japan's economic power.⁷⁹ Only a balanced conventional-nuclear military capability would meet this requirement. In June of 1994, Prime Minister Tsutomu Hata mentioned in parliament that Japan had the ability to make nuclear weapons.⁸⁰

Where some see Japan as a "global civilian power" and believe it likely to remain one, others see a country that has skillfully used the protection the United States has afforded and adroitly adopted the means of maintaining its security to its regional environment.⁸¹ Prime Minister Shigeru Yoshida in the early 1950s suggested that Japan should rely on American protection until it had rebuilt its economy as it gradually prepared to stand on its own feet.⁸² Japan has laid a firm foundation for doing so by developing much of its own weaponry instead of relying on cheaper imports. Remaining months or moments away from having a nuclear military capability is well designed to protect the country's security without unduly alarming its neighbors.

The hostility of China, of both Koreas, and of Russia combines with inevitable doubts about the extent to which Japan can rely on the United States to protect its security.⁸³ In the opinion of Masanori Nishi, a defense official, the main cause of Japan's greater "interest in enhanced defense capabilities" is its belief that America's interest in "maintaining regional stability is shaky."⁸⁴ Whether reluctantly or not, Japan and China will follow each other on the route

78. "The Capability to Develop Nuclear Weapons Should Be Kept: Ministry of Foreign Affairs Secret Document in 1969," *Mainichi*, August 1, 1994, p. 41, quoted in Selig S. Harrison, "Japan and Nuclear Weapons," in Harrison, ed., *Japan's Nuclear Future* (Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 1996), p. 9.

79. David Arase, "US and ASEAN Perceptions of Japan's Role in the Asian-Pacific Region," in Kendall and Joewono, *Japan, ASEAN, and the United States*, p. 276.

80. David E. Sanger, "In Face-Saving Reverse, Japan Disavows Any Nuclear-Arms Expertise," *New York Times*, June 22, 1994, p. 10.

81. Michael J. Green, "State of the Field Report: Research on Japanese Security Policy," *Access Asia Review*, Vol. 2, No. 2 (September 1998), judiciously summarized different interpretations of Japan's security policy.

82. Kenneth B. Pyle, *The Japanese Question: Power and Purpose in a New Era* (Washington, D.C.: AEI Press, 1992), p. 26.

83. Andrew Hanami, for example, points out that Japan wonders whether the United States would help defend Hokkaido. Hanami, "Japan and the Military Balance of Power in Northeast Asia," *Journal of East Asian Affairs*, Vol. 7, No. 2 (Summer/Fall 1994), p. 364.

84. Stephanie Strom, "Japan Beginning to Flex Its Military Muscles," *New York Times*, April 8, 1999, p. A4.

to becoming great powers. China has the greater long-term potential. Japan, with the world's second or third largest defense budget and the ability to produce the most technologically advanced weaponry, is closer to great power status at the moment.

When Americans speak of preserving the balance of power in East Asia through their military presence,⁸⁵ the Chinese understandably take this to mean that they intend to maintain the strategic hegemony they now enjoy in the *absence* of such a balance. When China makes steady but modest efforts to improve the quality of its inferior forces, Americans see a future threat to their and others' interests. Whatever worries the United States has and whatever threats it feels, Japan has them earlier and feels them more intensely. Japan has gradually reacted to them. China then worries as Japan improves its airlift and sealift capabilities and as the United States raises its support level for forces in South Korea.⁸⁶ The actions and reactions of China, Japan, and South Korea, with or without American participation, are creating a new balance of power in East Asia, which is becoming part of the new balance of power in the world.

Historically, encounters of East and West have often ended in tragedy. Yet, as we know from happy experience, nuclear weapons moderate the behavior of their possessors and render them cautious whenever crises threaten to spin out of control. Fortunately, the changing relations of East to West, and the changing relations of countries within the East and the West, are taking place in a nuclear context. The tensions and conflicts that intensify when profound changes in world politics take place will continue to mar the relations of nations, while nuclear weapons keep the peace among those who enjoy their protection.

America's policy of containing China by keeping 100,000 troops in East Asia and by providing security guarantees to Japan and South Korea is intended to keep a new balance of power from forming in Asia. By continuing to keep 100,000 troops in Western Europe, where no military threat is in sight, and by extending NATO eastward, the United States pursues the same goal in Europe. The American aspiration to freeze historical development by working to keep the world unipolar is doomed. In the not very long run, the task will exceed America's economic, military, demographic, and political resources; and the very effort to maintain a hegemonic position is the surest way to undermine

85. Richard Bernstein and Ross H. Munro, *The Coming Conflict with China* (New York: Alfred A. Knopf, 1997); and Andrew J. Nathan and Robert S. Ross, *The Great Wall and the Empty Fortress: China's Search for Security* (New York: W.W. Norton, 1997).

86. Michael J. Green and Benjamin L. Self, "Japan's Changing China Policy: From Commercial Liberalism to Reluctant Realism," *Survival*, Vol. 38, No. 2 (Summer 1996), p. 43.

it. The effort to maintain dominance stimulates some countries to work to overcome it. As theory shows and history confirms, that is how balances of power are made. Multipolarity is developing before our eyes. Moreover, it is emerging in accordance with the balancing imperative.

American leaders seem to believe that America's preeminent position will last indefinitely. The United States would then remain the dominant power without rivals rising to challenge it—a position without precedent in modern history. Balancing, of course, is not universal and omnipresent. A dominant power may suppress balancing as the United States has done in Europe. Whether or not balancing takes place also depends on the decisions of governments. Stephanie Neuman's book, *International Relations Theory and the Third World*, abounds in examples of states that failed to mind their own security interests through internal efforts or external arrangements, and as one would expect, suffered invasion, loss of autonomy, and dismemberment.⁸⁷ States are free to disregard the imperatives of power, but they must expect to pay a price for doing so. Moreover, relatively weak and divided states may find it impossible to concert their efforts to counter a hegemonic state despite ample provocation. This has long been the condition of the Western Hemisphere.

In the Cold War, the United States won a telling victory. Victory in war, however, often brings lasting enmities. Magnanimity in victory is rare. Winners of wars, facing few impediments to the exercise of their wills, often act in ways that create future enemies. Thus Germany, by taking Alsace and most of Lorraine from France in 1871, earned its lasting enmity; and the Allies' harsh treatment of Germany after World War I produced a similar effect. In contrast, Bismarck persuaded the kaiser not to march his armies along the road to Vienna after the great victory at Königgrätz in 1866. In the Treaty of Prague, Prussia took no Austrian territory. Thus Austria, having become Austria-Hungary, was available as an alliance partner for Germany in 1879. Rather than learning from history, the United States is repeating past errors by extending its influence over what used to be the province of the vanquished.⁸⁸ This alienates Russia and nudges it toward China instead of drawing it toward Europe and the United States. Despite much talk about the "globalization" of international politics, American political leaders to a dismaying extent think of East *or* West rather than of their interaction. With a history of conflict

87. Stephanie Neuman, ed., *International Relations Theory and the Third World* (New York: St. Martin's, 1998).

88. Tellingly, John Lewis Gaddis comments that he has never known a time when there was less support among historians for an announced policy. Gaddis, "History, Grand Strategy, and NATO Enlargement," *Survival*, Vol. 40, No. 1 (Spring 1998), p. 147.

along a 2,600 mile border, with ethnic minorities sprawling across it, with a mineral-rich and sparsely populated Siberia facing China's teeming millions, Russia and China will find it difficult to cooperate effectively, but the United States is doing its best to help them do so. Indeed, the United States has provided the key to Russian-Chinese relations over the past half century. Feeling American antagonism and fearing American power, China drew close to Russia after World War II and remained so until the United States seemed less, and the Soviet Union more, of a threat to China. The relatively harmonious relations the United States and China enjoyed during the 1970s began to sour in the late 1980s when Russian power visibly declined and American hegemony became imminent. To alienate Russia by expanding NATO, and to alienate China by lecturing its leaders on how to rule their country, are policies that only an overwhelmingly powerful country could afford, and only a foolish one be tempted, to follow. The United States cannot prevent a new balance of power from forming. It can hasten its coming as it has been earnestly doing.

In this section, the discussion of balancing has been more empirical and speculative than theoretical. I therefore end with some reflections on balancing theory. Structural theory, and the theory of balance of power that follows from it, do not lead one to expect that states will always or even usually engage in balancing behavior. Balancing is a strategy for survival, a way of attempting to maintain a state's autonomous way of life. To argue that bandwagoning represents a behavior more common to states than balancing has become a bit of a fad. Whether states bandwagon more often than they balance is an interesting question. To believe that an affirmative answer would refute balance-of-power theory is, however, to misinterpret the theory and to commit what one might call "the numerical fallacy"—to draw a qualitative conclusion from a quantitative result. States try various strategies for survival. Balancing is one of them; bandwagoning is another. The latter may sometimes seem a less demanding and a more rewarding strategy than balancing, requiring less effort and extracting lower costs while promising concrete rewards. Amid the uncertainties of international politics and the shifting pressures of domestic politics, states have to make perilous choices. They may hope to avoid war by appeasing adversaries, a weak form of bandwagoning, rather than by rearming and realigning to thwart them. Moreover, many states have insufficient resources for balancing and little room for maneuver. They have to jump on the wagon only later to wish they could fall off.

Balancing theory does not predict uniformity of behavior but rather the strong tendency of major states in the system, or in regional subsystems, to resort to balancing when they have to. That states try different strategies of

survival is hardly surprising. The recurrent emergence of balancing behavior, and the appearance of the patterns the behavior produces, should all the more be seen as impressive evidence supporting the theory.

Conclusion

Every time peace breaks out, people pop up to proclaim that realism is dead. That is another way of saying that international politics has been transformed. The world, however, has not been transformed; the structure of international politics has simply been remade by the disappearance of the Soviet Union, and for a time we will live with unipolarity. Moreover, international politics was not remade by the forces and factors that some believe are creating a new world order. Those who set the Soviet Union on the path of reform were old Soviet apparatchiks trying to right the Soviet economy in order to preserve its position in the world. The revolution in Soviet affairs and the end of the Cold War were not brought by democracy, interdependence, or international institutions. Instead the Cold War ended exactly as structural realism led one to expect. As I wrote some years ago, the Cold War "is firmly rooted in the structure of postwar international politics and will last as long as that structure endures."⁸⁹ So it did, and the Cold War ended only when the bipolar structure of the world disappeared.

Structural change affects the behavior of states and the outcomes their interactions produce. It does not break the essential continuity of international politics. The transformation of international politics alone could do that. Transformation, however, awaits the day when the international system is no longer populated by states that have to help themselves. If the day were here, one would be able to say who could be relied on to help the disadvantaged or endangered. Instead, the ominous shadow of the future continues to cast its pall over interacting states. States' perennial uncertainty about their fates presses governments to prefer relative over absolute gains. Without the shadow, the leaders of states would no longer have to ask themselves how they will get along tomorrow as well as today. States could combine their efforts cheerfully and work to maximize collective gain without worrying about how each might fare in comparison to others.

Occasionally, one finds the statement that governments in their natural, anarchic condition act myopically—that is, on calculations of immediate inter-

89. Kenneth N. Waltz, "The Origins of War in Neorealist Theory," *Journal of Interdisciplinary History*, Vol. 18, No. 4 (Spring 1988), p. 628.

B2. Μετάφραση

B2.1 Μετάφραση-Απόσπασμα 1^ο

Η Δημοκρατία και η Ειρήνη

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου συνδέθηκε με αυτό που αρκετοί εξέλαβαν ως ένα νέο δημοκρατικό ρεύμα. Οι δημοκρατικές τάσεις σε συνδυασμό με την εκ νέου ανακάλυψη από τον Michael W. Doyle της ειρηνικής συμπεριφοράς που επιδεικνύουν μεταξύ τους τα φιλελεύθερα δημοκρατικά κράτη, ενισχύουν σημαντικά την πεποίθηση ότι ο πόλεμος έχει περιέλθει σε αχρησία ή θεωρείται ακόμα και ξεπερασμένος μεταξύ των βιομηχανικά προηγμένων κρατών του πλανήτη.⁽²⁾⁶

Η θέση υπέρ της δημοκρατικής ειρήνης υποστηρίζει ότι τα δημοκρατικά κράτη δεν πολεμούν μεταξύ τους. Όπως προσέξατε χρησιμοποιήσα τη λέξη «θέση» και όχι «θεωρία». Η πεποίθηση ότι τα δημοκρατικά κράτη σχηματίζουν μια ειρηνική ζώνη βασίζεται στην εκλαμβανόμενη ως υψηλή συσχέτιση μεταξύ της κυβερνητικής μορφής και του διεθνούς αποτελέσματος. Ο Francis Fukuyama πιστεύει ότι ο συσχετισμός είναι τέλειος: Ποτέ καμία δημοκρατία δεν πολέμησε εναντίον μιας άλλης δημοκρατίας. Ο Jack Levy υποστηρίζει ότι αυτό αποτελεί «ό,τι πιο κοντινό έχουμε σε εμπειρική σχέση στη μελέτη των διεθνών σχέσεων».⁽³⁾⁷ Ωστόσο, εάν αληθεύει ότι τα δημοκρατικά κράτη είναι ειρηνικά μεταξύ τους, τότε δεν έχουμε στα χέρια μας μια θεωρία αλλά μια υπόθεση η οποία περιμένει απεγνωσμένα επεξήγηση, όπως και όλες οι υποθέσεις. Σε γενικές γραμμές η επεξήγηση που δίνουν έχει ως εξής: Τα κατάλληλα είδη δημοκρατικών κρατών (δηλ. οι φιλελεύθερες δημοκρατίες) είναι ειρηνικά μεταξύ τους. Το σημείο αυτό υποστήριζε και ο Kant. Χρησιμοποίησε τον όρο *Rechtsstaat* ή ρεπουμπλικανικό καθεστώς και ο ορισμός που έδινε ήταν τόσο περιοριστικός, που ήταν αδύνατο να πιστέψει κανείς ότι θα μπορούσε να υπάρξει έστω και ένα τέτοιο είδος δημοκρατίας, πόσο μάλλον δύο ή

⁶ (2) Michael W. Doyle, «Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, Parts 1 and 2», στο *Philosophy and Public Affairs*, Vol. 12, Nos. 3 και 4 (Καλοκαίρι-Φθινόπωρο 1983); και Doyle, «Kant: Liberalism and World Politics», στο [American Political Science Review](#), Vol. 80, No. 4 (Δεκέμβριος 1986), σελ. 1151–1169.

⁷ (3) Francis Fukuyama, «Liberal Democracy as a Global Phenomenon», στο *Political Science and Politics*, Vol. 24, No. 4 (1991), σελ. 662. Jack S. Levy, «Domestic Politics and War», στο Robert I. Rotberg και Theodore K. Rabb, eds., *The Origin and Prevention of Major Wars* (Cambridge: Cambridge University Press, 1989), σελ. 88

περισσότερα.⁽⁴⁾⁸ Ακόμα όμως και εάν εμφανιζόταν ένα τέτοιο δημοκρατικό κράτος, ποιος μπορεί να εγγυηθεί ότι θα συνέχιζε να αποτελεί το κατάλληλο είδος δημοκρατίας ή ότι θα παρέμενε δημοκρατικό; Η σύντομη και θλιβερή ζωή της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης μας το υπενθυμίζει. Υπάρχει άραγε τρόπος να προσδιορίσει κάποιος το κατάλληλο είδος δημοκρατίας; Ορισμένοι αμερικανοί ακαδημαϊκοί πίστευαν ότι η Γερμανική Αυτοκρατορία ήταν ακριβώς εκείνο το μοντέλο ενός σύγχρονου δημοκρατικού κράτους όπου επικρατούσε η ευρεία ψηφοφορία, η έντιμη εκλογική διαδικασία, ο φορολογικός έλεγχος, η κομματική εκπροσώπηση, η ελευθερία του τύπου και μια εξαιρετικά ικανοποιητική γραφειοκρατία.⁽⁵⁾⁹ Ωστόσο, μετά τον Αύγουστο του 1914 η Γερμανία έπαψε να αποτελεί στη συνείδηση των Γάλλων, των Άγγλων και των Αμερικανών το κατάλληλο είδος δημοκρατίας. Ο John Owen προσπάθησε να αποφύγει το ζήτημα του προσδιορισμού υποστηρίζοντας ότι, οι δημοκρατίες που αντιλαμβάνονται η μια την άλλη ως φιλελεύθερες δεν πολεμούν μεταξύ τους.⁽⁶⁾¹⁰ Αυτό μάλλον προδίδει τη θέση τους. Οι φιλελεύθερες δημοκρατίες έχουν κατά καιρούς προετοιμαστεί να αντιμετωπίσουν η μια την άλλη στο πεδίο της μάχης και κάποιες φορές βρέθηκαν κοντά σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Ο Christopher Layne μας παρουσιάζει ορισμένα παραδείγματα πολέμων που δεν αποτράπηκαν λόγω της απροθυμίας των δημοκρατικών κρατών να εμπλακούν σε έναν μεταξύ τους πόλεμο, αλλά λόγω του φόβου εμπλοκής σε αυτόν ενός τρίτου μέρους —ένας καλός αποτρεπτικός παράγοντας με βάση τον ρεαλισμό. Για παράδειγμα, πώς ήταν δυνατό η Βρετανία και η Γαλλία να οδηγηθούν σε έναν μεταξύ τους πόλεμο για το ζήτημα της Φασόντα το 1898, όταν η Γερμανία παραμόνευε στη γωνία; Για να δώσει έμφαση στους διεθνείς πολιτικούς λόγους για τους οποίους οι δημοκρατίες δεν πολεμούν μεταξύ

⁸ (4) Kenneth N. Waltz, «Kant, Liberalism, and War», στο *American Political Science Review*, Vol. 56, No. 2 (Ιούνιος 1962). Σε αυτό το έργο περιλαμβάνονται και μεταγενέστερες αναφορές του Kant.

⁹ (5) Ido Oren, «The Subjectivity of the Democratic Peace: Changing U.S. Perceptions of Imperial Germany», στο *International Security*, Vol. 20, No. 2 (Φθινόπωρος 1995), σελ. 157ff. Ο Christopher Layne, στο δεύτερο μισό των Layne και Sean M. Lynn-Jones, *Should America Spread Democracy? A Debate* (Cambridge, Mass.: MIT Press), υποστηρίζει με πειστικό τρόπο ότι η διαχείριση από την Γερμανία της εξωτερικής και στρατιωτικής της πολιτικής δεν ήταν λιγότερο δημοκρατική από την αντίστοιχη της Γαλλίας ή της Βρετανίας.

¹⁰ (6) Christopher Layne, «Kant or Cant: The Myth of the Democratic Peace» στο [International Security, Vol. 19, No. 2 \(Φθινόπωρο 1994\), σελ. 87–125](#). Βλ. το έργο του Layne, *Liberal Peace, Liberal War: American Politics and International Security* (Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1997).

τους, ο Layne εισχωρεί στην καρδιά του ζητήματος.⁽⁷⁾¹¹ Η συμμόρφωση των κρατών προς μια καθορισμένη πολιτική μορφή μπορεί να εξαλείψει κάποιες από τις αιτίες του πολέμου, όχι όμως όλες. Η θέση της δημοκρατικής ειρήνης θα αντέξει μόνο εάν όλες οι αιτίες του πολέμου περιοριστούν στο εσωτερικό των κρατών.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Είναι πιο εύκολο να εξηγήσουμε τα αίτια του πολέμου από ό,τι να κατανοήσουμε τις προϋποθέσεις για την επίτευξη της ειρήνης. Στην ερώτηση τι είναι αυτό που μπορεί να προκαλέσει έναν πόλεμο, η απάντηση είναι «οτιδήποτε». Σύμφωνα με τον Kant: Η φυσική κατάσταση είναι η κατάσταση του πολέμου. Οι συνθήκες που επικρατούν στη διεθνή πολιτική, καθιστούν τον πόλεμο μια επαναλαμβανόμενη κατάσταση. Ο μόνος τρόπος να εξαλείψουμε τον πόλεμο είναι καταργώντας τη διεθνή πολιτική.

Στο πέρασμα των αιώνων, οι φιλελεύθεροι έχουν επιδείξει έναν διακαή πόθο να διαχωρίσουν τα πολιτικά ζητήματα από την πολιτική. Το αστυνομικό κράτος έμοιαζε το ιδανικό για τους φιλελεύθερους του δέκατου ενάτου αιώνα, εκείνο το κράτος δηλαδή που θα περιόριζε τις δραστηριότητές του στην πάταξη της εγκληματικότητας και στην εκτέλεση συμβάσεων. Το ιδανικό ενός κράτους κατά το πρότυπο του *laissez-faire* έχει βρει πολλούς υποστηρικτές ανάμεσα σε φοιτητές διεθνών σχέσεων οι οποίοι επιδεικνύουν έναν διακαή πόθο να διαχωρίσουν την ισχύ από την πολιτική ισχύος, την εθνική πολιτική από τη διεθνή πολιτική, το ζήτημα της εξάρτησης από τη θεωρία της αλληλεξάρτησης, τη σχετικότητα από το σχετικό κέρδος, την πολιτική από τη διεθνή πολιτική και τη δομή του διεθνούς συστήματος από τη δομική θεωρία.

Από τα όσα γράφουν οι υποστηρικτές της θέσης για τη δημοκρατική ειρήνη φαίνεται λες και η εξάπλωση της δημοκρατίας θα αναιρέσει την επίδραση της αναρχίας. Σε δομικό επίπεδο δεν θα υπάρχει πια καμία αιτία σύγκρουσης ή πολέμου. Ο Francis Fukuyama θεωρεί ότι είναι «απόλυτα δυνατό να φανταστούμε άναρχα συστήματα κρατών, που όμως ζουν ειρηνικά μεταξύ τους». Πιστεύει ότι δεν

¹¹ ⁽⁷⁾Christopher Layne, «Kant or Cant: The Myth of the Democratic Peace» στο [International Security, Vol. 19, No. 2 \(Φθινόπωρο 1994\)](#), σελ. 5–49.

υπάρχει κανένας λόγος να γίνεται συσχέτιση της αναρχίας με τον πόλεμο. Ο Bruce Russett πιστεύει ότι με την εγκαθίδρυση ενός επαρκούς αριθμού δημοκρατικών κρατών στον κόσμο «ίσως θα ήταν δυνατό να ξεπεραστούν οι αρχές των ρεαλιστών (η αναρχία και το δίλημμα ασφάλειας) που κυριάρχησαν στη διεθνή πρακτική... από περίπου τα τέλη του δέκατου έβδομου αιώνα».⁽⁸⁾¹² Συνεπώς, το ζήτημα της δομής του διεθνούς συστήματος δεν έχει πια θέση στη δομική θεωρία. Τα δημοκρατικά κράτη θα μπορούσαν να αισθάνονται τόση σιγουριά για τη συμβολή των δημοκρατικών καθεστώτων στη διατήρηση της ειρήνης που δεν θα υπήρχε πια λόγος να φοβούνται ότι κάποιο άλλο κράτος, εφόσον παρέμενε δημοκρατικό, θα μπορούσε να τα βλάψει. Η εγγύηση για την ορθή συμπεριφορά του κράτους στις εξωτερικές του σχέσεις θα ήταν απόρροια των θαυμαστών χαρακτηριστικών που θα επιδείκνυε στην εσωτερική του διακυβέρνηση.

Πρόκειται για ένα συμπέρασμα το οποίο ο Kant δεν θα υποστήριζε. Στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα οι γερμανοί ιστορικοί αναρωτιόντουσαν αν ήταν δυνατή η εγκαθίδρυση και ανάπτυξη ειρηνικά διακείμενων κρατών παρά την πίεση των καθημερινών εξωτερικών κινδύνων.⁽⁹⁾¹³ Ο Kant έναν αιώνα πριν έτρεφε την ίδια ανησυχία. Η έβδομη πρόταση του από το «Principles of the Political Order» βεβαιώνει πως η εγκαθίδρυση ενός ορθού καθεστώτος στο εσωτερικό απαιτεί την ορθή οργάνωση των εξωτερικών σχέσεων του κράτους. Πρωταρχικό καθήκον του κράτους είναι η άμυνά του και εν απουσία μιας νομοθετικής τάξης πραγμάτων μόνο το κράτος είναι αυτό που μπορεί να προσδιορίσει τα αμυντικά του μέτρα. Ο Kant γράφει πως «η οργανική βλάβη ενός λιγότερου ισχυρού κράτους μπορεί απλώς να σχετίζεται με την πάθηση ενός ισχυρότερου γειτονικού κράτους, πριν καν ακόμα εκδηλωθεί οποιαδήποτε επιθετική ενέργεια, και στην άναρχη κοινωνία μια επίθεση υπό αυτές τις συνθήκες θα ήταν δικαιολογημένη».⁽¹⁰⁾¹⁴ Σε ένα άναρχο σύστημα, δεν υπάρχει η έννοια του άδικου πολέμου.

Όλοι οι φοιτητές των διεθνών σχέσεων γνωρίζουν τα στατιστικά δεδομένα στα οποία στηρίζεται η θέση της δημοκρατικής ειρήνης. Όλοι επίσης γνωρίζουν,

¹² (8) Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man* (Νέα Υόρκη: Free Press, 1992), σελ. 338. Για τον Russett, *Grasping the Democratic Peace*, σελ. 24.

¹³ (9) Για παράδειγμα, οι Leopold von Ranke, Gerhard Ritter και Otto Hintze, ο Αμερικανός William Graham Sumner και πολλοί άλλοι είχαν εκφράσει τις αμφιβολίες τους.

¹⁴ (10) Immanuel Kant, *The Philosophy of Law*, W. Hastie (μτφ), (Εδιμβούργο: T. and T. Clark, 1887), σελ. 218.

τουλάχιστον από την εποχή του David Hume, ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να πιστέψουμε πως η συσχέτιση γεγονότων προσφέρει τη βάση ώστε να συναχθεί η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας. Ο John Mueller σωστά συμπεραίνει ότι η δημοκρατία δεν αποτελεί αιτία για τη διατήρηση της ειρήνης και ότι άλλες είναι οι προϋποθέσεις που επιφέρουν τόσο τη δημοκρατία όσο και την ειρήνη.⁽¹¹⁾¹⁵ Ορισμένες από τις πλέον σημαντικότερες δημοκρατίες —η Βρετανία κατά τον δέκατο ένατο αιώνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες κατά τον εικοστό αιώνα— υπήρξαν από τα ισχυρότερα κράτη της εποχής τους. Τα ισχυρά κράτη συνήθως καταφέρνουν τους σκοπούς τους με ειρηνικά μέσα, ενώ τα πιο αδύναμα κράτη είτε αποτυγχάνουν είτε στρέφονται στον πόλεμο.⁽¹²⁾¹⁶ Συνεπώς, η αμερικανική κυβέρνηση θεώρησε πως ο δημοκρατικά εκλεγμένος πρόεδρος της Δομινικανής Δημοκρατίας, Juan Bosch, ήταν πολύ αδύναμος για να επιφέρει την τάξη στο κράτος του. Οι Ηνωμένες Πολιτείες ανέτρεψαν την κυβέρνησή του στέλνοντας 23.000 στρατιωτικές ομάδες μέσα σε μια εβδομάδα, ομάδες που με την παρουσία τους και μόνο κατέστησαν μη αναγκαία τη διεξαγωγή ενός πολέμου. Η θέση του Salvador Allende, δημοκρατικά εκλεγμένου ηγέτη της Χιλής, δέχθηκε τη συστηματική και αποτελεσματική υπονόμευση των Ηνωμένων Πολιτειών, χωρίς την ανοιχτή χρήση βίας, γιατί οι ηγέτες τους πίστευαν πως η κυβέρνηση είχε πάρει τον στραβό δρόμο. Όπως είπε και ο Henry Kissinger: «Δεν καταλαβαίνω γιατί θα πρέπει να στεκόμαστε και να βλέπουμε μια χώρα να στρέφεται στον κομμουνισμό εξαιτίας της ανευθυνότητας του λαού της».⁽¹³⁾¹⁷ Έτσι έχουν τα πράγματα για τις δημοκρατίες —οι λαοί τους μπορεί να δείξουν σημεία κακής κρίσης. Οι «απρόβλεπτες» δημοκρατίες είναι ιδιαίτερα δελεαστικές για εξωτερικές επεμβάσεις από άλλα δημοκρατικά κράτη, που επιθυμούν να τις σώσουν. Η αμερικανική πολιτική μπορεί να ήταν συνετή και στις δύο περιπτώσεις, αλλά οι ενέργειές της είναι βέβαιο πως δημιούργησαν

¹⁵ ⁽¹¹⁾ Στο άρθρο «Is War Still Becoming Obsolete?» του John Mueller το οποίο παρουσιάστηκε στην ετήσια συνάντηση της Αμερικανικής Ένωσης Πολιτικών Επιστημών, στην Ουάσινγκτον, Αύγουστος-Σεπτέμβριος 1991, σελ. 55ff. Βλ. βιβλίο *Quiet Cataclysm: Reflections on the Recent Transformation of World Politics* (Νέα Υόρκη: HarperCollins, 1995).

¹⁶ ⁽¹²⁾ Edward Hallett Carr, *Twenty Years' Crisis: An Introduction to the Study of International Relations*, 2η έκδοση, (Νέα Υόρκη: Harper and Row, 1946), σελ. 129–132.

¹⁷ ⁽¹³⁾ Αναφέρεται στο άρθρο του Anthony Lewis, «The Kissinger Doctrine», *New York Times*, 27 Φεβρουαρίου 1975, σελ. 35. Βλ. επίσης Henry Kissinger, *The White House Years* (Βοστόνη: Little, Brown, 1979), κεφ.17.

ένα πέπλο αμφιβολίας γύρω από τη θέση της δημοκρατικής ειρήνης. Ακριβώς όπως συνέβη και με τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα δημοκρατικό κράτος βρέθηκε σε πόλεμο με ένα άλλο δημοκρατικό κράτος.⁽¹⁴⁾¹⁸ Αλλά και με εκείνες κατά τις οποίες ένα δημοκρατικά εκλεγμένο νομοθετικό σώμα ζήτησε τη διεξαγωγή πολέμου, όπως συνέβη στο Πακιστάν και την Ιορδανία.

Θα μπορούσε όμως να ισχυριστεί κανείς ότι η Δομινικανή Δημοκρατία και η Χιλή δεν ήταν φιλελεύθερες δημοκρατίες, ούτε και οι Ηνωμένες Πολιτείες τις αντιμετώπιζαν ως τέτοιες. Εάν ξεκινήσουμε αυτού του είδους την επιχειρηματολογία, τότε μάλλον δεν θα τελειώσουμε ποτέ. Το πρόβλημα οξύνεται, καθώς οι φιλελεύθερες δημοκρατίες αρχίζουν να φαίνονται λιγότερο δημοκρατικές όταν λαμβάνουν μέτρα για ένα πόλεμο που ίσως να φοβούνται, και θα φανούν ακόμα λιγότερο φιλελεύθερες, εάν εμπλακούν σε έναν. Βρίσκομαι στον πειρασμό να παραδεχτώ πως η θέση της δημοκρατικής ειρήνης έτσι όπως την έθεσαν οι υποστηρικτές της είναι αδιαφιλονίκητη. Δύσκολα θα μπορούσαμε να πούμε πως μια φιλελεύθερη δημοκρατία που εμπλέκεται σε πόλεμο με μια άλλη χώρα είναι όντως φιλελεύθερη.

Οι δημοκρατίες μπορεί να συνυπάρχουν ειρηνικά μεταξύ τους, αλλά ακόμα και αν όλα τα κράτη είχαν δημοκρατικά καθεστώτα, η δομή της διεθνούς κοινωνίας θα παρέμενε άναρχη. Η δομή της διεθνούς κοινωνίας δεν μεταβάλλεται λόγω αλλαγών στο εσωτερικό των κρατών, ανεξάρτητα από το πόσο ευρέως διαδεδομένες είναι αυτές οι αλλαγές. Από τη στιγμή που δεν υπάρχει μια ανώτερη εξωτερική αρχή, κανένα κράτος δεν μπορεί να είναι σίγουρο ότι ο σημερινός του σύμμαχος αύριο δεν θα είναι εχθρός του. Στην πραγματικότητα, από την συμπεριφορά που έχουν επιδείξει κατά καιρούς τα δημοκρατικά κράτη απέναντι σε αντίστοιχα καθεστώτα φαίνεται ότι υπήρξαν περιπτώσεις που τα αντιμετώπιζαν ως άμεσο εχθρό και ως τρέχουσα απειλή. Στο έκτο άρθρο της συλλογής «Ομοσπονδιακά Κείμενα των ΗΠΑ», ο Alexander Hamilton αναρωτιόταν αν τα δεκατρία ομοσπονδιακά κράτη θα μπορούσαν να συνυπάρξουν ειρηνικά ως ελεύθερες εγκαθιδρυμένες δημοκρατίες. Η

¹⁸ (14) Βλ., για παράδειγμα, Kenneth N. Waltz, «America as Model for the World? A Foreign Policy Perspective» PS: Political Science and Politics, Vol. 24, No. 4 (Δεκέμβριος 1991); και Mueller, «Is War Still Becoming Obsolete?», σελ. 5.

απάντησή του ήταν ότι ιστορικά υπήρξαν «τόσοι λαϊκοί όσοι και βασιλικοί πόλεμοι». Ανέφερε χαρακτηριστικά τους πολλούς πολέμους που διεξήχθησαν από τις δημοκρατίες της Σπάρτης, της Αθήνας, της Ρώμης, της Καρθαγένης της Βενετίας, της Ολλανδίας και της Βρετανίας. Ο John Quincy Adams, σε απάντηση του προς την αντίθετη άποψη που είχε εκφράσει ο James Monroe, υποστήριξε πως «η κυβέρνηση ενός δημοκρατικού κράτους ήταν το ίδιο ικανή να δολοπλοκεί τόσο με τους ηγέτες ελεύθερων λαών όσο με και τους γειτονικούς της μονάρχες».⁽¹⁵⁾¹⁹ Στο δεύτερο μισό του δέκατου ένατου αιώνα, καθώς οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Βρετανία έγιναν πιο δημοκρατικές, οι μεταξύ τους σχέσεις έγιναν πιο σκληρές και οι δύο πλευρές του Ατλαντικού είχαν κατά καιρούς επεξεργαστεί την πιθανότητα ενός μεταξύ τους πολέμου. Η Γαλλία και η Βρετανία ήταν από τους κύριους αντιπάλους στη διάρκεια της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων του δέκατου ένατου, όπως ήταν και πιο πριν. Η στροφή τους προς τη δημοκρατία δεν άλλαξε τον τρόπο που συμπεριφερόταν η μια στην άλλη. Το 1914, οι δημοκρατικές Γαλλία και Βρετανία πολέμησαν εναντίον της δημοκρατικής Γερμανίας και οι αμφιβολίες σχετικά με τη δημοκρατική υπόσταση της τελευταίας απλώς φανερώνουν το πρόβλημα προσδιορισμού της. Πράγματι, ο δημοκρατικός πλουραλισμός της Γερμανίας ήταν η υποβόσκουσα αιτία του πολέμου. Αναφορικά με τα εσωτερικά της συμφέροντα, η Γερμανία ακολουθούσε πολιτικές που είναι σίγουρο ότι φόβιζαν τόσο τη Βρετανία όσο και τη Ρωσία. Εάν σήμερα ξεσπούσε, όπως όλοι φοβούνται, ένας πόλεμος μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ιαπωνίας, πολλοί Αμερικάνοι θα υποστήριζαν πως η Ιαπωνία δεν ήταν δημοκρατική αλλά απλώς ένα μονοκομματικό κράτος.

Ποιο είναι το συμπέρασμα; Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα δημοκρατικά κράτη σπάνια πολεμούν μεταξύ τους και στη συνέχεια να προσθέταμε ως προειδοποιητικό μήνυμα ότι οι αξιέπαινες επιδόσεις των κρατών στην εσωτερική τους διακυβέρνηση αποτελούν μια εύθραυστη βάση για να μπορέσουμε να βασίσουμε πάνω τους τη διατήρηση της ειρήνης.

¹⁹ ⁽¹⁵⁾ McDougall, *Promised Land, Crusader State* (Βοστόνη: Houghton Mifflin, 1997), σελ. 28 και υποσημείωση 36.

ΟΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Τα δημοκρατικά κράτη συνυπάρχουν με τα μη δημοκρατικά. Παρόλο που, σπάνια τα δημοκρατικά κράτη πολεμούν μεταξύ τους, όπως είχε σημειώσει και ο ίδιος ο Michael Doyle εμπλέκονται στο βαθμό που τους αναλογεί σε πολέμους εναντίον άλλων.⁽¹⁶⁾²⁰ Οι πολίτες δημοκρατικών κρατών τείνουν να πιστεύουν ότι τα κράτη τους είναι καλά, ανεξάρτητα από το τι κάνουν, απλά και μόνο επειδή είναι δημοκρατικά. Έτσι, ο πρώην υπουργός, Warren Christopher, ισχυρίστηκε πως «τα δημοκρατικά έθνη σπάνια ξεκινούν έναν πόλεμο ή απειλούν τα γειτονικά τους κράτη».⁽¹⁷⁾²¹ Κάποιος ίσως να τον προκαλούσε να ισχυριστεί το ίδιο μπροστά στα κράτη της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής. Οι πολίτες των δημοκρατικών κρατών τείνουν επίσης να αντιμετωπίζουν τα μη δημοκρατικά κράτη ως κακά, ανεξάρτητα από το τι κάνουν, απλά και μόνο επειδή δεν είναι δημοκρατικά. Ανά περιόδους τα δημοκρατικά κράτη προωθούν τον πόλεμο γιατί είναι αποφασισμένα πως ο μόνος τρόπος να διατηρήσουν την ειρήνη είναι να νικήσουν τα μη δημοκρατικά κράτη και να τα εκδημοκρατίσουν.

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο Walter Hines Page, Αμερικανός πρέσβης στην Αγγλία, ισχυρίστηκε πως «δεν υπάρχει και δεν θα υπάρξει ουδέποτε ασφάλεια σε κανένα μέρος του κόσμου όπου οι άνθρωποι γνωρίζουν μόνο την κυβέρνηση των βασιλιάδων». Κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Βιετνάμ, ο υπουργός, Dean Rusk, υποστήριξε πως «οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα είναι ασφαλείς όσο το διεθνές περιβάλλον δεν είναι ιδεολογικά ασφαλές».⁽¹⁸⁾²² Πέρα από την πολιτική, η ύπαρξη μη δημοκρατικών κρατών αποτελεί κίνδυνο για τα υπόλοιπα κράτη. Οι αμερικανοί πολιτικοί και διανοούμενοι έχουν πολλές φορές κατά το παρελθόν λάβει θέση υπέρ αυτής της άποψης. Ο παρεμβατικός φιλελευθερισμός προελαύνει ξανά. Ο πρόεδρος Bill Clinton και ο σύμβουλός του σε θέματα ασφάλειας, Anthony Lake,

²⁰ (16) Doyle, «Kant, Liberal Legacies, and Foreign Affairs, Part 2», σελ. 337.

²¹ (17) Warren Christopher, «The U.S.-Japan Relationship: The Responsibility to Change», εισήγηση προς την Ένωση Ανώτερων Εταιρικών Στελεχών της Ιαπωνίας, Τόκιο, Ιαπωνία, 11 Μαρτίου, 1994 (U.S. Department of State, Bureau of Public Affairs, Office of Public Communication), σελ.3.

²² (18) Παράθεση Page από το Waltz, *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis* (Νέα Υόρκη: Columbia University Press, 1959), σελ. 121. Η αναφορά του Rusk παρατίθεται στο Layne, «Kant or Cant», σελ. 46.

παρότρυναν τις Ηνωμένες Πολιτείες να λάβουν μέτρα για την ενίσχυση της δημοκρατίας ανά τον κόσμο. Το έργο αυτό, όπως θα φοβόταν κανείς ο αμερικανικός στρατός θα το αναλάβει με έναν κάποιο ενθουσιασμό. Για παράδειγμα, ο πρώην διοικητής του Γενικού Επιτελείου, Gordon Sullivan, ήταν υπέρ ενός νέου στρατιωτικού «μοντέλου» το οποίο θα αντικαταστήσει την αρνητική έννοια του περιορισμού με μια θετική: «Προώθηση της δημοκρατίας, της περιφερειακής σταθερότητας και της οικονομικής ευημερίας».⁽¹⁹⁾²³ Άλλες φωνές πάλι μας παροτρύνουν να ξεκινήσουμε μια «διαδικασία διασφάλισης της ορθής διακυβέρνησης των λαών». Έχοντας προφανώς λύσει το πρόβλημα της δικαιοσύνης στο εσωτερικό, «ο αγώνας για τη φιλελεύθερη διακυβέρνηση είναι πλέον ένας αγώνας για την επιβίωση».⁽²⁰⁾²⁴ Όπως είπε και ο R.H. Tawney: «ο πόλεμος άλλοτε είναι σταυροφορία και άλλοτε έγκλημά».⁽²¹⁾²⁵ Οι σταυροφορίες είναι τρομακτικές γιατί οι σταυροφόροι αποφασίζουν να διεξάγουν έναν πόλεμο για τους σωστούς λόγους, τους οποίους προσδιορίζουν οι ίδιοι και προσπαθούν να τους επιβάλλουν και στους υπόλοιπους. Κάποιος μπορεί να ήλπιζε ότι οι Αμερικανοί θα είχαν συνειδητοποιήσει πως σε διεθνές επίπεδο δεν είναι πολύ καλοί στο να παράγουν δημοκρατικά κράτη.

Όμως, αλίμονο, εάν ο κόσμος μπορεί να γίνει ασφαλής για τη δημοκρατία μόνο καθιστώντας τον δημοκρατικό, τότε όλα τα μέσα είναι επιτρεπτά και η χρήση τους γίνεται καθήκον. Ο ζήλος που επιδεικνύουν οι λαοί και οι εκπρόσωποί τους για τον πόλεμο είναι μερικές φορές πολύ δύσκολο να περιοριστεί. Έτσι, ο Hans Morgenthau πίστευε ότι «η δημοκρατική επιλογή και η ευθύνη των κυβερνητικών αξιωματούχων κατέστρεψαν τη διεθνή ηθική ως ένα αποτελεσματικό σύστημα περιορισμού».⁽²²⁾²⁶

Σύμφωνα με την άποψη του Kant, από τη στιγμή που μεταξύ των αυτόνομων κρατών το ξέσπασμα ενός πολέμου αποτελεί μόνιμη απειλή, η ειρήνη θα πρέπει να θεσπίζεται. Αυτό είναι ένα δύσκολο έργο για κάθε

²³ ⁽¹⁹⁾ Παρατίθεται στο Clemson G. Turregano και Ricky Lynn Waddell, «From Paradigm to Paradigm Shift: The Military and Operations Other than War», *Journal of Political Science*, Vol. 22 (1994), σελ. 15.

²⁴ ⁽²⁰⁾ Peter Beinart, «The Return of the Bomb», *New Republic*, 3 Αυγούστου 1998, σελ. 27.

²⁵ ⁽²¹⁾ Παρατίθεται στο Michael Straight, *Make This the Last War* (Νέα Υόρκη: G.P. Putnam's Sons, 1945), σελ. 1.

²⁶ ⁽²²⁾ Hans J. Morgenthau, *Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace*, 5^η έκδοση. (Νέα Υόρκη: Knopf, 1973), σελ. 248.

κυβέρνηση και όλα τα κράτη κατά καιρούς αποδεικνύονται ανεπαρκή στην επίτευξή του όσο και αν το επιθυμούν. Οι ηγέτες των δημοκρατικών κρατών μπορεί κάποιες φορές να ανταποκριθούν στον ζήλο που επιδεικνύουν οι πολίτες τους προς τον πόλεμο ή ακόμα και να προσπαθήσουν να τον προκαλέσουν, και κάποιες φορές οι κυβερνήσεις δέχονται περιορισμούς στη διαφοροποίηση των αμυντικών τους μέτρων λόγω των εκλογικών προβλέψεων. Για τον λόγο αυτό, ο Βρετανός πρωθυπουργός Stanley Baldwin υποστήριξε πως εάν το 1935 είχε ζητήσει τον επανεξοπλισμό της Βρετανίας εναντίον στη γερμανική απειλή, θα έχανε τις επόμενες εκλογές.⁽²³⁾²⁷ Οι δημοκρατικές κυβερνήσεις μπορεί να ανταποκρίνονται στα εσωτερικά πολιτικά καλέσματα, ενώ θα έπρεπε να ανταποκρίνονται στα εξωτερικά. Όλες οι κυβερνήσεις έχουν ελαττώματα, οι δημοκρατικές χωρίς αμφιβολία λιγότερα, όμως αυτό δεν είναι αρκετό ως επιχείρημα για να στηρίξει της θέσης υπέρ της δημοκρατικής ειρήνης.

Η σκέψη ότι η ειρήνη μπορεί να κυριαρχήσει μεταξύ των δημοκρατικών κρατών είναι παρήγορη. Η αντίθετη πρόταση —ότι η δημοκρατία συμβάλει στην προώθηση του πολέμου εναντίον μη δημοκρατικών κρατών—είναι δυσάρεστη. Εάν ισχύει το δεύτερο, δεν μπορούμε να πούμε με σιγουριά ότι η εξάπλωση της δημοκρατίας θα μειώσει τους πολέμους στον κόσμο.

Με την εφαρμογή του ρεπουμπλικανικού καθεστώτος σε ένα ισχυρό κράτος ο Kant ήλπιζε πως αυτή η μορφή διακυβέρνησης θα κυριαρχούσε και ανά τον κόσμο. Το 1795, η Αμερική προσέφερε αυτή την ελπίδα. Διακόσια χρόνια αργότερα, προσφέρει ακόμα την ίδια ελπίδα. Οι φιλελεύθεροι, από την πρώτη φορά που εξέφρασαν τις απόψεις τους έως σήμερα, έχουν διαιρεθεί. Κάποιοι παροτρύνουν τα φιλελεύθερα κράτη να εργαστούν για την ανύψωση των αδαών λαών, μεταφέροντας τους τα οφέλη της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ευημερίας. Οι John Stuart Mill, Giuseppe Mazzini, Woodrow Wilson και ο Bill Clinton ανήκουν στην κατηγορία των παρεμβατιστών φιλελεύθερων. Άλλοι φιλελεύθεροι όπως ο Kant και ο Richard Cobden, για παράδειγμα, ενώ συμφωνούν για τα οφέλη που μπορεί να φέρει η δημοκρατία στον κόσμο, δίνουν έμφαση στις δυσκολίες και στους κινδύνους που κρύβονται

²⁷ ⁽²³⁾ Gordon Craig και Alexander George, *Force and Statecraft: Diplomatic Problems of Our Time*, 2^η έκδοση. (Νέα Υόρκη: Oxford University Press, 1990), σελ. 64.

στην ενεργή προσπάθεια εξάπλωσής της.

Εάν υποθέσουμε ότι ο κόσμος είναι πια ασφαλής για τη δημοκρατία, θα πρέπει να αναρωτηθούμε κατά πόσο η δημοκρατία είναι ασφαλής για τον κόσμο. Όταν η δημοκρατία βρίσκεται σε ανοδική τάση, μια συνθήκη που κατά τον εικοστό αιώνα συνόδευσε τις νίκες θερμών και ψυχρών πολέμων, τότε το πνεύμα του παρεμβατισμού ευδοκιμεί. Το φαινόμενο αυτό αυξάνεται όταν ένα δημοκρατικό κράτος γίνεται κυρίαρχο, όπως συμβαίνει τώρα με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ειρήνη αποτελεί την πιο ευγενή αιτία διεξαγωγής ενός πολέμου. Εάν δεν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες για την ειρήνη, τότε η χώρα με την ικανότητα να τις δημιουργήσει μπορεί να μπει στον πειρασμό να το πράξει, με ή χωρίς τη χρήση βίας. Ο σκοπός είναι ευγενής αλλά αν θέσουμε θέμα *δικαιωμάτων*, όπως επιμένει και ο Kant, κανένα κράτος δεν μπορεί να αναμειγνύεται στα εσωτερικά ζητήματα ενός άλλου κράτους. Στην πράξη, μπορεί κάποιος να παρατηρήσει πως ακόμα και αν ο σκοπός αξίζει τον κόπο, η παρέμβαση πολλές φορές επιφέρει μεγαλύτερο κακό από ότι καλό. Η αμαρτία στην οποία υποπίπτουν πολλές φορές οι μεγάλες δυνάμεις σε έναν πολυπολικό κόσμο είναι η απροσεξία, σε έναν διπολικό κόσμο η υπερβολική αντίδραση, σε έναν μονοπολικό κόσμο η υπερβολική εξάπλωση.

Η ειρήνη στηρίζεται πάνω σε μια λεπτή ισορροπία εσωτερικών και εξωτερικών περιορισμών. Τα κράτη που έχουν πλεόνασμα ισχύος μπαίνουν στον πειρασμό να το χρησιμοποιήσουν και τα πιο αδύναμα κράτη φοβούνται ότι όντως θα το κάνουν. Οι νόμοι των ελεύθερων ομοσπονδιών, για να χρησιμοποιήσω τη γλώσσα του Kant, αψηφούνται εξαιτίας των ξαφνικών επιθυμιών που κυριεύουν τα ισχυρά κράτη, όπως φάνηκε και πριν από μια δεκαετία όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες προχώρησαν σε ναρκοθέτηση των λιμανιών της Νικαράγουας και όταν εισέβαλλαν στον Παναμά. Και στις δύο περιπτώσεις, οι Ηνωμένες Πολιτείες παραβίασαν κατάφωρα το διεθνές δίκαιο. Στην πρώτη, αρνήθηκαν τη δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου την οποία είχαν προηγουμένως αποδεχθεί. Στη δεύτερη, απαξίωσαν τον νόμο που ενσωματώνεται στον Χάρτη του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών, του οποίου ήταν κύριος εγγυητής.

Εάν η θέση υπέρ της δημοκρατικής ειρήνης είναι σωστή, τότε η θεωρία

του δομικού ρεαλισμού είναι λάθος. Κάποιος ίσως να πιστεύει, σύμφωνα με τον Kant, ότι τα δημοκρατικά κράτη είναι γενικώς καλά και ότι η έλλειψη ισορροπίας ισχύος αποτελεί κίνδυνο ανεξάρτητα από το ποιος χειρίζεται το μεγαλύτερο μέρος της ισχύος. Εντός, αλλά και εκτός του κύκλου των δημοκρατικών κρατών, η ειρήνη εξαρτάται από μια επισφαλή ισορροπία ισχύος. Οι αιτίες του πολέμου δεν εντοπίζονται μόνο στα κράτη ή μόνο στο σύστημα κρατών, αλλά και στα δύο. Ο Kant το κατάλαβε. Οι θιασώτες της θέσης υπέρ της δημοκρατικής ειρήνης το παραβλέπουν.

B2.2 Μετάφραση-Απόσπασμα 2^ο

Εξισορρόπηση Ισχύος: Περιμένοντας το «αύριο»

Ίσως κάποιος να αναρωτιέται γιατί ο ρεαλισμός, με τις τόσες προσδοκίες που είχε δημιουργήσει και οι οποίες επιβεβαιώθηκαν από τα όσα έγιναν κατά τη διάρκεια αλλά και μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, έχει περιπέσει σε τέτοια δυσμένεια.⁽⁶⁵⁾²⁷ Μια βασική πρόταση που πηγάζει από τη θεωρία του ρεαλισμού είναι ότι η διεθνής πολιτική αντικατοπτρίζει την κατανομή της ισχύος μεταξύ των κρατών, μια πρόταση που επιβεβαιώνεται καθημερινά. Άλλη μια βασική πρόταση είναι ότι η εξισορρόπηση της ισχύος εκ μέρους ορισμένων κρατών έναντι άλλων είναι μια επαναλαμβανόμενη διαδικασία. Η θεωρία του ρεαλισμού προβλέπει ότι όταν οι ισορροπίες διαταραχθούν, θα έρθει η μέρα που θα αποκατασταθούν και πάλι. Ο περιορισμός της συγκεκριμένης θεωρίας, που συναντάται και σε όλες τις θεωρίες των κοινωνικών επιστημών, είναι ότι δεν μπορεί να προβλέψει το πότε. Ο William Wohlforth υποστηρίζει ότι αν και θα επέλθει η αποκατάσταση της ισορροπίας, θα χρειαστεί πολύς χρόνος.⁽⁶⁶⁾²⁸ Αναπόφευκτα, η θεωρία του ρεαλισμού τα καταφέρνει καλύτερα στο να προβλέπει τι θα συμβεί παρά το πότε θα συμβεί. Η θεωρία δεν μπορεί να προβλέψει πότε θα έρθει το «αύριο», γιατί η θεωρία της διεθνούς πολιτικής καλείται να ασχοληθεί με τις δομικές πιέσεις που δέχονται τα κράτη και όχι με τον τρόπο που τα κράτη θα αντιδράσουν σε αυτές. Το

²⁷ (65) Ο Robert Gilpin εξηγεί το παράδοξο αυτό φαινόμενο. Βλ. Gilpin, «No One Leaves a Political Realist», στο *Security Studies*, Vol. 5, No. 3 (Άνοιξη 1996), σελ. 3–28.

²⁸ (66) William C. Wohlforth, «The Stability of a Unipolar World», στο [*International Security*, Vol. 24, No. 1 \(Καλοκαίρι 1999\)](#), σελ. 5–41.

δεύτερο αποτελεί έργο των θεωριών που ασχολούνται με το πως οι εθνικές κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν τις πιέσεις που δέχονται και πως εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που τους παρουσιάζονται. Ωστόσο, μπορούμε να μελετήσουμε τις ήδη υφιστάμενες τάσεις της εξισορρόπησης.

Με την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης το διεθνές πολιτικό σύστημα έγινε μονοπολικό. Υπο το πρίσμα της δομικής θεωρίας, η μονοπολικότητα παρουσιάζεται ως ένας από τους λιγότερο ανθεκτικούς σχηματισμούς του διεθνούς συστήματος. Αυτό οφείλεται σε δύο κυρίως λόγους. Σύμφωνα με τον πρώτο, όταν έχουμε μια κυρίαρχη δύναμη αυτή αναλαμβάνει παρά πολλά καθήκοντα εκτός των συνόρων της, γεγονός που μακροπρόθεσμα οδηγεί στην αποδυνάμωση του ίδιου του κράτους. Ο Ted Robert Gurr, έχοντας εξετάσει 336 πολιτεύματα, κατέληξε στο ίδιο συμπέρασμα που είχε καταλήξει νωρίτερα και ο Robert Wesson: «Η ηγεμονική παρακμή είναι...κατά κύριο λόγο, αποτέλεσμα της κατάχρησης ισχύος, η οποία προκύπτει αναπόφευκτά από τη συγκέντρωσή της».⁽⁶⁷⁾²⁹ Σύμφωνα με τον δεύτερο, η σύντομη ζωή της μονοπολικότητας οφείλεται στο ότι ακόμα και αν μια κυρίαρχη δύναμη συμπεριφέρεται με μετριοπάθεια, εγκράτεια και ανεκτικότητα, τα αδύναμα κράτη θα συνεχίζουν να ανησυχούν για τη μελλοντική της συμπεριφορά. Οι ιδρυτές των Ηνωμένων Πολιτειών προειδοποιούσαν για τους κινδύνους που εγκυμονεί η συγκέντρωση της ισχύος όταν δεν υπάρχει έλεγχος και ισορροπία. Άραγε η απουσία ισορροπίας ισχύος είναι λιγότερο επικίνδυνη στη διεθνή πολιτική από ό,τι στην εσωτερική; Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η συμπεριφορά των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης και ο τρόπος με τον οποίο αλληλοεπιδρούσαν, κατείχαν κυρίαρχο ρόλο στη διεθνή πολιτική. Ωστόσο, τα δύο κράτη δρούσαν ανασχετικά το ένα προς το άλλο. Τώρα πια οι Ηνωμένες Πολιτείες απέμειναν μόνες τους σε αυτόν τον κόσμο. Όπως ακριβώς η φύση αποστρέφεται τα κενά έτσι και η διεθνής πολιτική αποστρέφεται την ανισορροπία ισχύος. Ορισμένα κράτη, όταν έρχονται αντιμέτωπα με την ανισορροπία ισχύος, προσπαθούν είτε να αυξήσουν τη δική τους ισχύ είτε

²⁹ (67) Παρατίθεται στο Ted Robert Gurr, «Persistence and Change in Political Systems, 1800–1971,» *American Political Science Review*, Vol. 68, No. 4 (Δεκέμβριος 1974), σελ. 1504. Από το Robert G. Wesson, *The Imperial Order* (Μπέρκλεϊ: University of California Press, 1967), ο πρόλογος. Βλ. Paul Kennedy, *The Rise and Fall of Great Powers: Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000* (Νέα Υόρκη: Random House, 1987).

συνάπτουν συμμαχίες με άλλα κράτη, ώστε να εξισορροπήσουν την κατανομή της ισχύος στο διεθνές σύστημα. Οι αντιδράσεις των υπόλοιπων κρατών στις τάσεις κυριαρχίας του Καρόλου Ε΄, βασιλιά της Ισπανίας από τον Οίκο των Αψβούργων, του Λουδοβίκου ΙΔ΄ και του Ναπολέον Α΄ της Γαλλίας, του Γουλιέλμου Β΄ και του Αδόλφου Χίτλερ της Γερμανίας, συνηγορούν σε αυτή την άποψη.

B2.3 Μετάφραση-Απόσπασμα 3^ο

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Κατά τη διάρκεια της σύγχρονης ιστορίας η διεθνής πολιτική περιστρεφόταν γύρω από την Ευρώπη. Οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι ήταν αυτοί που έφεραν το τέλος της ευρωπαϊκής κυριαρχίας. Για το αν κάποια μέρα η Ευρώπη αναδειχθεί ξανά σε μεγάλη δύναμη δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα άλλο πέρα από υποθέσεις. Εντωμεταξύ, η κατά τα άλλα αναπόφευκτη μετάβαση από τη μονοπολικότητα στην πολυπολικότητα δεν συντελείται στην Ευρώπη αλλά στην Ασία. Η εσωτερική ανάπτυξη και η εξωτερική συμπεριφορά της Κίνας και της Ιαπωνίας συμβάλλουν σταθερά στην ανάδειξη των δύο κρατών σε μεγάλες δυνάμεις.⁽⁷⁴⁾³⁰ Η Κίνα θα αναδειχθεί σε μεγάλη δύναμη ακόμα και χωρίς καμία ιδιαίτερη προσπάθεια, αρκεί να παραμείνει πολιτικά ενωμένη και ικανή. Από στρατηγικής απόψεως, η Κίνα μπορεί εύκολα να ενισχύσει τις πυρηνικές της δυνάμεις και να πετύχει την πυρηνική ισοτιμία με τις Ηνωμένες Πολιτείες, σε περίπτωση που δεν το έχει ήδη κάνει.⁽⁷⁵⁾³¹ Η Κίνα έχει πέντε με εφτά διηπειρωτικούς πυραύλους (DF-5) ικανούς να επιφέρουν πλήγμα σε οποιοδήποτε αμερικανικό στόχο και δεκάδες ή περισσότερους πυραύλους (DF-4) που μπορούν να φτάσουν έως και τη δυτική ακτή των Ηνωμένων Πολιτειών.⁽⁷⁶⁾³² Οι πύραυλοι υγρών καυσίμων, σταθερής εκτόξευσης είναι

³⁰ ⁽⁷⁴⁾ Οι επόμενες τέσσερις σελίδες βασίζονται στο δοκίμιο του Waltz, «The Emerging Structure of International Politics».

³¹ ⁽⁷⁶⁾ Η πυρηνική ισοτιμία επιτυγχάνεται όταν τα κράτη έχουν στη διάθεσή τους όπλα που τους επιτρέπουν να απαντήσουν σε ένα πυρηνικό πλήγμα. Δεν προϋποθέτει την ποσοτική ή ποιοτική ισότητα των όπλων. Βλ. Waltz, «Nuclear Myths and Political Realities», στο *American Political Science Review*, Vol. 84, No. 3 (Σεπτέμβριος 1990).

³² ⁽⁷⁷⁾ David E. Sanger και Erik Eckholm, «Will Beijing's Nuclear Arsenal Stay Small or Will It Mushroom?» *New York Times*, 15 Μαρτίου 1999, σελ. Α1.

ευάλωτοι, αλλά εάν η Κίνα τυχαίνει να έχει στη διάθεσή της κάνα δυο παραπάνω πυραύλους DF-4 από όσους οι Ηνωμένες Πολιτείες πιστεύουν ότι έχει, θα ρίσκαραν, για παράδειγμα, την ασφάλεια του Σιάτλ, του Σαν Φρανσίσκο και του Σαν Ντιέγκο ή να αποτύχουν στην πράξη την ολοκληρωτική καταστροφή τους; Η επινόηση της αποτροπής είναι πιο εύκολη από όσο εικάζουν οι Αμερικανοί. Από οικονομικής απόψεως, ο ρυθμός ανάπτυξης της Κίνας, λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα πορεία της οικονομικής της ανάπτυξης, μπορεί να διατηρηθεί στο 7 με 9 τοις εκατό για ακόμα μια δεκαετία ή περισσότερο. Ακόμα και κατά τη διάρκεια της παρ' ολίγον οικονομικής κατάρρευσης της Ασίας τη δεκαετία του 1990, ο ρυθμός ανάπτυξης της Κίνας παρέμεινε σε γενικές γραμμές στα ίδια επίπεδα. Μια χώρα με ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 7 με 9 τοις εκατό διπλασιάζει την οικονομική της ισχύ κάθε οχτώ με δέκα χρόνια.

Σε αντίθεση με την Κίνα, η Ιαπωνία δείχνει εμφανώς απρόθυμη να φορέσει το κοστούμι της μεγάλης δύναμης. Η απροθυμία της ωστόσο σταθερά, αν και αργά, μειώνεται. Από οικονομικής άποψης, η ισχύς της Ιαπωνίας έχει σημειώσει αξιοσημείωτη αύξηση και επέκταση. Η επέκταση της οικονομικής ικανότητας ενός κράτους στο επίπεδο της μεγάλης δύναμης την τοποθετεί στην καρδιά των περιφερειακών και διεθνών σχέσεων. Τα ενδιαφέροντα του κράτους διευρύνονται και η σπουδαιότητά τους αυξάνεται. Η υψηλή ένταση των εξωτερικών υποθέσεων ενός κράτους το ωθεί ακόμα πιο βαθιά στις περιφερειακές και στις παγκόσμιες υποθέσεις. Σε ένα σύστημα αυτοβοήθειας το να συγκεντρώνει ένα κράτος πολλές από τις ιδιότητες μιας μεγάλης δύναμης αλλά όχι όλες, το καθιστά ευάλωτο έναντι άλλων κρατών που διαθέτουν τα μέσα, τα οποία στερείται ένα λιγότερο σημαντικό κράτος. Ακόμα και αν κάποιος μπορεί να θεωρεί ότι ο φόβος της πυρηνικής απειλής δεν ευσταθεί, θα πρέπει να αναρωτηθεί αν η Ιαπωνία πρόκειται να παραμείνει ατάραχη σε μια τέτοια απειλή.

Μεταξύ των κρατών ανέκαθεν επικρατούσε ανταγωνισμός σε θέματα πλούτου και ασφάλειας, ο οποίος συχνά τα είχε οδηγήσει σε συγκρούσεις. Ιστορικά, τα κράτη έχουν δείξει πως επηρεάζονται εύκολα από τις αλλαγές στις

μεταξύ τους σχέσεις ισχύος. Η Ιαπωνία αρχίζει να αισθάνεται ανασφάλεια λόγω της σταθερής ανάπτυξης του προϋπολογισμού που η Κίνα αφιερώνει για τον πυρηνικό εξοπλισμό της. Η ισχύς του στρατού της που ανέρχεται περίπου σε 3 εκατομμύρια άνδρες, ο εκσυγχρονισμός του και η σταδιακή ενίσχυση των ικανοτήτων θαλάσσιας και εναέριας επίδειξης ισχύος προκαλούν ανησυχία σε όλα τα γειτονικά κράτη της Κίνας και συμβάλλουν στο αίσθημα αστάθειας στην περιοχή, στην οποία αφθονούν τα θέματα εδαφικής κυριαρχίας και οι διαμάχες. Η χερσόνησος της Κορέας διαθέτει τις περισσότερες στρατιωτικές δυνάμεις ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο από κάθε άλλη περιοχή του πλανήτη. Η Ταϊβάν αποτελεί μια αιώνια πηγή εντάσεων. Μεταξύ της Ιαπωνίας και της Ρωσίας υπάρχουν διαμάχες για τις Κουρίλες νήσους, ενώ μεταξύ της Ιαπωνίας και της Κίνας υπάρχουν διαμάχες για τα νησιά Σενκάκου ή αλλιώς Ντιαογιού. Η Καμπότζη αποτελεί ένα ενοχλητικό πρόβλημα τόσο για το Βιετνάμ όσο και για την Κίνα. Σχεδόν μισή ντουζίνα χώρες διεκδικούν τα νησιά Σπάρτλι, η γεωγραφική θέση των οποίων έχει στρατηγική σημασία και πιστεύεται ότι είναι πλούσια σε πετρέλαιο. Η παρουσία των ικανών πυρηνικών δυνάμεων της Κίνας σε συνδυασμό με την πτώση των αμερικανικών δυνάμεων δεν μπορεί να παραβλεφθεί τόσο εύκολα από την Ιαπωνία, πόσο μάλλον επειδή οι οικονομικές συγκρούσεις με τις Ηνωμένες Πολιτείες θέτουν υπό αμφισβήτηση την αξιοπιστία των αμερικανικών εγγυήσεων. Για παράδειγμα, καθώς οι φήμες για τις αναπτυσσόμενες πυρηνικές ικανότητες της Βορείου Κορέας άρχισαν να αποκτούν βάση, η Ιαπωνία άρχισε να συνειδητοποιεί ότι δεν διαθέτει δορυφόρους παρατήρησης. Οι άβολες σχέσεις εξάρτησης και οι αντιλαμβανόμενες αδυναμίες οδήγησαν την Ιαπωνία στην ανάπτυξη ισχυρότερων στρατιωτικών δυνατοτήτων, ακόμα και αν πολλοί Ιάπωνες μπορεί να είναι αντίθετοι σε αυτό.

Λαμβάνοντας υπόψη τις προοπτικές σύγκρουσης και την αναγκαιότητα διαφύλαξης των συμφερόντων ενός κράτους, κάποιος ίσως να αναρωτιέται πώς ένα κράτος με την ιδιότητα της μεγάλης οικονομικής δύναμης μπορεί να επιλέξει να μην αποκτήσει όπλα, τα οποία έχουν διακριθεί για την ισχυρή αποτρεπτική τους ικανότητα. Η επιλογή ενός κράτους να μην γίνει μεγάλη

δύναμη αποτελεί δομική ανωμαλία. Για αυτό τον λόγο, η επιλογή αυτή είναι δύσκολο να συντηρηθεί. Αργά ή γρήγορα, συνήθως γρήγορα, το status που κατέχουν τα κράτη στη διεθνή κοινότητα συμβαδίζει με τον παραγωγικό τους πλούτο. Κράτη με την ιδιότητα της μεγάλης οικονομικής δύναμης, διστακτικά ή μη, έχουν ανέλθει στο status των μεγάλων δυνάμεων. Κάποια κράτη μπορεί να κοπιάζουν για να φτάσουν στο status της μεγάλης δύναμης, άλλα μπορεί να επιθυμούν να μην φτάσουν ποτέ. Η επιλογή, παρόλα αυτά, είναι περιοριστική. Λόγω του εύρους των συμφερόντων τους, οι μεγαλύτερες μονάδες που βρίσκονται σε μια άκρως ανταγωνιστική αρένα τείνουν να υιοθετούν ρόλους που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του διεθνούς συστήματος. Μια ριζική αλλαγή στη θέση ενός κράτους στο διεθνές σύστημα προκαλεί και μια αντίστοιχα ριζική αλλαγή στην εξωτερική του συμπεριφορά. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Ηνωμένες Πολιτείες έσπασαν τα δεσμά της μακραίωνης παράδοσής τους να ενεργούν μονομερώς και να αποφεύγουν τις μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις. Η συμπεριφορά της Ιαπωνίας τον τελευταίο μισό αιώνα αντικατοπτρίζει την απότομη μεταβολή που υπέστη η θέση που κατείχε στο διεθνές σύστημα λόγω της ήττας της στον πόλεμο. Στο μισό του προηγούμενου αιώνα, μετά την νίκη της εναντίον της Κίνας το 1894–95, η Ιαπωνία άρχισε να ασκεί πιέσεις στην Ασία και όχι μόνο για να διασφαλίσει την υπεροχή της. Άραγε η Ιαπωνία φιλοδοξεί να αποκτήσει και πάλι ένα μεγαλύτερο ρόλο στο διεθνές σύστημα; Η συντονισμένη περιφερειακή της δραστηριότητα, η επιδίωξη και η ανάληψη ισχυρών θέσεων σε όργανα όπως το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα, καθώς και η σαφής υπερηφάνεια της για τα οικονομικά και τεχνολογικά της επιτεύγματα, δείχνουν πως ναι. Η συμπεριφορά των κρατών ανταποκρίνεται περισσότερο στις εξωτερικές συνθήκες παρά στις εσωτερικές συνήθειες όταν η εξωτερική αλλαγή είναι ριζική.

Η αισθητή πίεση που δέχονται τα κράτη από τις εξωτερικές συνθήκες είναι αυτή που διαμορφώνει τη συμπεριφορά τους. Η Ιαπωνία πιέζεται ολοένα και περισσότερο να διευρύνει τις συμβατικές τις δυνάμεις, προσθέτοντας πυρηνικά όπλα για να προστατεύσει τα συμφέροντά της. Η Ινδία, το Πακιστάν, η Κίνα και

πιθανότατα η Βόρεια Κορέα έχουν ήδη πυρηνικά όπλα ικανά να αποτρέψουν άλλες δυνάμεις από το να απειλήσουν τα ζωτικά τους συμφέροντα. Για πόσο καιρό ακόμα η Ιαπωνία θα ζει ανάμεσα στις άλλες πυρηνικές δυνάμεις αρνούμενη στον εαυτό της παρόμοιες δυνατότητες; Οι συγκρούσεις και οι κρίσεις είναι σίγουρο πως θα κάνουν την Ιαπωνία να συνειδητοποιήσει τα μειονεκτήματα της έλλειψης στρατιωτικών μέσων που άλλες δυνάμεις ήδη ελέγχουν. Ο πυρηνικός αυτοπεριορισμός της Ιαπωνίας που έχει τις ρίζες του στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δεν θα διαρκέσει για πάντα, είναι πολύ πιθανό ότι θα ξεθωριάσει ακριβώς όπως ξεθωιάζουν και οι γενετικές μνήμες.

Οι Ιάπωνες αξιωματούχοι έχουν επισημάνει πως όταν η προστασία της εκτεταμένης αποτρεπτικής δύναμης που προσφέρει η Αμερική πάψει να θεωρείται πια επαρκώς αξιόπιστη, η Ιαπωνία θα αποκτήσει πυρηνικό εξοπλισμό, ανοιχτά ή όχι. Η Ιαπωνία έχει την πολιτική και τεχνολογική ικανότητα να το κάνει. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1950, η κυβέρνηση έχει συστηματικά χαρακτηρίσει το σύνολο των Δυνάμεων Αυτοάμυνας ως συμβατές με το σύνταγμα. Εάν η Ιαπωνία έπαιρνε την απόφαση να αποκτήσει μερικά πυρηνικά όπλα για καθαρά αμυντικούς λόγους, η απόφαση αυτή θα κρινόταν συνταγματική.⁽⁷⁸⁾³³ Όπως υποστήριζε και μια μυστική αναφορά του Υπουργείου Εξωτερικών το 1969: «Για την ώρα θα διατηρήσουμε την πολιτική υπέρ της μη απόκτησης πυρηνικών όπλων. Ωστόσο, ανεξάρτητα από την προσχώρηση ή μη στη Συνθήκη Μη Διασποράς των Πυρηνικών Όπλων (NTP), θα διατηρήσουμε το οικονομικό και τεχνικό δυναμικό για την παραγωγή πυρηνικών όπλων, διασφαλίζοντας ότι η Ιαπωνία δεν θα δεχθεί παρεμβάσεις σε αυτό το ζήτημα».⁽⁷⁹⁾³⁴ Τον Μάρτιο του 1988 ο Πρωθυπουργός, Noboru Takeshita, τόνισε πως επιβάλλεται η αμυντική ικανότητα της Ιαπωνίας να ανταποκρίνεται στην οικονομική της δύναμη.⁽⁸⁰⁾³⁵ Μόνο μέσω μιας ισορροπημένης συμβατικής και

³³ (78) Norman D. Levin, «Japan's Defense Policy: The Internal Debate», στο Harry H. Kendall και Clara Joewono (επιμ.), *Japan, ASEAN, and the United States* (Μπέρκλεϋ: Institute of East Asian Studies, University of California, 1990).

³⁴ (79) The Capability to Develop Nuclear Weapons Should Be Kept: Εμπιστευτικό Έγγραφο του Υπουργείου Εξωτερικών το 1969, "Mainichi", 1 Αυγούστου 1994, σελ. 41, παρατίθεται στο Selig S. Harrison, «Japan and Nuclear Weapons», στο Harrison, *Japan's Nuclear Future* (Ουάσιγκτον, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 1996), σελ. 9.

³⁵ (80) David Arase, «US and ASEAN Perceptions of Japan's Role in the Asian-Pacific Region», στο Kendall και Joewono, *Japan, ASEAN, and the United States*, σελ. 276.

πυρηνικής στρατιωτικής ικανότητας θα μπορούσε να ανταποκριθεί σε αυτή την ανάγκη. Τον Ιούνιο του 1994 ο Πρωθυπουργός, Tsutumu Hata, ανέφερε στο κοινοβούλιο ότι η Ιαπωνία είχε την ικανότητα να κατασκευάσει πυρηνικά όπλα.⁽⁸¹⁾³⁶

Ενώ πολλοί βλέπουν την Ιαπωνία ως μια «παγκόσμια πολιτισμένη δύναμη», η οποία το πιο πιθανό είναι ότι θα παραμείνει έτσι, ορισμένοι την αντιμετωπίζουν ως μια χώρα που έχει καταφέρει με μαεστρία να εκμεταλλευτεί την προστασία που της προσέφεραν οι Ηνωμένες Πολιτείες και έχει με επιδέξιο τρόπο υιοθετήσει τα μέσα για να διατηρήσει την ασφάλειά της εντός του περιφερειακού της περιβάλλοντος.⁽⁸²⁾³⁷ Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 ο πρωθυπουργός, Shigeru Yoshida, άφησε να εννοηθεί ότι η Ιαπωνία θα στηριζόταν στην προστασία της Αμερικής μέχρι να ανοικοδομήσει την οικονομία της, ενώ θα προετοιμαζόταν σταδιακά για να σταθεί στα δικά της πόδια.⁽⁸³⁾³⁸ Η Ιαπωνία έχει θέσει γερά θεμέλια ώστε να το καταφέρει, έχοντας αναπτύξει η ίδια ένα μεγάλο μέρος του οπλοστασίου της και αποφεύγοντας να βασιστεί σε φθηνότερες εισαγωγές. Και ενώ η απόκτηση πυρηνικών όπλων είναι θέμα χρόνου, η πυρηνική στρατιωτική της ικανότητα είναι άρτια σχεδιασμένη ώστε να εξασφαλίσει την προστασία της εθνικής της ασφάλειας χωρίς να προκαλέσει την υπερβολική ανησυχία των γειτονικών κρατών.

Η εχθρική στάση της Κίνας, της Βόρειας και Νότια Κορέας, και της Ρωσίας συνοδεύεται από αναπόφευκτες αμφιβολίες σχετικά με τον βαθμό στον οποίο η Ιαπωνία μπορεί να στηριχθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες για να προστατεύσει την ασφάλειά της.⁽⁸⁴⁾³⁹ Σύμφωνα με την άποψη του Masanori Nishi, αξιωματούχο στον τομέα της άμυνας, η κύρια αιτία του αυξανόμενου «ενδιαφέροντος για ενισχυμένες αμυντικές ικανότητες» της Ιαπωνίας

³⁶ (81) David E. Sanger, «In Face-Saving Reverse, Japan Disavows Any Nuclear-Arms Expertise», στους New York Times, 22 Ιουνίου 1994, σελ. 10.

³⁷ (82) Ο Michael J. Green στο άρθρο του «State of the Field Report: Research on Japanese Security Policy», από το *Access Asia Review*, Vol. 2, No. 2 (Σεπτέμβριος 1998), συνόψισε με προσοχή τις διαφορετικές ερμηνείες της ιαπωνικής πολιτικής ασφαλείας.

³⁸ (83) Kenneth B. Pyle, *The Japanese Question: Power and Purpose in a New Era* (Ουάσιγκτον, D.C.: AEI Press, 1992), σελ. 26.

³⁹ (84) Ο Andrew Hanami, για παράδειγμα, επισημαίνει ότι η Ιαπωνία διερωτάται αν οι Ηνωμένες Πολιτείες θα συνεισέφεραν στην προάσπιση της νήσου Χοκκάιντο. Hanami, «Japan and the Military Balance of Power in Northeast Asia», *Journal of East Asian Affairs*, Vol. 7, No. 2 (Καλοκαίρι/Φθινόπωρο 1994), σελ. 364.

σχετίζεται με την πεποίθησή της ότι το ενδιαφέρον της Αμερικής για τη «διατήρηση της σταθερότητας στην περιφέρεια είναι ασταθές».⁽⁸⁵⁾⁴⁰ Ανεξάρτητα από το αν τα βήματά τους θα είναι διστακτικά ή όχι, η Ιαπωνία και η Κίνα θα ακολουθήσουν η μια την άλλη στην πορεία προς το status των μεγάλων δυνάμεων. Η Κίνα έχει καλύτερες μακροπρόθεσμες προοπτικές. Η Ιαπωνία κατέχοντας τον δεύτερο ή τρίτο μεγαλύτερο σε παγκόσμιο επίπεδο αμυντικό προϋπολογισμό και τη δυνατότητα να παράγει τεχνολογικά πιο προηγμένα όπλα, βρίσκεται αυτή τη στιγμή πιο κοντά στο status της μεγάλης δύναμης.

Όταν οι Αμερικανοί μιλούν για τη διατήρηση της ισορροπίας ισχύος στην Ανατολική Ασία μέσω της στρατιωτικής τους παρουσίας,⁽⁸⁶⁾⁴¹ οι Κινέζοι εύλογα θεωρούν ότι αυτό σημαίνει πως πρόθεσή τους είναι να διατηρήσουν τη στρατηγική ηγεμονία που πλέον απολαμβάνουν ακριβώς επειδή δεν υπάρχει ισορροπία ισχύος. Οι σταθερές αλλά περιορισμένες προσπάθειες της Κίνας να βελτιώσει την ποιότητα των κατώτερων δυνάμεών της, αντιμετωπίζονται από τους Αμερικανούς ως μελλοντική απειλή για τα δικά τους συμφέροντα, αλλά και των άλλων. Όποιες και αν είναι οι ανησυχίες των Ηνωμένων Πολιτειών για την Κίνα και οι απειλές που αισθάνονται, για την Ιαπωνία είναι αμεσότερες και πιο έντονες. Η Ιαπωνία έχει σταδιακά αρχίσει να αντιδρά σε αυτές τις ανησυχίες. Η Κίνα από την άλλη πλευρά ανησυχεί βλέποντας την Ιαπωνία να βελτιώνει τις δυνατότητες αερομεταφορών και θαλάσσιων μεταφορών της, και τις Ηνωμένες Πολιτείες να αυξάνουν τις δυνάμεις στήριξής τους προς τη Νότια Κορέα.⁽⁸⁷⁾⁴² Οι δράσεις και οι αντιδράσεις της Κίνας, της Ιαπωνίας και της Νότιας Κορέας, με ή χωρίς αμερικανική συμμετοχή, δημιουργούν μια νέα ισορροπία ισχύος στην Ανατολική Ασία, η οποία γίνεται μέρος της νέας, παγκόσμιας ισορροπίας ισχύος.

Ιστορικά, οι συναντήσεις της Ανατολής και της Δύσης είχαν συχνά τραγική

⁴⁰ (85) Stephanie Strom, «Japan Beginning to Flex Its Military Muscles», *New York Times*, 8 Απριλίου 1999, σελ. A4.

⁴¹ (86) Richard Bernstein και Ross H. Munro, *The Coming Conflict with China* (Νέα Υόρκη: Alfred A. Knopf, 1997). Βλ. επίσης Andrew J. Nathan και Robert S. Ross, *The Great Wall and the Empty Fortress: China's Search for Security* (Νέα Υόρκη: W.W. Norton, 1997).

⁴² (87) Michael J. Green και Benjamin L. Self, «Japan's Changing China Policy: From Commercial Liberalism to Reluctant Realism», *Survival*, Vol. 38, No. 2 (Καλοκαίρι 1996), σελ. 43.

κατάληξη. Ωστόσο, όπως γνωρίζουμε από ευτυχή παραδείγματα του παρελθόντος, τα πυρηνικά όπλα μετριάζουν τη συμπεριφορά των κατόχων τους και τους κάνουν προσεκτικούς κάθε φορά που μια κρίση απειλεί να ξεφύγει από τον έλεγχο. Ευτυχώς, οι μεταβαλλόμενες σχέσεις μεταξύ Ανατολής και Δύσης, καθώς και οι μεταβαλλόμενες σχέσεις μεταξύ των χωρών της Ανατολής και της Δύσης πραγματοποιούνται σε ένα πυρηνικό πλαίσιο. Οι εντάσεις και οι συγκρούσεις, οι οποίες εντείνονται όταν συντελούνται ριζικές αλλαγές στην παγκόσμια πολιτική, θα συνεχίσουν να αμαυρώνουν τις σχέσεις των εθνών, ενώ τα πυρηνικά όπλα θα διατηρούν την ειρήνη μεταξύ εκείνων που απολαμβάνουν την προστασία τους.

Η στρατηγική που ακολουθεί η Αμερική για τον περιορισμό της Κίνας μέσω της διατήρησης 100.000 δυνάμεων στην Ανατολική Ασία και της παροχής εγγυήσεων για την ασφάλεια της Ιαπωνίας και της Νότιας Κορέας, έχει ως στόχο την αποτροπή δημιουργίας μιας νέας ισορροπίας ισχύος στην Ασία. Συνεχίζοντας να διατηρούν 100.000 δυνάμεις στη Δυτική Ευρώπη, όπου δεν διαφαίνεται καμία στρατιωτική απειλή και με τη νατοϊκή διεύρυνση προς τα ανατολικά, οι Ηνωμένες Πολιτείες επιδιώκουν τον ίδιο ακριβώς στόχο και στην Ευρώπη. Ο στόχος των Αμερικανών να παγώσουν τη ροή της ιστορίας μέσα από την προσπάθεια διατήρησης της μονοπολικότητας είναι καταδικασμένος. Στο όχι και τόσο μακρινό μέλλον, το εγχείρημα αυτό θα υπερβεί τους οικονομικούς, στρατιωτικούς, δημογραφικούς και πολιτικούς πόρους της Αμερικής, και ο πιο σίγουρος τρόπος για το υπονομεύσει είναι η ίδια η προσπάθεια διατήρησης της ηγεμονικής της θέσης. Η προσπάθεια διατήρησης της κυριαρχίας ενθαρρύνει την προσπάθεια κάποιων χωρών να την υπερνικήσουν. Όπως φαίνεται από τη θεωρία και όπως αποδεικνύεται από την ιστορία, με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται η ισορροπία ισχύος. Η πολυπολικότητα αναπτύσσεται μπροστά στα μάτια μας. Η ανάπτυξή της δε, πραγματοποιείται σύμφωνα με τις επιταγές της εξισορρόπησης.

Οι αμερικανοί ηγέτες φαίνεται να πιστεύουν πως η δεσπόζουσα θέση της Αμερικής θα διαρκέσει επ' αόριστον. Εάν συνέβαινε αυτό, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα παρέμεναν η κυρίαρχη δύναμη χωρίς την ανάδειξη ανταγωνιστών

που θα την αμφισβητούσαν —μια πρωτοφανής άποψη για τα δεδομένα της σύγχρονης ιστορίας. Το ζήτημα της εξισορρόπησης ωστόσο δεν είναι καθολικό και πανταχού παρών. Μια κυρίαρχη δύναμη είναι πιθανό να καταστείλει την εξισορρόπηση, όπως ακριβώς έκαναν οι Ηνωμένες Πολιτείες στην Ευρώπη. Η επικράτηση της εξισορρόπησης εξαρτάται επίσης και από τις αποφάσεις των κυβερνήσεων. Το βιβλίο της Stephanie Neuman's, «International Relations Theory and the Third World», βρίθει από παραδείγματα κρατών που δεν κατάφεραν να φροντίσουν τα συμφέροντά τους σε θέματα ασφάλειας είτε μέσω εσωτερικών προσπαθειών είτε μέσω εξωτερικών συμφωνιών, με αποτέλεσμα να υποστούν, όπως ήταν αναμενόμενο, εισβολή, απώλεια της αυτονομίας τους και διαμελισμό.⁽⁸⁸⁾⁴³ Τα κράτη είναι ελεύθερα να αγνοήσουν τις επιταγές της εξισορρόπησης, αλλά θα πρέπει να περιμένουν πως θα πληρώσουν και το αντίστοιχο τίμημα για την επιλογής τους. Επιπλέον, στα σχετικά αδύναμα και διχασμένα κράτη ο συντονισμός των προσπαθειών τους για την αντιμετώπιση ενός ηγεμονικού κράτους μπορεί να μοιάζει αδύνατος, ακόμα και αν η πρόκληση που εμφανίζει για αυτά είναι αυξημένη. Αυτό είναι εδώ και χρόνια το πρόβλημα στο Δυτικό Ημισφαίριο.

Στον Ψυχρό Πόλεμο οι Ηνωμένες Πολιτείες απέσπασαν μια σημαντική νίκη. Η νίκη στον πόλεμο ωστόσο συχνά φέρνει και μόνιμους εχθρούς. Η μεγαλοθυμία στους νικητές είναι σπάνια. Οι νικητές των πολέμων, καθώς δεν αντιμετωπίζουν και πολλά εμπόδια στην άσκηση των επιθυμιών τους, ενεργούν συχνά με τρόπους που δημιουργούν μελλοντικούς εχθρούς. Έτσι, η Γερμανία, παίρνοντας την Αλσατία και το μεγαλύτερο μέρος της Λωρραίνης από τη Γαλλία το 1871, εξασφάλισε τη μόνιμη εχθρική της στάση, και η σκληρή μεταχείριση της Γερμανίας από τους συμμάχους μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο είχε παρόμοιο αποτέλεσμα. Σε αντίθεση με τον Bismarck που έπεισε τον Kaiser να μην οδηγήσει τα στρατεύματά προς τη Βιέννη μετά τη μεγάλη νίκη στο Καίνιγκρετζ το 1866. Με τη Συνθήκη της Πράγας, η Πρωσία δεν προσάρτησε κανένα αυστριακό έδαφος. Έτσι, η Αυστρία, έχοντας μετατραπεί σε Αυστροουγγαρία, ήταν διαθέσιμη σύμμαχος της Γερμανίας το 1879. Αντί να

⁴³ (88) Stephanie Neuman (επιμ.), *International Relations Theory and the Third World* (Νέα Υόρκη: St. Martin's, 1998).

μαθαίνουν από την ιστορία, οι Ηνωμένες Πολιτείες επαναλαμβάνουν τα λάθη του παρελθόντος επεκτείνοντας την επιρροή τους σε ένα τμήμα που άλλοτε αποτελούσε επαρχία των κατακτηθέντων.⁽⁸⁹⁾⁴⁴ Αυτό αποξενώνει τη Ρωσία και την ωθεί προς την Κίνα, αντί να την φέρνει κοντά στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Παρά τις πολλές συζητήσεις σχετικά με την «παγκοσμιοποίηση» της διεθνούς πολιτικής, οι αμερικανοί πολιτικοί ηγέτες, σε έναν απογοητευτικό βαθμό, διακρίνουν την Ανατολή από τη Δύση και δεν σκέφτονται την αλληλεπίδρασή τους. Με μια ιστορία γεμάτη συγκρούσεις κατά μήκος των 2.600 μιλίων συνόρων τους, με εθνικές μειονότητες να απλώνονται στα εδάφη τους, με την πλούσια σε ορυκτά και αραιοκατοικημένη Σιβηρία που αντιμετωπίζει τους εκατομμύρια κατοίκους της πυκνοκατοικημένης Κίνας, η Ρωσία και η Κίνα θα δυσκολευτούν να συνεργαστούν αποτελεσματικά, αλλά οι Ηνωμένες Πολιτείες κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούν για να βοηθήσουν τη συνεργασία τους. Πράγματι, τον τελευταίο μισό αιώνα οι Ηνωμένες Πολιτείες παρείχαν το κλειδί για τη βελτίωση των σχέσεων Ρωσίας-Κίνας. Νιώθοντας τον αμερικανικό ανταγωνισμό και φοβούμενη την αμερικανική δύναμη, η Κίνα ήρθε κοντά στη Ρωσία μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και παρέμεινε έτσι μέχρι τότε οι Ηνωμένες Πολιτείες αρχίσαν να φαίνονται λιγότερο απειλητικές για την Κίνα και η Σοβιετική Ένωση περισσότερο. Οι σχετικά αρμονικές σχέσεις που απολάμβαναν οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 άρχισαν να χαλάνε στα τέλη της δεκαετίας του 1980, όταν η δύναμη της Ρωσίας μειώθηκε εμφανώς και άρχισε να διαφαίνεται η ηγεμονία της Αμερικής. Η απομόνωση της Ρωσίας με την επέκταση του NATO, και της Κίνα με διαλέξεις προς τους ηγέτες της για τον τρόπο διακυβέρνησης της χώρας τους είναι πολιτικές στις οποίες μόνο μια εξαιρετικά ισχυρή χώρα θα μπορούσε να ανταπεξέλθει, και μόνο ένας ανόητος θα μπορούσε να μπει στον πειρασμό, να τις ακολουθήσει. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούν να αποτρέψουν τη δημιουργία μιας νέας ισορροπίας ισχύος. Μπορεί να επιταχύνουν τον ερχομό της, όπως άλλωστε κάνουν εδώ και τόσο καιρό.

⁴⁴ (89) Ο John Lewis Gaddis χαρακτηριστικά αναφέρει ότι δεν θυμάται να υπήρξε ποτέ εποχή κατά την οποία μια εξαγγελθείσα πολιτική να έλαβε τόσο περιορισμένη στήριξη από τους ιστορικούς. Gaddis, «History, Grand Strategy, and NATO Enlargement», *Survival*, Vol. 40, No. 1 (Άνοιξη 1998), σελ. 147.

Σε αυτή την ενότητα, η συζήτηση γύρω από την εξισορρόπηση ήταν περισσότερο εμπειρική και υποθετική από ό,τι θεωρητική. Συνεπώς, τελειώνω με κάποιες σκέψεις σχετικά με τη θεωρία της εξισορρόπησης. Η δομική θεωρία και η θεωρία της ισορροπίας ισχύος που προκύπτει από αυτή μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι δεν μπορούμε να έχουμε την προσδοκία ότι τα κράτη θα δρουν για πάντα ή ακόμα και συχνά σύμφωνα με τις επιταγές της εξισορρόπησης. Η εξισορρόπηση αποτελεί μια στρατηγική για την επιβίωση, ένας τρόπος να προσπαθήσουμε να διατηρήσουμε τον αυτόνομο τρόπο ζωής ενός κράτους. Το να ισχυρίζεται κανείς ότι η πρόσδεση στο άρμα του ισχυρού (bandwagoning) είναι η πιο συνηθισμένη συμπεριφορά στα κράτη από ότι η εξισορρόπηση είναι άλλη μια τάση της εποχής. Τα ερώτημα, αν τα κράτη επιλέγουν την πρόσδεση στο άρμα του ισχυρού πιο συχνά από ό,τι την εξισορρόπηση, είναι ενδιαφέρον. Το να πιστεύουμε ότι μια θετική απάντηση θα αντικρούσει τη θεωρία της ισορροπίας ισχύος, ωστόσο, θα σήμαινε παρερμηνεία της θεωρίας και θα ισούταν με αυτό που θα ονομάζαμε «αριθμητική πλάνη» —η συναγωγή ενός ποιοτικού συμπεράσματος από ένα ποσοτικό αποτέλεσμα. Τα κράτη δοκιμάζουν διάφορες στρατηγικές επιβίωσης. Η εξισορρόπηση είναι μια από αυτές, η πρόσδεση στο άρμα του ισχυρού είναι μια άλλη. Η τελευταία μπορεί μερικές φορές να φαίνεται λιγότερο απαιτητική και πιο αποδοτική στρατηγική από την εξισορρόπηση, καθώς χρειάζεται λιγότερη προσπάθεια και ενέχει χαμηλότερο κόστος, ενώ παράλληλα υπόσχεται συγκεκριμένες ανταμοιβές. Μέσα στο κλίμα αβεβαιότητας που επικρατεί στη διεθνή πολιτική και τις μεταβαλλόμενες πιέσεις που δημιουργούν οι εθνικές πολιτικές, τα κράτη πρέπει να κάνουν επικίνδυνες επιλογές. Μπορούν να ελπίζουν ότι καθησυχάζοντας τους αντιπάλους θα αποφύγουν τον πόλεμο, μια αδύναμη τακτική πρόσδεσης στο άρμα του ισχυρού, αντί να ανακατασκευάσουν και να επαναπροσδιορίσουν τις δυνάμεις τους για να τους αποτρέψουν. Επιπλέον, πολλά κράτη διαθέτουν μη επαρκείς πόρους και ελάχιστο περιθώριο ελιγμών για την επιλογή της εξισορρόπησης. Επιλέγουν να προσδεθούν στο άρμα και λίγο αργότερα εύχονται να μη το είχαν κάνει.

Η θεωρία εξισορρόπησης δεν αναμένει ομοιομορφία στη συμπεριφορά των κρατών, αλλά τη σταθερή τάση των μεγάλων κρατών του συστήματος ή του

περιφερειακού υποσυστήματος να στρέφονται προς την εξισορρόπηση, όταν το κρίνουν αναγκαίο. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι τα κράτη επιλέγουν διαφορετικές στρατηγικές επιβίωσης. Η συνεχής επανεμφάνιση της εξισορροπητικής συμπεριφοράς και των μοτίβων που αυτή παράγει θα έπρεπε να εκληφθούν ως αδιάσειστα στοιχεία υπέρ της θεωρίας για την ισορροπία ισχύος.

Γ' ΜΕΡΟΣ

Γ1. Μεθοδολογία μετάφρασης

Η ανάλυση των κύριων στοιχείων του πρωτότυπου κειμένου που πραγματοποιήθηκε στο πρώτο μέρος της εργασίας υπήρξε σημαντική και κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Οι κυριότερες κατηγορίες μεταφραστικών δυσκολιών οι οποίες πρόκειται να σχολιαστούν αφορούν: α) στην αντιμετώπιση της διακειμενικότητας, β) στην απόδοση της ορολογίας, γ) στην αντιμετώπιση του ειρωνικού ύφους, δ) στην απόδοση του μεταφορικού λόγου και ε) στην απόδοση επιμέρους στοιχείων της μορφολογίας του πρωτοτύπου.

Κατά τη μεταφραστική διαδικασία έπρεπε να κατανοηθούν τα κύρια στοιχεία που συνθέτουν το ύφος, η επικοινωνιακή του λειτουργικότητα, η σχέση συγγραφέα-αναγνωστών, το ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το πρωτότυπο κείμενο (ακαδημαϊκό, κλάδος διεθνών σχέσεων) και τα χαρακτηριστικά της κοινότητας που συγκροτεί το εν λόγω κειμενικό είδος. Παράλληλα, αξιολογήθηκε ο σκοπός του μεταφράσματος και το κοινό-στόχος. Ως προς τα δύο αυτά στοιχεία κρίνεται ότι η μετάφραση ενός κειμένου διεθνούς πολιτικής με σαφείς αναφορές στη θεωρία των διεθνών σχέσεων μπορεί να αξιοποιηθεί κατά κύριο λόγο από την ακαδημαϊκή κοινότητα για εκπαιδευτικούς σκοπούς και για λόγους τεκμηρίωσης. Το κοινό-στόχος δε, αποτελείται από μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας (εκπαιδευτικούς, φοιτητές) και αναλυτές διεθνών σχέσεων, γεγονός που δηλώνει ότι το μετάφρασμα, όπως και το πρωτότυπο κείμενο, απευθύνεται σε αναγνώστες που είναι σε θέση να αντιληφθούν βασικές αλλά και εξειδικευμένες έννοιες των διεθνών σχέσεων.

Για την αποσαφήνιση των κεντρικών εννοιών που αναλύονται στο κείμενο σημαντική ήταν η αναζήτηση ορισμών, αναλύσεων και κριτικών σχετικά με τη θεωρία των διεθνών σχέσεων.⁴⁵ Η μελέτη των κεντρικών εννοιών των διεθνών σχέσεων ήταν απαραίτητη και για την αντιμετώπιση της εξειδικευμένης ορολογίας που περιλαμβάνει το πρωτότυπο κείμενο, όπως επίσης και η διερεύνηση των βιβλιογραφικών αναφορών που εντοπίζονται στο κείμενο, τόσο των πρωτότυπων όσο και των μεταφράσεων τους στα ελληνικά για όσες από αυτές υπήρχαν, ώστε να

⁴⁵ Τα κύρια βιβλία από τα οποία συλλέχθηκαν πληροφορίες για τη θεωρία των διεθνών σχέσεων είναι: α) Robert Jackson-Georg Sorensen, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων. Η Σύγχρονη Συζήτηση*, Χ.Κωνσταντινίδης (μτφ), Π.Τσάκωνας (επιμ.), εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 2006 και β) John Baylis-Steve Smith, *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής. Μια εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*. Τρίτη Έκδοση., Ε. Ψευτελή (μτφ.), Δ.Ασημακοπούλου (επιμ.), εκδ. ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ Α.Ε, Αθήνα, 2007

επιβεβαιωθούν και να αποδοθούν τα στοιχεία διακειμενικότητας. Η ειρωνική χροιά εξετάστηκε στον βαθμό που κρίθηκε απαραίτητο για τη διατήρηση της υφολογικής τοποθέτησης του συγγραφέα, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψιν το επίπεδο λόγου που παραμένει επίσημο και λόγιο.

Γ2. Σχολιασμός μετάφρασης και αντιμετώπισης μεταφραστικών δυσκολιών

Γ2.1 Αντιμετώπιση διακειμενικότητας

Το στοιχείο της διακειμενικότητας και ο ρόλος της που αναλύθηκαν στο πρώτο μέρος, δημιουργούν μια σειρά από δυσκολίες κατά τη μεταφραστική διαδικασία, καθώς ο μεταφραστής καλείται να εντοπίσει τα στοιχεία, να κατανοήσει τη λειτουργία τους στο κείμενο, τη σύνδεση με τα επιχειρήματα και τις θέσεις του συγγραφέα και στη συνέχεια να διαχειριστεί ανάλογα την απόδοσή τους. Η διακειμενικότητα προσθέτει στον μεταφραστή και τον ρόλο του ερευνητή, ο οποίος πρέπει να αναζητήσει τα προγενέστερα κείμενα ώστε να ανακτήσει το πλήρες νόημα των αναφορών. Τα στοιχεία διακειμενικότητας διακρίνονται στις «σαφείς αναφορές» που περιλαμβάνουν κυρίως παραθέματα και παραφράσεις και στις «αόριστες αναφορές» όπου συναντώνται έμμεσες αναφορές /υπαινιγμοί.

i. Σαφείς αναφορές

Η χρήση παραθεμάτων είναι ένα από τα κύρια στοιχεία που συναντώνται στο πρωτότυπο κείμενο. Για τη μετάφρασή τους χρειάστηκε να γίνει αναζήτηση των πηγών τους και των συγγραφέων, ώστε να διευκρινιστεί η λειτουργία τους στο πρωτότυπο κείμενο, καθώς άλλα λειτουργούν υποστηρικτικά προς τα επιχειρήματα του συγγραφέα και άλλα χρησιμοποιούνται για να ασκήσει κριτική στους υποστηρικτές της αντίπαλης θεωρίας. Για την απόδοση των παραθεμάτων έγινε επίσης αναζήτηση της ύπαρξης υφιστάμενων μεταφράσεων στα ελληνικά. Τα παραδείγματα που ακολουθούν αφορούν περιπτώσεις όπου χρησιμοποιήθηκε η υφιστάμενη μετάφραση στη γλώσσα-στόχος ως η πλέον αξιόπιστη απόδοση.

Πίνακας 1- Αποδόσεις παραθεμάτων με βάση υπάρχουσες μεταφράσεις

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα
1	"perfectly possible to imagine anarchic state systems that are nonetheless peaceful." ⁴⁶	«απόλυτα δυνατό να φανταστούμε άναρχα συστήματα κρατών, που όμως ζουν ειρηνικά μεταξύ τους». ⁴⁷
2	"almost as many popular as royal wars." ⁴⁸	«τόσοι λαϊκοί όσοι και βασιλικοί πόλεμοι» ⁴⁹
3	"is no security in any part of the world where people cannot think of a government without a king and never will be." ⁵⁰	δεν υπάρχει και δεν θα υπάρξει ουδέποτε ασφάλεια σε κανένα μέρος του κόσμου όπου οι άνθρωποι γνωρίζουν μόνο την κυβέρνηση των βασιλιάδων» ⁵¹
4	Powerful states often gain their ends by peaceful means where weaker states either fail or have to resort to war ⁵²	Τα ισχυρά κράτη συνήθως καταφέρνουν τους σκοπούς τους με ειρηνικά μέσα, ενώ τα πιο αδύναμα κράτη είτε αποτυγχάνουν είτε αναγκάζονται να στραφούν στον πόλεμο ⁵³

Η περίπτωση που παρουσιάζεται στο τέταρτο παράδειγμα δεν αποτελεί στην ουσία παράθεμα, αλλά περίφραση της αναφοράς του Edward Carr, η οποία λήφθηκε υπόψη κατά την απόδοση της πρότασης στα ελληνικά. Για τα περισσότερα ωστόσο παραθέματα που εντοπίζονται στο πρωτότυπο και για τα οποία δεν βρέθηκε αντίστοιχη μετάφραση στα ελληνικά, προτιμήθηκε η απόδοση των παραθεμάτων να

⁴⁶ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.8

⁴⁷ Από: Francis Fukuyama, *Το τέλος της Ιστορίας και ο Τελευταίος Άνθρωπος*, Α.Φακατσέλης (μτφ), εκδ. Νέα Σύνορα- Α.Α Λιβάνη, Αθήνα, 1993, σελ.338

⁴⁸ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.10

⁴⁹ Από: James Madison-Alexander Hamilton-John Jay, *The Federalist Papers. Τα Ομοσπονδιακά Κείμενα των ΗΠΑ.*, Ε.Χατζηδημητρίου (μτφ), Θ.Πελαγίδης-Μ.Ευρυβιάδης (επιστ.επιμ.), εκδ.Παπαζήση, Αθήνα 2009, σελ.55

⁵⁰ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.11

⁵¹ Από: Kenneth N.Waltz, *Ο άνθρωπος, το κράτος και ο πόλεμος. Μια θεωρητική ανάλυση.*, Κ. Κολιόπουλος (μτφ), εκδ.Ποιότητα, Αθήνα, 2011, σελ.161

⁵² Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.9

⁵³ Από: Edward H.Carr, *Η εικοσαετής κρίση 1919-1939. Εισαγωγή στη μελέτη των διεθνών σχέσεων*. Τρίτη έκδοση, Η. Στροίκου (μτφ), Κ.Αρβανιτόπουλος (επιμ.), εκδ. Ποιότητα, Αθήνα 2011, σελ.179

παραμένει όσο το δυνατόν περισσότερο κοντά στο πρωτότυπο. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται ορισμένα ενδεικτικά παραδείγματα:

Πίνακας 2_ Γενικότερη απόδοση παραθεμάτων

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα
1	"may be possible in part to supersede the 'realist' principles (anarchy, the security dilemma of states) that have dominated practice . . . since at least the seventeenth century." ⁵⁴	κόσμο «ίσως θα ήταν δυνατό να ξεπεραστούν οι αρχές των ρεαλιστών (η αναρχία και το δίλημμα ασφάλειας) που κυριάρχησαν στη διεθνή πρακτική... από περίπου τα τέλη του δέκατου έβδομου αιώνα»
2	"that the government of a Republic was as capable of intriguing with the leaders of a free people as neighboring monarchs." ⁵⁵	«η κυβέρνηση ενός δημοκρατικού κράτους ήταν το ίδιο ικανή να δολοπλοκεί τόσο με τους ηγέτες ελεύθερων λαών όσο με και τους γειτονικούς της μονάρχες»
3	"Imperial decay is . . . primarily a result of the misuse of power which follows inevitably from its concentration." ⁵⁶	Η ηγεμονική παρακμή είναι...κατά κύριο λόγο, αποτέλεσμα της κατάχρησης ισχύος, η οποία προκύπτει αναπόφευκτά από τη συγκέντρωσή της»

Στη συγκεκριμένη κατηγορία διακειμενικών στοιχείων αξίζει να αναφερθούν και οι άμεσες αναφορές στο έργο του Kant «Για την αιώνια ειρήνη», πάνω στο οποίο στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό το πρώτο μέρος του πρωτοτύπου. Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζονται οι αποδόσεις που βασίστηκαν στις άμεσες αναφορές στο έργο του Kant:

⁵⁴ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο σελ.8

⁵⁵ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.10

⁵⁶ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 2^ο, σελ.28

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα
1	republic ⁵⁷	ρεπουμπλικανικό καθεστώς ⁵⁸
2	war among self-directed states will occasionally break out, peace has to be contrived ⁵⁹	από τη στιγμή που μεταξύ των αυτόνομων κρατών το ξέσπασμα ενός πολέμου αποτελεί μόνιμη απειλή, η ειρήνη θα πρέπει να θεσπίζεται. ⁶⁰
3	no state can intervene in the internal arrangements of another ⁶¹	κανένα κράτος δεν μπορεί να αναμειγνύεται στα εσωτερικά ζητήματα ενός άλλου κράτους. ⁶²
4	voluntary federations ⁶³	ελεύθερες ομοσπονδίες

Η κύρια δυσκολία που αντιμετωπίστηκε στα παραπάνω παραδείγματα αφορά στη λέξη «republic» και στην έννοια που της προσέδωσε τόσο ο Kant όσο και οι αναλυτές των διεθνών σχέσεων στη συνέχεια. Κατά τη διερεύνηση της απόδοσης βρέθηκαν παραπάνω από μία αποδόσεις, γεγονός που δημιούργησε δίλημμα ως προς την επιλογή της ορθότερης. Η απόδοση που έχει δοθεί από την επίσημη μετάφραση του βιβλίου το 1992 ως «ρεπουμπλικανικό» με την πρώτη ματιά δημιουργεί την ανησυχία σύγχυσης του όρου με εκείνον του ρεπουμπλικανικού κόμματος των ΗΠΑ. Ταυτόχρονα, μεταγενέστερες αποδόσεις που βρέθηκαν σε βιβλία διεθνών σχέσεων⁶⁴ αποδίδουν τον συγκεκριμένο όρο ως «δημοκρατικό», απόδοση με την οποία φαίνεται να διαφωνούν αρκετοί αναλυτές του έργου του. Από περαιτέρω διεύρυνση, ωστόσο του όρου και τη σημασία που προσέδιδε σε αυτόν ο Kant προκύπτει ότι η έννοια σχετίζεται με τη διάκριση του μεταξύ τύπου

⁵⁷ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ. 7

⁵⁸ Με βάση την απόδοση από τη μετάφραση της Α. Πόταγα στο Immanuel Kant, *Για την αιώνια ειρήνη*, εκδ.Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1992, σελ.36

⁵⁹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.12

⁶⁰ Με βάση την απόδοση από τη μετάφραση της Α. Πόταγα στο Immanuel Kant, *Για την αιώνια ειρήνη*, εκδ.Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1992, σελ.35

⁶¹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.13

⁶² Με βάση την απόδοση από τη μετάφραση της Α. Πόταγα στο Immanuel Kant, *Για την αιώνια ειρήνη*, εκδ.Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1992, σελ.30

⁶³ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.13

⁶⁴ Με βάση την απόδοση από τη μετάφραση της Α. Πόταγα στο Immanuel Kant, *Για την αιώνια ειρήνη*, εκδ.Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 1992, σελ.47

διακυβέρνησης και τύπου κατεξουσιασμού. Ο όρος ρεπουμπλικανικός αποδίδεται στον τύπο διακυβέρνησης και εμπερικλείει την έννοια της διάκρισης των εξουσιών (νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική), ενώ η έννοια της δημοκρατίας για τον Kant αναφέρεται στον τύπο κατεξουσιασμού, δηλαδή στον αριθμό των προσώπων που ασκούν την εκτελεστική εξουσία. Η αδυναμία πλήρους αντιστοίχισης του όρου που χρησιμοποίησε τον 18^ο αιώνα ο Kant με τον σημερινό όρο «δημοκρατικό», καθώς και η προσοχή που δόθηκε στο συγκεκριμένο, με την ήδη συχνή επανάληψη της λέξης «δημοκρατικό»- «δημοκρατία», οδήγησαν στην επιλογή της αρχικής απόδοσης όπως δίνεται από τη μετάφραση της Πόταγα.

ii. Αόριστες αναφορές

Στις αόριστες αναφορές περιλαμβάνονται έμμεσες αναφορές όπως υπαινιγμοί που συνδέονται με προγενέστερα έργα και κείμενα διεθνούς πολιτικής. Ο εντοπισμός τους αποτελεί ένα δύσκολο έργο για τον μεταφραστή, ιδίως σε κειμενικά είδη όπως το συγκεκριμένο όπου η διακειμενικότητα δεν εξυπηρετεί απλώς στην τεκμηρίωση των επιχειρημάτων του συγγραφέα, αλλά συνδέεται με το ύφος του κειμένου και εξυπηρετεί στην απόδοση της ειρωνείας. Η κατανόηση τους δε, από το κοινό προϋποθέτει την ύπαρξη μια κοινής βάσης γνώσεων.

Ο μεταφραστής είναι αυτός που αναλαμβάνει να διασφαλίσει ότι το κοινό της γλώσσας-στόχος χάρη στην απόδοσή του θα είναι επίσης σε θέση να αντιληφθεί τους υπαινιγμούς και κατά συνέπεια την ειρωνεία. Ο εντοπισμός των υπαινιγμών υποβοηθάτε από την ύπαρξη εκφράσεων ή μορφολογικών στοιχείων (εισαγωγικά, πλάγια γράμματα) που υποδηλώνουν τη σύνδεση της αναφοράς με προγενέστερα κείμενα.

Τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα υπαινιγμών που εντοπίζονται στο πρωτότυπο κείμενο και η απόδοσή τους παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα
1	war is obsolescent, if not obsolete ⁶⁵	ο πόλεμος έχει περιέλθει σε αχρησία ή θεωρείται ακόμα και ξεπερασμένος
2	"Wayward" democracies ⁶⁶	Οι «απρόβλεπτες» δημοκρατίες

Το πρώτο παράδειγμα, το οποίο έχει μορφή λογοπαίγνιου και εκφράζεται με ειρωνική διάθεση από τον συγγραφέα, συνδέεται με το έργο και τις θέσεις του αμερικανού πολιτικού αναλυτή, John Mueller, ο οποίος το 1989 μέσα από το βιβλίο του «Retreat from Doomsday: The Obsolescence of Major War» αλλά και το έγγραφό «Is War Still Becoming Obsolete?» είχε αναφερθεί στην σταδιακή εξάλειψη και αχρησία του πολέμου. Το στοιχείο που βοηθά τον μεταφραστή να αντιληφθεί τον υπαινιγμό είναι η αναφορά της λέξης «belief/ πεποίθηση» που προηγείται. Από διερεύνηση στη βιβλιογραφία, βρέθηκε σχετικό απόσπασμα από το βιβλίο του στα ελληνικά⁶⁷, από το οποίο προκύπτει η απόδοση της λέξης «obsolescent» ως «αχρησία». Παρόλο που ήταν δυνατή η εύρεση του υπαινιγμού σε αυτή την περίπτωση και η αντιστοίχισή του με υφιστάμενη ελληνική απόδοση, δεν ήταν δυνατή και η διατήρηση του λογοπαίγνιου που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας, με αποτέλεσμα να χάνεται η επίδραση που δημιουργεί το πρωτότυπο κείμενο. Η ειρωνική χροιά όμως διατηρείται, κυρίως λόγω των δεικτικών στοιχείων της ειρωνείας που συνοδεύουν την πρόταση.

Στο δεύτερο παράδειγμα, ο εντοπισμός της υπόρρητης διακειμενικότητας δίνεται από τη χρήση εισαγωγικών στη λέξη «wayward». Η αναφορά συνδέεται με τον τίτλο «Wayward Democracy» που είχε χρησιμοποιήσει σε άρθρο του το 1986 ο Stephen S. Rosenfeld, για το πολιτικό καθεστώς στο Πακιστάν και τον ρόλο των ΗΠΑ.⁶⁸ Η μελέτη του άρθρου βοηθά στην απόδοση της λέξης «wayward» για την οποία εντοπίζονται παραπάνω από μία αποδόσεις. Από το περιεχόμενο του άρθρου

⁶⁵ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.6

⁶⁶ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.9

⁶⁷ Από το: Robert Jackson-Georg Sorensen, *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων. Η Σύγχρονη Συζήτηση*, Χ.Κωνσταντινίδης (μτφ), Π.Τσάκωνας (επιμ.), εκδ. Gutenberg, Αθήνα, 2006, σελ.201

⁶⁸ Ανάκτηση από :https://www.washingtonpost.com/archive/opinions/1986/09/05/wayward-democracy/a18d4581-a5a4-4abb-a275-a92491f95071/?utm_term=.68992a71ead9

προκύπτει ότι ο Rosenfeld προσέδιδε στη λέξη την έννοια του «απρόβλεπτου/άστατου», γεγονός που συνδέεται και με το επιχείρημα που προσπαθεί να στηρίξει ο συγγραφέας του πρωτοτύπου.

Γ2.2 Απόδοση ορολογίας

Στην συγκεκριμένη κατηγορία αναλύεται η απόδοση της ορολογίας των διεθνών σχέσεων και των νεολογισμών που συναντώνται στο κείμενο. Τα κείμενα διεθνούς πολιτικής όπως αναφέρει και ο Michael P. Marks, δημιουργούν τη δική τους ζαργκόν που είναι κυρίως αποτέλεσμα της εσωτερικής διαλέκτου των επιστημόνων του κλάδου (Marks, 2011:152). Στην ανάλυση των δυσκολιών που αντιμετωπίστηκαν περιλαμβάνονται και εκφράσεις που σχετίζονται με την εσωτερική αυτή διάλεκτο των αναλυτών της διεθνούς πολιτικής. Στόχος κατά τη μεταφραστική διαδικασία ήταν αφενός η ορθή απόδοση των όρων και αφετέρου η προσαρμογή στα δεδομένα της γλώσσας-στόχος, διασφαλίζοντας ότι δεν θα υπάρξει αλλοίωση του νοήματος και θα διατηρηθεί στον βαθμό που είναι δυνατό η φυσικότητα στον λόγο.

Για την απόδοση της ορολογίας μελετήθηκαν κείμενα διεθνών σχέσεων. Σε περιπτώσεις όπου βρέθηκαν παραπάνω από μία αποδόσεις για έναν όρο έγινε διερεύνηση της επικρατέστερης από τις δύο πιθανές αποδόσεις, ενώ συνεκτιμήθηκε παράλληλα και το συγκεκριμένο. Οι κύριες στρατηγικές που ακολουθήθηκαν στη μετάφραση της ορολογίας και της ζαργκόν των διεθνών σχέσεων ήταν εκείνες της κατά λέξη μετάφρασης, της επέκτασης/επεξήγησης, ενώ υπήρξαν και περιπτώσεις απόδοσης με δάνειο ή έκτυπο.

Πίνακας 5_Στρατηγικές απόδοσης ορολογίας

Πρωτότυπο	Μετάφρασμα	Στρατηγική
structural level	δομικό επίπεδο	Κατά λέξη μετάφραση
anarchic state systems	άναρχα συστήματα κρατών	
the security dilemma of states	το δίλημμα ασφάλειας των κρατών	
unbalanced power	ανισορροπία ισχύος	
self-help system	σύστημα αυτοβοήθειας	

military guarantees	στρατιωτικές εγγυήσεις	Επέκταση/επεξήγηση
for fear of a third party	λόγω του φόβου εμπλοκής σε αυτόν ενός τρίτου μέρους	
external authority	ανώτερη εξωτερική αρχή	
systemwide tasks	ρόλους που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του διεθνούς συστήματος	
capable of deterring others from threatening their vital interests	ικανά να αποτρέψουν άλλες δυνάμεις από το να απειλήσουν τα ζωτικά τους συμφέροντα	
constrained each other	δρούσαν ανασχετικά το ένα προς το άλλο	
international standing	η θέση που κατείχε στο διεθνές σύστημα	
realigning	επαναπροσδιορισμό των συμμαχιών	
unipolar	μονοπολικό	Έκτυπο
multipolarity	πολυπολικότητα	
laissez-faire	laissez-faire	Δάνειο
status	status	

Στις περιπτώσεις της κατά λέξη μετάφρασης η απόδοση παραμένει πιστή στη δομή του πρωτοτύπου. Η απόδοση βασίζεται σε αναγνωρισμένες και αποδεκτές αποδόσεις των όρων στη γλώσσα-στόχος, οι οποίες γίνονται άμεσα κατανοητές σε μελετητές και αναλυτές των διεθνών σχέσεων. Υπήρξαν όμως και περιπτώσεις όπου κρίθηκε απαραίτητη η επεξήγηση των εκφράσεων που χρησιμοποιούνται στον συγκεκριμένο κλάδο. Η στρατηγική της επεξήγησης (explicitation), σύμφωνα με τον Vázquez-Ayora, περιλαμβάνει την προσθήκη στοιχείων που δεν περιλαμβάνονται στο κείμενο της γλώσσας-πηγής, όπως πληροφορίες ή περιφραστικές επεξηγήσεις (Guerra, 2012: 10). Σκοπός της επεξήγησης ήταν να διασφαλίσει ότι μεταφέρεται το πλήρες νόημα της έκφρασης στο κοινό της γλώσσας-στόχος σύμφωνα και με τα

δεδομένα της. Στα παραδείγματα «for fear of a third party» και «external authority» θεωρήθηκε ότι είναι απαραίτητο να προστεθούν στη γλώσσα-στόχος λέξεις που θα διευκρινίζουν το νόημα του πρωτοτύπου. Ενώ στα παραδείγματα «international standing» και «realigning» προτιμήθηκε η επέκταση (expansion) με τη χρήση παραπάνω από μιας λέξης στην απόδοση για να μεταφερθεί το νόημα των όρων. Από τις στρατηγικές που προτείνουν οι Vinay και Darbelnet έγινε επίσης χρήση εκείνων του έκτυπου για τα παραδείγματα «μονοπολικότητα» και «πολυπολικότητα», διατηρώντας τη μορφή των λέξεων του πρωτοτύπου και μεταφράζοντάς κυριολεκτικά τα στοιχεία που τις συνθέτουν, αλλά και του δανείου για το «status» και το «laissez-faire» με την αυτούσια μεταφορά της λέξης του πρωτοτύπου. Για το «laissez-faire» ελέγχθηκε προηγουμένως η συχνότητα χρήσης της συγκεκριμένης ψευδόφιλης λέξης στα ελληνικά κείμενα διεθνούς πολιτικής.

Ανάμεσα στις μεταφραστικές δυσκολίες που σχετίζονται με την ορολογία ήταν και εκείνες που αφορούσαν στην απόδοση στρατιωτικών νεολογισμών στη γλώσσα-στόχος, οι οποίοι εντοπίζονται σε περιορισμένο ωστόσο βαθμό και οι οποίοι αφορούν στον εξοπλισμό. Σύμφωνα με τη διάκριση των Pavel και Nolet οι νεολογισμοί διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: α) στους «μορφολογικούς» νεολογισμούς (παράγωγα, πολυσύνθετες λέξεις, ακρωνύμια και δάνεια) και β) στους «σημασιολογικούς» νεολογισμούς (δημιουργία λέξεων με επέκταση, μεταφορά, αλλαγή στη γραμματική κατηγορία, υιοθέτηση όρου από άλλο πεδίο) (Δαμασκηνίδης, 2015: 312). Στην πρώτη κατηγορία για το πρωτότυπο κείμενο περιλαμβάνονται ακρωνύμια, ενώ στη δεύτερη λέξεις που δημιουργούνται με επέκταση ή διεύρυνση, δηλαδή με την επέκταση της σημασίας μιας ήδη υπάρχουσας λέξης προσδίδοντας της καινούρια σημασία, είτε πιο συγκεκριμένη είτε πιο αφηρημένη.

Πίνακας 6_ Απόδοση στρατιωτικών νεολογισμών

Κατηγορία Νεολογισμών	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα	Στρατηγική
Μορφολογικοί	intercontinental missiles (DF-5s)	διηπειρωτικούς πυραύλους (DF-5)	Δάνειο
	(DF-4s)	πυραύλους (DF-4)	Δάνειο

Σημασιολογικοί	Liquid fueled, immobile missiles	Οι πύραυλοι υγρών καυσίμων, σταθερής εκτόξευσης	Κατά λέξη/Περιγραφική απόδοση
----------------	--	--	-------------------------------------

Οι στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν, σύμφωνα με αυτές που προτείνονται από τον Newmark για τη μετάφραση των νεολογισμών είναι το δάνειο, η κατά λέξη μετάφραση και η περιγραφική απόδοση. Η αναφορά στα πυρηνικά όπλα της Κίνας μέσω των ακρωνυμίων τους «DF-5» και «DF-4» επιλέχθηκε να μεταφερθεί αυτούσια και στο κείμενο της γλώσσας-στόχος, δεδομένου ότι πρόκειται για αναγνωρισμένη ορολογία στον τομέα των διεθνών σχέσεων και της στρατηγικής. Στην περίπτωση του «Liquid fueled, immobile missiles» για το πρώτο κομμάτι ήταν δυνατή η άμεση αντιστοίχιση με όρο της γλώσσας-στόχος, για αυτό και χρησιμοποιήθηκε η κατά λέξη απόδοση. Ωστόσο, για το δεύτερο μέρος και συγκεκριμένα για τη λέξη «immobile» υπήρξε δυσκολία άμεσης αντιστοίχισης με συγκεκριμένο όρο στη γλώσσα-στόχος, για αυτό κρίθηκε απαραίτητη η περιγραφή της σημασίας που αποκτά μέσα στο συγκεκριμένο η λέξη «immobile». Στην προκειμένη περίπτωση ο συγγραφέας αναφέρεται στη δυνατότητα εκτόξευσης πυραύλων η οποία μπορεί να δίνεται είτε από κινητές είτε από σταθερές βάσεις/ πλατφόρμες εκτόξευσης.

Άλλος ένας νεολογισμός που θα πρέπει να αναφερθεί, ο οποίος όμως δεν εντάσσεται στους στρατιωτικούς νεολογισμούς, είναι ο όρος «bandwagoning». Με βάση την παραπάνω διάκριση των Pavel και Nolet για τους νεολογισμούς ο όρος «bandwagoning» ανήκει στην κατηγορία των σημασιολογικών νεολογισμών και πρόκειται για δημιουργία λέξης με τη χρήση μεταφοράς. Για την απόδοσή του έγινε διερεύνηση σε κείμενα διεθνών σχέσεων από την οποία βρέθηκαν παραπάνω από μία αποδόσεις. Ο όρος αναφέρεται στην επιλογή ενός αδύναμου κράτους να συμμαχήσει με ένα ισχυρότερο κράτος, απολαμβάνοντας ωστόσο μικρότερα οφέλη συγκριτικά με το ισχυρό κράτος από την εν λόγω συμμαχία. Η μεταφορική εικόνα είναι δύσκολο να αποτυπωθεί με τον ίδιο ακριβώς τρόπο στη γλώσσα-στόχος και οι αποδόσεις που βρέθηκαν προσπαθούν να αντισταθμίσουν αυτή την αδυναμία με την δημιουργία της εικόνας «σύμπλευσης», «συμπόρευσης» και «ευθυγράμμισης» με το ισχυρό κράτος. Λαμβάνοντας όμως υπόψη το συγκεκριμένο και το γεγονός ότι ο

συγγραφέας βασιζόμενος στη συγκεκριμένη μεταφορά προσπαθεί να δημιουργήσει επιπρόσθετες μεταφορικές εικόνες⁶⁹ και το ειρωνικό ύφος προτιμήθηκε η απόδοση «πρόσδεση στο άρμα του ισχυρού» που χρησιμοποιεί ο Κ. Κολιόπουλος στη μετάφραση του βιβλίου του Kenneth Waltz «Ο Άνθρωπος, το Κράτος και ο Πόλεμος». Η απόδοση συμβάλει στη διατήρηση του ύφους του πρωτοτύπου και αποτυπώνει εύστοχα μια μεταφορική εικόνα που μπορεί να αντισταθμίσει εκείνη του πρωτοτύπου. Ωστόσο διατηρήθηκε σε παρένθεση και ο όρος στα αγγλικά, καθώς λόγω των πολλαπλών αποδόσεων που έχουν χρησιμοποιηθεί από Έλληνες θεωρητικούς ενδέχεται οι αναγνώστες να μην τον αναγνωρίσουν μέσω αυτής της απόδοσης.

Γ2.3 Αντιμετώπιση ειρωνικού ύφους

Μια από τις κυριότερες δυσκολίες κατά τη μετάφραση του πρωτότυπου κειμένου ήταν η απόδοση και διατήρηση του ειρωνικού ύφους του συγγραφέα. Από τα αποσπάσματα που επιλέχθηκαν το πρώτο είναι και εκείνο που παρουσιάζει την εντονότερη ειρωνική χροιά, καθώς σε αυτό ασκεί την κριτική προς τους υποστηρικτές της αντίπαλης θεωρίας. Κύρια προϋπόθεση για την κατανόηση της ειρωνείας και του νόηματός της από τον μεταφραστή είναι η μελέτη του περιεχόμενου, καθώς είναι εκείνο που παίζει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία ειρωνικών σχολίων και υποδεικνύει τις προθέσεις του συγγραφέα, το γνωστικό υπόβαθρο του συγγραφέα και του αναγνωστικού κοινού, τα συμπεράσματα στα οποία θέλει να καταλήξει και επιτρέπει στον μεταφραστή να αντιληφθεί το πραγματικό νόημα των όσων εκφράζονται στο πρωτότυπο κείμενο. Σημαντικό επίσης βήμα για την απόδοση της ειρωνείας είναι η αναγνώριση των στοιχείων, μορφολογικών και συντακτικών, που φανερώνουν την ειρωνική διάθεση του συγγραφέα. Στόχος από τη μεριά του μεταφραστή σύμφωνα με τη Matteo είναι η διατήρηση της αμφισημίας, της χροιάς και του ύφους όταν είναι εμφανές ότι κατέχουν σημαντικό ρόλο στο πρωτότυπο κείμενο (Matteo, 1995: 174). Η ανάλυση των μεταφραστικών δυσκολιών ως προς την

⁶⁹ Βλ. «They have to jump on the wagon only later to wish they could fall off» στο Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 3°, σελ.38.

ειρωνεία παρουσιάζεται με βάση τις μορφές που αυτή λαμβάνει στο πρωτότυπο κείμενο.

i. Ρητορική Ερώτηση

Η χρήση ρητορικών ερωτήσεων από τον Waltz αποτελεί χαρακτηριστικό του τρόπου γραφής του. Στην προκειμένη περίπτωση εξυπηρετούν σε μεγάλο βαθμό στην παρουσίαση της ειρωνικής του διάθεσης και τον βοηθούν να καταρρίψει τις θέσεις των αντιπάλων του.

Πίνακας 7_ Απόδοση ρητορικών ερωτήσεων

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα
1	And if they did, who can say that they would continue to be of the right sort or continue to be democracies at all? ⁷⁰	Ακόμα όμως και εάν εμφανιζόταν ένα τέτοιο δημοκρατικό κράτος, ποιος μπορεί να εγγυηθεί ότι θα συνέχιζε να αποτελεί το κατάλληλο είδος δημοκρατίας ή ότι θα παρέμενε δημοκρατικό;
Για την απόδοση της ρητορικής ερώτησης έγιναν προσαρμογές στη σύνταξη ώστε να διατηρηθεί η φυσικότητα στο λόγο, ενώ για να τονιστεί η ειρωνική χροιά της ερώτησης για την απόδοση του «who can say» χρησιμοποιήθηκε η έκφραση «ποιος μπορεί να εγγυηθεί».		
2	And how does one define what the right sort of democracy is? ⁷¹	Υπάρχει άραγε τρόπος να προσδιορίσει κάποιος το κατάλληλο είδος δημοκρατίας;
Και σε αυτή την περίπτωση έγιναν προσαρμογές στην συντακτική δομή, ενώ προστέθηκε η λέξη «άραγε» για να τονιστεί η ειρωνική διάθεση του συγγραφέα.		
3	What can we conclude? ⁷²	Ποιο είναι το συμπέρασμα;
Παρά το γεγονός ότι η χρήση του α' πληθυντικού στην ερώτηση του πρωτοτύπου είναι σημαντική για να τονίσει την ειρωνική χροιά του συγγραφέα και ενισχύει την αίσθηση της ευθυγράμμισης των απόψεων του αναγνώστη με εκείνων του		

⁷⁰ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.7

⁷¹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.7

⁷² Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.11

συγγραφέα, που αποτελεί και έναν από τους κύριους σκοπούς χρήσης της ειρωνείας, για την απόδοση στη γλώσσα-στόχος προτιμήθηκε η απρόσωπη σύνταξη. Η επιλογή αυτή σχετίζεται με τη διατήρησης της φυσικότητας στο λόγο, χωρίς όμως να περιορίζεται στη γλώσσα-στόχος ο βαθμός της ειρωνικής χροιάς.

ii. Σταθερές εκφράσεις

Σε μορφολογικό επίπεδο, ο Muecke αναφέρει μέσα από το έργο του μια σειρά σταθερών εκφράσεων που υποδεικνύουν τη χρήση ειρωνείας από τον ομιλητή. Σε αυτές περιλαμβάνονται εκφράσεις όπως «one might say», «everybody knows», «so as to say». Τέτοιου είδους σταθερές εκφράσεις συναντώνται και στο πρωτότυπο κείμενο. Στις σταθερές εκφράσεις ή τεχνοτροπίες που φανερώνουν την ειρωνική διάθεση συμπεριλαμβάνονται επίσης η χρήση υποθετικών προτάσεων και η παρουσίαση των θέσεων που υποστηρίζουν οι αντίπαλοι του που συνοδεύεται από εκφράσεις που εμπεριέχουν ειρωνική χροιά και από τις οποίες προκύπτει η αποστασιοποίηση του συγγραφέα από όσα έχουν ειπωθεί από τους αντιπάλους τους αυτές (they have shown, they tend to think, they write as though κ.λπ.).

Στη συγκεκριμένη κατηγορία ενώ σε γενικές γραμμές οι αποδόσεις κινήθηκαν κοντά στο πρότυπο, όπως φαίνεται στα παρακάτω παραδείγματα, υπήρξαν περιπτώσεις που έπρεπε να γίνουν προσαρμογές ανάλογα με τα δεδομένα της γλώσσας-στόχος για να τονιστεί και να διατηρηθεί η ειρωνική χροιά.

Πίνακας 8_Απόδοση σταθερών εκφράσεων_1

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα
1	One might have hoped that.... ⁷³	Κάποιος μπορεί να ήλπιζε ότι...
2	Every student of international politics ... Everyone has also known at least since David Hume... ⁷⁴	Όλοι οι φοιτητές των διεθνών σχέσεων.... Όλοι επίσης γνωρίζουν, τουλάχιστον από την εποχή του David Hume...

⁷³ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.12

⁷⁴ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.9

Η προσαρμογή αφορούσε στην απόδοση με λέξεις της γλώσσας-στόχος που ενισχύουν την ειρωνεία, στην προσθήκη λέξεων ή φράσεων που δεν υπάρχουν στο πρωτότυπο και σε συντακτικές επιλογές που θα αναδεικνύουν τον ειρωνικό τόνο στη γλώσσα-στόχο.

Πίνακας 9_ Απόδοση σταθερών εκφράσεων_2

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα	Είδος προσαρμογής
1	Proponents of the democratic peace thesis write as though the spread of democracy will negate the effects of anarchy. ⁷⁵	Από τα όσα γράφουν οι υποστηρικτές της θέσης για τη δημοκρατική ειρήνη φαίνεται λες και η εξάπλωση της δημοκρατίας θα αναιρέσει την επίδραση της αναρχίας	Συντακτική
2	If the world is now safe for democracy, one has to wonder whether democracy is safe for the world. ⁷⁶	Εάν υποθέσουμε ότι ο κόσμος είναι πια ασφαλής για τη δημοκρατία, θα πρέπει κανείς να αναρωτηθεί κατά πόσο η δημοκρατία είναι ασφαλής για τον κόσμο.	Προσθήκη λέξης
4	One might suggest that he try his proposition out in Central or South America ⁷⁷	Κάποιος ίσως να τον προκαλούσε να ισχυριστεί το ίδιο μπροστά στα κράτη της Κεντρικής και Νότιας Αμερικής	Ενίσχυση της ειρωνείας στη γλώσσα-στόχος με συγκεκριμένες λέξεις/εκφράσεις

⁷⁵ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.8

⁷⁶ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.12

⁷⁷ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.11

5	liberals have shown a strong desire... ⁷⁸	οι φιλελεύθεροι έχουν επιδείξει έναν διακαή πόθο...	
---	---	--	--

iii. Εσωτερική αντίφαση

Η εσωτερική αντίφαση αναφέρεται στη χρήση από τον συγγραφέα παράδοξων συλλογισμών. Πρόκειται για περιπτώσεις όπου ο συγγραφέας δηλώνει το αντίθετο από αυτό που ο ίδιος θεωρεί ότι ισχύει και δεν εκφράζει ευθέως την άποψή του. Ο εντοπισμός των «παράδοξων συλλογισμών» από τον μεταφραστή προϋποθέτει καλή γνώση του περιεχόμενου και των θέσεων που εκπροσωπεί ο συγγραφέας. Στα παραδείγματα που ακολουθούν παρουσιάζονται τέτοιες περιπτώσεις. Σε γενικές γραμμές η μετάφραση κινήθηκε κοντά στη δομή του πρωτότυπου κειμένου, όπου όμως κρίθηκε απαραίτητο είτε για τη διατήρηση της φυσικότητας του λόγου είτε λόγω της αδυναμίας εύρεσης αντίστοιχων δομών στη γλώσσα-στόχος έγιναν οι κατάλληλες προσαρμογές. Οι προσαρμογές αυτές αφορούν σε αλλαγές στη συντακτική δομή, σε προσθήκη λέξεων ή επέκταση με πιο περιγραφική απόδοση για να τονιστεί η ειρωνική διάθεση και να γίνει αντιληπτό το νόημα της από τον αναγνώστη.

Πίνακας 10_ Απόδοση εσωτερικής αντίφασης

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα
1	The trend toward democracy combined with Michael Doyle's rediscovery of the peaceful behavior of liberal democratic states inter se contributes strongly to the belief that war... ⁷⁹	Οι δημοκρατικές τάσεις σε συνδυασμό με την εκ νέου ανακάλυψη από τον Michael W.Doyle της ειρηνικής συμπεριφοράς που επιδεικνύουν μεταξύ τους τα φιλελεύθερα δημοκρατικά κράτη , ενισχύουν

⁷⁸ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.8

⁷⁹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.6

		σημαντικά την πεποίθηση ότι ο πόλεμος...
2	Thus, the American government deemed the democratically elected Juan Bosch of the Dominican Republic too weak to bring order to his country. ⁸⁰	Συνεπώς , η αμερικανική κυβέρνηση θεώρησε πως ο δημοκρατικά εκλεγμένος πρόεδρος της Δομινικανής Δημοκρατίας, Juan Bosch, ήταν πολύ αδύναμος για να επιφέρει την τάξη στο κράτος του.
3	Democracies promote war because they at times decide that the way to preserve peace is to defeat nondemocratic states and make them democratic ⁸¹	Ανά περιόδους τα δημοκρατικά κράτη προωθούν τον πόλεμο γιατί είναι αποφασισμένα πως ο μόνος τρόπος να διατηρήσουν την ειρήνη είναι να νικήσουν τα μη δημοκρατικά κράτη και να τα εκδημοκρατίσουν.
4	Having apparently solved the problem of justice at home ⁸²	Έχοντας προφανώς λύσει το πρόβλημα της δικαιοσύνης στο εσωτερικό
5	Thus the structure is removed from structural theory. Democratic states would be so confident of the peace-preserving effects of democracy that they would no longer fear that another state, so long as it remained democratic, would do it wrong. ⁸³	Συνεπώς, το ζήτημα της δομής του διεθνούς συστήματος δεν έχει πια θέση στη δομική θεωρία. Τα δημοκρατικά κράτη θα μπορούσαν να αισθάνονται τόση σιγουριά για τη συμβολή των δημοκρατικών καθεστώτων στη διατήρηση της ειρήνης που δεν θα υπήρχε πια λόγος να φοβούνται ότι κάποιο άλλο κράτος, εφόσον παρέμενε

⁸⁰ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.9

⁸¹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.11

⁸² Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.12

⁸³ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.8

δημοκρατικό, θα μπορούσε να τα βλάψει.

iv. Λογοπαίγνια

Ο Waltz φαίνεται να στηρίζεται αρκετά στο παιχνίδι των λέξεων προκειμένου να εκφράσει την αποδοκιμασία του προς τις απόψεις που είχαν εκφράσει οι υποστηρικτές της αντίπαλης θεωρίας. Τα λογοπαίγνια που χρησιμοποιεί εμπεριέχουν σε κάποια σημεία το στοιχείο της υπερβολής, καθώς γενικεύει την επίθεσή του προς τους αντιπάλους του αποδίδοντάς τους θέσεις που δεν ανταποκρίνονται πλήρως στην πραγματικότητα. Τα λογοπαίγνια αποτέλεσαν ίσως και τη μεγαλύτερη μεταφραστική δυσκολία κατά την απόδοση της ειρωνείας, καθώς ο μεταφραστής καλείται από τη μια πλευρά να βρει αντίστοιχες δομές στη γλώσσα-στόχο που θα επιφέρουν το ίδιο αποτέλεσμα και ταυτόχρονα να διατηρήσει τον υπαινιγμό και το νόημα που θέλει να μεταφέρει ο συγγραφέας στους αναγνώστες του. Για την προσέγγιση της μετάφρασης των λογοπαϊγνίων λήφθηκε υπόψη η θεωρία του Delabastita και οι στρατηγικές που είχε ο ίδιος προτείνει για την απόδοσή τους⁸⁴. Η μεταφραστική προσπάθεια εστιάστηκε στη δημιουργία αντίστοιχων ρητορικών εργαλείων και στη γλώσσα-στόχος που να παράγουν παρόμοιο αποτέλεσμα. Όπου όμως δεν ήταν δυνατή η δημιουργία αντίστοιχων λογοπαϊγνίων ή κρίθηκε ότι ήταν πιο σημαντική η μεταφορά και αποσαφήνιση του νοήματος στο κοινό της γλώσσας—στόχος παραμερίστηκε η τεχνική που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας καταβάλλοντας ωστόσο προσπάθεια για να αντισταθμιστεί το ειρωνικό στοιχείο.

Πίνακας 11_Απόδοση λογοπαϊγνίων

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα	Στρατηγική
1	war is obsolescent , if not obsolete ⁸⁵	ο πόλεμος έχει περιέλθει σε αχρησία ή θεωρείται ακόμα και ξεπερασμένος	Μετάφραση χωρίς λογοπαίγνιο

⁸⁴ Βλ. Mirela Zavišić, «PUNTAŠTIC SOLUTIONS: THE TREATMENT OF PUNS IN RUSSIAN AND CROATIAN TRANSLATIONS OF ALICE'S ADVENTURES IN WONDERLAND», στο [Hieronymus](#) 1, (2014), σελ.65-71.

⁸⁵ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.6

2	Indeed, democracies have at times behaved as though today's democracy is today's enemy and a present threat to them ⁸⁶	Στην πραγματικότητα, από την συμπεριφορά που έχουν επιδείξει κατά καιρούς τα δημοκρατικά κράτη απέναντι σε αντίστοιχα καθεστώτα φαίνεται ότι υπήρξαν περιπτώσεις που τα αντιμετώπιζαν ως άμεσο εχθρό και ως τρέχουσα απειλή.	
3	as a matter of right , Kant insists... As a matter of fact , one may notice... ⁸⁷	αν θέσουμε θέμα δικαιωμάτων , όπως επιμένει και ο Kant... Στην πράξη , όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς...	
Στις παραπάνω περιπτώσεις δεν ήταν δυνατή η διατήρηση του λογοπαιγνίου, καθώς δεν βρέθηκαν στη γλώσσα-στόχος αποδόσεις που να παράγουν το ίδιο ομόηχο αποτέλεσμα και να μεταφέρουν το νόημα των προτάσεων του πρωτοτύπου. Ως προς τα παραδείγματα 1 και 3 μάλιστα που αποτελούν και στοιχεία διακειμενικότητας δόθηκε προτεραιότητα στη μεταφορά του νοήματος, ενώ η διατήρηση της ειρωνικής χροιάς επιδιώχθηκε με την εισαγωγή εκφράσεων ή τη χρήση συντακτικής δομής που τονίζουν την ειρωνική διάθεση (π.χ «θεωρείται ακόμα και», «αν θέσουμε θέμα δικαιωμάτων»).			
4	a strong desire to get the politics out of politics . ⁸⁸	έχουν επιδείξει έναν διακαή πόθο να διαχωρίσουν τα πολιτικά ζητήματα από την πολιτική .	Μετάφραση με λογοπαίγνιο

⁸⁶ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.10

⁸⁷ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.13

⁸⁸ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.8

5	get the power out of power politics , the national out of international politics, the dependence out of interdependence , the relative out of relative gains , the politics out of international politics , and the structure out of structural theory . ⁸⁹	να διαχωρίσουν την ισχύ από την πολιτική ισχύος, την εθνική πολιτική από τη διεθνή πολιτική, το ζήτημα της εξάρτησης από τη θεωρία της αλληλεξάρτησης, τη σχετικότητα από το σχετικό όφελος, την πολιτική από τη διεθνή πολιτική και τη δομή του διεθνούς συστήματος από τη δομική θεωρία.	
---	--	--	--

Η μετάφραση της συγκεκριμένης παραγράφου αποτέλεσε μια από τις κυριότερες δυσκολίες στην απόδοση του κειμένου λόγω της ασάφειας που δημιουργεί και της πολυσημίας των λέξεων. Πρόκειται για ένα εκτεταμένο λογοπαίγνιο με έντονο το στοιχείο της υπερβολής. Στο μεγαλύτερο τμήμα της και όπου ήταν δυνατόν έγινε προσπάθεια η απόδοση με τη δημιουργία αντίστοιχων λογοπαίγνιων, προσαρμόζοντας τη δομή και τη σημασιολογική λειτουργία των λέξεων στα δεδομένα της γλώσσας-στόχος. Για την περίπτωση ωστόσο του «get the politics out of politics» όπου η πολυσημία της λέξης δημιουργεί ασάφεια ως προς το νόημα, έγινε η προσπάθεια προσδιορισμού της σημασίας που προσδίδει στη λέξη «πολιτική» με την εισαγωγή περιφραστικής απόδοσης που διατηρεί ωστόσο το στοιχείο του παράδοξου που θέλει να μεταφέρει ο συγγραφέας.

ν. Υποκριτική υποστήριξη/ παραδοχή της θέσης του αντιπάλου

Η ειρωνεία του συγγραφέα προς τους αντιπάλους του δηλώνεται σε μεμονωμένες περιπτώσεις με την υποκριτική παραδοχή ή υποστήριξη των θέσεων τους. Ζητούμενο κατά τη μετάφραση της συγκεκριμένης κατηγορίας ήταν η διατήρηση των στοιχείων που υποδεικνύουν την ειρωνική διάθεση του συγγραφέα, επιτυγχάνοντας ισοδύναμο αποτέλεσμα στη γλώσσα-στόχος.

⁸⁹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.8

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα
1	I am tempted to say that the democratic peace thesis in the form in which its proponents cast it is irrefutable. ⁹⁰	Βρίσκομαι στον πειρασμό να παραδεχτώ πως η θέση της δημοκρατικής ειρήνης έτσι όπως την έθεσαν οι υποστηρικτές της είναι αδιαφιλονίκητη
Η φράση «I am tempted to say» που υποδηλώνει την ειρωνεία στην προκειμένη περίπτωση αποδόθηκε κατά λέξη ως προς το πρώτο κομμάτι ενώ το ρήμα «say» αποδόθηκε με το ρήμα «παραδέχομαι» ώστε να τονιστεί η ειρωνική χροιά.		
2	A liberal democracy at war with another country is unlikely to call it a liberal democracy. ⁹¹	Δύσκολα θα μπορούσαμε να πούμε πως μια φιλελεύθερη δημοκρατία που εμπλέκεται σε πόλεμο με μια άλλη χώρα είναι όντως φιλελεύθερη.
Στην απόδοση της πρότασης έγιναν οι κατάλληλες συντακτικές προσαρμογές για να διατηρηθεί η φυσικότητα στο λόγο με την προσθήκη της λέξης «όντως» για να τονίσει το νόημα και την ειρωνεία.		
3	But, alas, if the world can be made safe for democracy only by making it democratic, then all means are permitted and to use them becomes a duty. ⁹²	Όμως, αλίμονο, εάν ο κόσμος μπορεί να γίνει ασφαλής για τη δημοκρατία μόνο καθιστώντας τον δημοκρατικό, τότε όλα τα μέσα είναι επιτρεπτά και η χρήση τους γίνεται καθήκον.
Η απόδοση της έκφρασης «alas» με το ισοδύναμο «αλίμονο» διατηρεί τον βαθμό της ειρωνείας σε σχέση με το πρωτότυπο.		
4	If the democratic peace thesis is right, structural realist theory is wrong. ⁹³	Εάν η θέση υπέρ της δημοκρατικής ειρήνης είναι σωστή, τότε η θεωρία του δομικού ρεαλισμού είναι λάθος.
Στο τελευταίο παράδειγμα επιλέχθηκε η κατά λέξη μετάφραση της πρότασης, με την προσθήκη ωστόσο του «τότε» στην απόδοση του υποθετικού λόγου.		

⁹⁰ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.10

⁹¹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.10

⁹² Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.12

⁹³ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.12

Γ2.4 Απόδοση του μεταφορικού λόγου

Στην εξέταση της απόδοσης του μεταφορικού λόγου δεν εξετάζονται οι εννοιολογικές μεταφορές που συνδέονται με την ορολογία των διεθνών σχέσεων, αλλά οι μεταφορικές εικόνες που αποτελούν προέκταση του ιδιαίτερου ύφους του κειμένου και του προσδίδουν λογοτεχνική χροιά. Για την εξέταση του μεταφορικού λόγου και της απόδοσης του γίνεται αναφορά στην πραγματολογική προσέγγιση του Peter Newmark για τη μετάφραση των μεταφορών και αναλύονται οι δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν στην απόδοση τόσο μεμονωμένων μεταφορικών εικόνων όσο πιο σύνθετων μεταφορικών εκφράσεων (μεταφορικές προτάσεις, παρομοιώσεις κ.λπ.). Η πλειοψηφία των μεταφορών του κειμένου, σύμφωνα με τη διάκριση για τα είδη μεταφοράς του Newmark, συγκαταλέγονται στο είδος των πρωτότυπων μεταφορικών εκφράσεων, καθώς δημιουργούνται από τον ίδιο τον συγγραφέα με σκοπό να κεντρίσει το ενδιαφέρον των αναγνωστών και να τονίσει τις θέσεις του.

Η χρήση των πρωτότυπων μεταφορικών εκφράσεων λειτουργεί υποστηρικτικά προς το ιδιαίτερο ύφος του κειμένου και υποβοηθάει σε πολλές περιπτώσεις την ειρωνική διάθεση του συγγραφέα. Σύμφωνα με τον Newmark η απόδοση του εν λόγω είδους μεταφορών θα πρέπει να παραμένει κοντά στο κείμενο-πηγή καθώς απεικονίζουν την προσωπικότητα του συγγραφέα και το προσωπικό του ύφος (Newmark, 1988: 104-113). Προτείνει, γενικώς, για αυτή την περίπτωση την απόδοση που παραμένει πιστή στο πρωτότυπο, χωρίς ωστόσο να αποκλείει την προσαρμογή των πρωτότυπων μεταφορικών εκφράσεων στις περιπτώσεις που η μεταφορική εικόνα δεν ανταποκρίνεται στα δεδομένα της γλώσσας-στόχος. Ως εναλλακτικές της πιστής απόδοσης προτείνει τη χρήση μια πιο περιγραφικής μεταφορικής εικόνας ή την απόδοση του νοήματος της έκφρασης. Λαμβάνοντας ως σημείο αναφοράς τις επτά στρατηγικές μετάφρασης των μεταφορών που εισήγαγε ο Newmark, παρατίθενται χαρακτηριστικά παραδείγματα από τις στρατηγικές που ακολουθήθηκαν σε σχέση με το πρωτότυπο κείμενο.

i. Αναπαραγωγή της εικόνας του κειμένου-πηγή στη γλώσσα-στόχος.

Σε αυτή την κατηγορία δίνονται παραδείγματα αποδόσεων που παραμένουν πιστά στο πρωτότυπο και αναπαραγάγουν την ίδια εικόνα και στο κείμενο της γλώσσας-στόχος. Η εν λόγω στρατηγική ακολουθήθηκε στις περισσότερες περιπτώσεις απόδοσης μεταφορικών εικόνων του πρωτοτύπου δεδομένου ότι δεν παραβίαζαν τα δεδομένα της γλώσσας-στόχος. Η επιλογή να παραμείνει η απόδοση όσο το δυνατό πιο κοντά στις εικόνες που μεταφέρει το πρωτότυπο συνδέεται ακριβώς με τη σημασία που έχει η μεταφορά τους για την ανάδειξη του τρόπου σκέψης του συγγραφέα. Το προσωπικό ύφος του συγγραφέα είναι άλλωστε εκείνο που θα πρέπει να κυριαρχεί στα κείμενα διεθνούς πολιτικής. Παρόλα αυτά η χρήση της συγκεκριμένης στρατηγικής συνοδεύεται από τις κατάλληλες προσαρμογές σε γραμματοσυντακτικό επίπεδο, η εικόνα όμως παραμένει ίδια με εκείνου του πρωτοτύπου κειμένου.

Πίνακας 13_ Απόδοση μεταφορικών εικόνων 1

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα
1	The short and sad life of the Weimar Republic ⁹⁴	Η σύντομη και θλιβερή ζωή της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης
2	Lesion of a less powerful country may be involved merely in the condition of a more powerful neighbor prior to any action at all ⁹⁵	η οργανική βλάβη ενός λιγότερου ισχυρού κράτους μπορεί απλώς να σχετίζεται με την πάθηση ενός ισχυρότερου γειτονικού κράτους, πριν καν ακόμα εκδηλωθεί οποιαδήποτε επιθετική ενέργεια , και στην άναρχη κοινωνία μια επίθεση υπό αυτές τις συνθήκες θα ήταν δικαιολογημένη
3	As nature abhors a vacuum , so international politics abhors unbalanced power ⁹⁶	Όπως ακριβώς η φύση αποστρέφεται τα κενά έτσι και η διεθνής πολιτική αποστρέφεται την ανισορροπία ισχύος

⁹⁴ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.7

⁹⁵ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.9

⁹⁶ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 2^ο, σελ.28

4	one may expect them to expire as generational memories fade . ⁹⁷	είναι πολύ πιθανό ότι θα ξεθωριάσει ακριβώς όπως ξεθωριάζουν και οι γενετικές μνήμες .
5	Peace is maintained by a delicate balance of internal and external restraints ⁹⁸	Η ειρήνη στηρίζεται πάνω σε μια λεπτή ισορροπία εσωτερικών και εξωτερικών περιορισμών
6	larger units existing in a contentious arena tend to take on systemwide tasks ⁹⁹	οι μεγαλύτερες μονάδες που βρίσκονται σε μια άκρως ανταγωνιστική αρένα τείνουν να υιοθετούν ρόλους που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του διεθνούς συστήματος.

ii. Αντικατάσταση της εικόνας του κειμένου-πηγή με συγκεκριμένη εικόνα της γλώσσας-στόχος ή Απόδοση του νοήματος

Στις περιπτώσεις όμως που δεν ήταν δυνατόν η μεταφορά της εικόνας που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας ακολουθήθηκε η στρατηγική αντικατάστασης της εικόνας του πρωτοτύπου με συγκεκριμένη εικόνα της γλώσσας-στόχος ή η διατήρηση του νοήματος της έκφρασης χωρίς τη χρήση μεταφοράς. Οι δύο αυτές επιλογές χρησιμοποιήθηκαν με σκοπό να διατηρηθεί η φυσικότητα του λόγου αποφεύγοντας χρήση μεταφορικών εικόνων που δεν ανταποκρίνονται στα δεδομένα της γλώσσας-στόχου και ενδέχεται να δημιουργήσουν ασάφεια στους αναγνώστες.

Πίνακας 14_ Απόδοση μεταφορικών εικόνων 2

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα	Στρατηγική
1	democratic wave ¹⁰⁰	δημοκρατικό ρεύμα	Αναπαραγωγή με συγκεκριμένη εικόνα της γλώσσας-στόχος

⁹⁷ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 3^ο, σελ.34

⁹⁸ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.13

⁹⁹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 3^ο, σελ.34

¹⁰⁰ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.6

2	a purported fact begging for an explanation ¹⁰¹	αλλά μια υπόθεση η οποία περιμένει απεγνωσμένα επεξήγηση	Αναπαραγωγή με συγκεκριμένη εικόνα της γλώσσας-στόχος
3	assume the mantle of a great power ¹⁰²	να φορέσει το κοστούμι της μεγάλης δύναμης	Αναπαραγωγή με συγκεκριμένη εικόνα της γλώσσας-στόχος
4	They have to jump on the wagon only later to wish they could fall off. ¹⁰³	Επιλέγουν να προσδεθούν στο άρμα και λίγο αργότερο εύχονται να μην το είχαν κάνει.	Αναπαραγωγή με συγκεκριμένη εικόνα της γλώσσας-στόχος/Νόημα
5	German historians at the turn of the nineteenth century wondered whether peacefully inclined states could be planted and expected to grow where dangers from outside pressed daily upon them ¹⁰⁴	Στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα οι γερμανοί ιστορικοί αναρωτιόντουσαν αν ήταν δυνατή η εγκαθίδρυση και ανάπτυξη ειρηνικά διακείμενων κρατών παρά την πίεση των καθημερινών εξωτερικών κινδύνων	Νόημα
6	a legislature that controlled the purse ¹⁰⁵	ο φορολογικός έλεγχος	Νόημα

Στην κατηγορία του μεταφορικού λόγου πέρα από τις μεταφορικές εικόνες αξίζει να γίνει ξεχωριστή αναφορά στην απόδοση των ιδιωματικών εκφράσεων. Σύμφωνα με τη Mona Baker, η κυριότερη δυσκολία που αντιμετωπίζει ο μεταφραστής ως προς τις ιδιωματικές εκφράσεις είναι η αναγνώρισή τους, ενώ κάνει διάκριση

¹⁰¹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1º, σελ.7

¹⁰² Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 3º, σελ.33

¹⁰³ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 3º, σελ.38

¹⁰⁴ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1º, σελ.8

¹⁰⁵ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1º, σελ.7

μεταξύ εμφανών ιδιωματικών εκφράσεων και ιδιωματικών εκφράσεων που είναι εύκολο να παρερμηνευθούν από τον μεταφραστή (Baker, 1992: 63-78). Ως προς τις δυσκολίες κατά τη μεταφραστική διαδικασία αυτές σχετίζονται με την απουσία ισοδύναμης ιδιωματικής έκφρασης στη γλώσσα-στόχος. Οι στρατηγικές που προτείνει η Baker για την απόδοση των ιδιωματικών εκφράσεων είναι οι εξής: α) η απόδοση με ιδιωματική έκφραση που έχει το ίδιο νόημα και την ίδια μορφή, β) η απόδοση με ιδιωματική έκφραση που έχει το ίδιο νόημα αλλά διαφορετική μορφή, γ) η απόδοση με περίφραση, δ) η απόδοση μέσω παράλειψης και ε) η στρατηγική της αντιστάθμισης.

Οι δύο συχνότερες στρατηγικές που επιλέχθηκαν για την απόδοση των ιδιωματικών εκφράσεων του πρωτότυπου κειμένου ήταν εκείνη της απόδοσης μέσω ιδιωματικής έκφρασης που εκφράζει το ίδιο νόημα με εκείνο του πρωτοτύπου, αλλά αποτελείται από διαφορετικές λεξικές μονάδες και εκείνη της περιφραστικής απόδοσης, καθώς υπήρχαν περιπτώσεις που ήταν αδύνατη η απόδοση μέσω ιδιωματικής έκφρασης στη γλώσσα-στόχος. Περιορισμένη ήταν η απόδοση με ιδιωματική έκφραση που να διατηρεί τόσο το νόημα όσο και τη μορφή του πρωτοτύπου.

Πίνακας 15_ Απόδοση ιδιωματικών εκφράσεων

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα	Στρατηγική
1	its actions surely cast doubt on the democratic peace thesis ¹⁰⁶	δημιούργησαν ένα πέπλο αμφιβολίας γύρω από τη θέση της δημοκρατικής ειρήνης	Χρήση ιδιωματικής έκφρασης με την ίδια μορφή και το ίδιο νόημα
2	Democracies may live at peace with democracies ¹⁰⁷	Οι δημοκρατίες μπορεί να συνυπάρχουν ειρηνικά μεταξύ τους	
3	threaten to spin out of control ¹⁰⁸	απειλεί να ξεφύγει από τον έλεγχο	

¹⁰⁶ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.9

¹⁰⁷ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.10

¹⁰⁸ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1^ο, σελ.7

4	That rather gives the game away	Αυτό μάλλον προδίδει τη θέση τους	χρήση ιδιωματικής έκφρασης με το ίδιο νόημα αλλά διαφορετική μορφή
5	why realism is in bad repute ¹⁰⁹	έχει περιπέσει σε τέτοια δυσμένεια	
6	whether Japan will remain immune to them ¹¹⁰	να παραμείνει ατάραχη σε μια τέτοια απειλή	
7	has become a bit of a fad ¹¹¹	είναι άλλη μια τάση της εποχής	
8	rest reliably at peace among themselves ¹¹²	τα δημοκρατικά κράτη είναι ειρηνικά μεταξύ τους	περιφραστική απόδοση
9	Once one begins to go down that road , there is no place to stop ¹¹³	Εάν ξεκινήσουμε αυτού του είδους την επιχειρηματολογία , τότε μάλλον δεν θα τελειώσουμε ποτέ	
10	bitterness grew between them ¹¹⁴	οι μεταξύ τους σχέσεις έγιναν πιο σκληρές	
11	is made uneasy ¹¹⁵	αρχίζει να αισθάνεται ανασφάλεια	

Γ2.5 Αντιμετώπιση επιμέρους μορφολογικών στοιχείων

Στις επιμέρους μεταφραστικές δυσκολίες περιλαμβάνονται στοιχεία της μορφολογικής δομής του πρωτοτύπου, όπως η απόδοση τοπωνυμίων, ανθρωπωνυμίων και η απόδοση τίτλων.

¹⁰⁹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 2°, σελ.27

¹¹⁰ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 3°, σελ.33

¹¹¹ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 3°, σελ.38

¹¹² Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1°, σελ.7

¹¹³ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1°, σελ.10

¹¹⁴ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1°, σελ.10

¹¹⁵ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 1°, σελ.33

i. Απόδοση ανθρωπωνυμίων και τοπωνύμια

Για την απόδοση των ανθρωπωνυμίων και των τοπωνυμίων διερευνήθηκαν οι πρακτικές που προτείνονται από το Διοργανικό Εγχειρίδιο Σύνταξης Κειμένων της ΕΕ στην Ελληνική γλώσσα, ενώ εκτιμήθηκαν και επιμέρους στοιχεία του πρωτοτύπου που παίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιλογή της απόδοσης.

Στην περίπτωση των ανθρωπωνυμίων συναντώνται κατά κύριο λόγο ονόματα φιλοσόφων (David Hume, Immanuel Kant), πολιτικών προσώπων (Clinton, Rusk, Kissinger), και θεωρητικών των διεθνών σχέσεων (Doyle, Morgenthau, Layne). Κατά την απόδοση λήφθηκε υπόψη το γεγονός ότι πολλά από τα κύρια ονόματα που αναφέρονται στο πρωτότυπο συνδέονται με βιβλιογραφικές αναφορές οι οποίες δίνονται στις υποσημειώσεις του κειμένου, και οι περισσότερες από τις οποίες αφορούν σε άρθρα και έργα που δεν έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά. Επιδιώχθηκε λοιπόν αφενός να υπάρχει συμφωνία μεταξύ του τρόπου γραφής των κύριων ονομάτων στο σώμα του κειμένου και του τρόπου γραφής των κύριων ονομάτων που εντοπίζονται τις υποσημειώσεις, και αφετέρου να εφαρμοστεί μια σταθερή πρακτική απόδοσης των ανθρωπωνυμίων αποφεύγοντας τις έντονες διαφοροποιήσεις. Για τον λόγο αυτό επιλέχθηκε σε γενικές γραμμές η εφαρμογή της πρακτικής μη μεταγραφής των ανθρωπωνυμίων, ακόμα και για τις περιπτώσεις αναγνωρισμένων πολιτικών προσώπων όπως ο Μπιλ Κλίντον, ο Ντιν Ρασκ και ο Χένρι Κίσινγκερ.

Μοναδική εξαίρεση στον κανόνα της μη μεταγραφής των ανθρωπωνυμίων υπήρξε στην περίπτωση της παρακάτω πρότασης:

A/A	Πρωτότυπο	Μετάφρασμα
1	The reactions of other states to the drive for dominance of Charles V, Hapsburg ruler of Spain, of Louis XIV and Napoleon I of France, of Wilhelm II and Adolph Hitler of Germany, illustrate the point	Οι αντιδράσεις των υπόλοιπων κρατών στις τάσεις κυριαρχίας του Καρόλου Ε΄, βασιλιά της Ισπανίας από τον Οίκο των Αψβούργων , του Λουδοβίκου ΙΔ΄ και του Ναπολέον Α΄ της Γαλλίας, του Γουλιέλμου Β΄ και του Αδόλφου Χίτλερ της Γερμανίας, συνηγορούν σε αυτή την άποψη

Στην προκειμένη περίπτωση δόθηκε προτεραιότητα στη διατήρηση της φυσικότητας του λόγου και καθώς γίνεται αναφορά σε ιστορικά πρόσωπα και πολιτικές προσωπικότητες του παρελθόντος οι οποίες έχουν καθιερωθεί με την ελληνική γραφή στα ελληνικά, επιλέχθηκε η ελληνική και όχι η ξένη γραφή.¹¹⁶ Επιπλέον, το γεγονός ότι τα ονόματα αυτά συναντώνται σε μια μεμονωμένη πρόταση δεν δημιουργεί έντονες διαφοροποιήσεις ως προς την απόδοση των ανθρωπωνυμίων. Για τα τοπωνύμια από την άλλη πλευρά επιλέχθηκε η πρακτική της μεταγραφής εφαρμόζοντας σε γενικές γραμμές τον κανόνα της απλογράφησης, με εξαίρεση της λέξης Λωρραίνη για την οποία έχει από καιρό καθιερωθεί η συγκεκριμένη ορθογραφία στα ελληνικά.

ii. Απόδοση τίτλων

Σε ό,τι αφορά την απόδοση των τίτλων που φέρουν τα αποσπάσματα και οι υποενότητες του κειμένου μελετήθηκε η προσέγγιση που προτείνει ο Newmark, ο οποίος διακρίνει τις επικεφαλίδες σε περιγραφικές και υπαινικτικές. Η γενική συμβουλή του Newmark για τη μετάφραση των επικεφαλίδων και των τίτλων είναι ότι θα πρέπει να μεταφράζονται στο τέλος. Η μετάφραση των περιγραφικών ή σύντομων τίτλων που συνοψίζουν το θέμα της υποενότητας όπως συμβαίνει στα περισσότερα επιστημονικά κείμενα δεν δημιούργησε δυσκολίες καθώς ήταν δυνατή η κατά λέξη απόδοση χωρίς περαιτέρω προσαρμογές. Στην περίπτωση ωστόσο του τίτλου «Balancing Power: Not Today but Tomorrow»¹¹⁷ υπήρξε δίλημμα ως προς την απόδοση του, καθώς το νόημα του τίτλου δεν είναι σαφές με την πρώτη ανάγνωση. Σε αυτή την περίπτωση ήταν σημαντικό να προηγηθεί προσεκτική ανάγνωση του κειμένου ολόκληρης της ενότητας για να αποσαφηνιστεί το νόημα του τίτλου και στη συνέχεια να διερευνηθούν οι πιθανές αποδόσεις.

Ο εν λόγω τίτλος ανταποκρίνεται στη λογοτεχνική χροιά που προσδίδει ο συγγραφέας στο κείμενό του και σκοπό έχει να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, για αυτό έγινε προσπάθεια η απόδοση στη γλώσσα-στόχος να διατηρεί

¹¹⁶ Βλ. Ευρωπαϊκή Ένωση (2011), *Διοργανικό Εγχειρίδιο Σύνταξης Κειμένων*, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βρυξέλλες-Λουξεμβούργο, σελ. 188.

¹¹⁷ Β' ΜΕΡΟΣ, Πρωτότυπο-Απόσπασμα 2^ο, σελ.27

το ύφος του πρωτοτύπου και την ασάφεια, χωρίς όμως να παραβιάζει τη φυσικότητα του λόγου. Η κατά λέξη μετάφραση ή η επιλογή μιας περιγραφικής απόδοσης του νοήματος στην προκειμένη περίπτωση κρίθηκε ότι δεν επιφέρει το ίδιο αποτέλεσμα με εκείνον του πρωτοτύπου και αποδυναμώνει το λογοτεχνικό ύφος. Ύστερα από την προσεκτική εξέταση του κειμένου της ενότητας ήταν δυνατό να συνδεθεί το νόημα της επικεφαλίδας με την αναφορά του συγγραφέα για την αδυναμία της θεωρίας του ρεαλισμού να προβλέψει πότε ακριβώς θα επέλθει η εξισορρόπηση ισχύος. Συγκεκριμένα χρησιμοποιεί την πρόταση «Theory cannot say when **“tomorrow”** will come». Η πρόταση αυτή και η χρήση της λέξης αύριο σε εισαγωγικά ήταν που έδωσε την ιδέα της χρήσης του «αύριο» στην απόδοση της επικεφαλίδας. Επιλέχθηκε λοιπόν η απόδοση «Εξισορρόπηση ισχύος: Περιμένοντας το “αύριο”» που μπορεί να συνδεθεί από τον αναγνώστη με συγκεκριμένο σημείο του κειμένου της ενότητας και να τον βοηθήσει να προσδιορίσει τον υπαινιγμό που δημιουργεί ο τίτλος. Παράλληλα, η εν λόγω απόδοση διατηρεί την ασάφεια της επικεφαλίδας του πρωτοτύπου και συνεπώς το λογοτεχνικό ύφος του.

Συμπεράσματα

Μέσα από την παρούσα διπλωματική εργασία έγινε προσπάθεια προσέγγισης της μετάφρασης κειμένων διεθνούς πολιτικής και αντιμετώπισης των κεντρικών στοιχείων που τα συνθέτουν. Το θεωρητικό τμήμα της εργασίας στηρίχθηκε στην ανάλυση των ιδιαιτεροτήτων του κειμένου, ώστε να προσδιοριστούν οι παράμετροι που πρέπει να ληφθούν υπόψη από τον μεταφραστή. Η διακειμενικότητα, το ειρωνικό ύφος και η χρήση μεταφορικού λόγου είναι τα στοιχεία που κατευθύνουν την προσέγγιση του μεταφραστή, ο οποίος θα πρέπει να αποτυπώσει με σαφήνεια τις εξειδικευμένες έννοιες που αναλύονται χωρίς ωστόσο να αποδυναμώσει στον βαθμό που αυτό είναι δυνατό το ύφος του κειμένου.

Η ανάλυση στο τρίτο μέρος της εργασίας των μεταφραστικών δυσκολιών και των γενικών πρακτικών που ακολουθήθηκαν κατά τη μεταφραστική διαδικασία επιτρέπει την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το μεταφραστικό αποτέλεσμα και με τον στόχο που είχε αρχικά τεθεί. Ως προς το στοιχείο της διακειμενικότητας για αυτό απαιτήθηκε προσεκτική διερεύνηση ώστε να αποδοθούν οι άμεσες αναφορές και οι υπαινιγμοί που γίνονται από τον συγγραφέα. Η απόδοση λέξεων ή εκφράσεων που συνδέονται με προγενέστερα κείμενα και έννοιες έγινε ύστερα από διερεύνηση, ώστε η μετάφραση να βασιστεί όσο ήταν δυνατό σε αξιόπιστες πηγές. Ενώ στην περίπτωση παραθεμάτων για τις οποίες δεν ήταν υπήρχε ήδη επίσημη ελληνική μετάφραση, η απόδοση κινήθηκε όσο το δυνατόν πιο κοντά στο κείμενο αφετηρίας. Αντίστοιχα, η απόδοση της ορολογίας έπρεπε και αυτή να γίνει ύστερα από προσεκτική διερεύνηση. Η μετάφραση της ζαργκόν των διεθνών σχέσεων κινήθηκε όπου ήταν δυνατό κοντά στη λεξιλογική δομή του πρωτοτύπου, κυριάρχησε όμως η περιγραφική απόδοση για να διασφαλιστεί η ολοκληρωμένη απόδοση του νοήματος στο κοινό της γλώσσας-στόχος.

Σε υφολογικό επίπεδο η ειρωνική χροιά που αποπνέει το μεγαλύτερο τμήμα του κειμένου ήταν σημαντικό να διατηρηθεί και στην ελληνική απόδοση. Ως γενική πρακτική απόδοσης της ειρωνείας παρατηρείται η προσθήκη λέξεων ή εκφράσεων που ως στόχο έχουν να υπογραμμίσουν και να τονίσουν την ειρωνική διάθεση. Σκοπός της προσθήκης ήταν να αντισταθμίσει την απώλεια εργαλείων ειρωνείας όπως τα λογοπαίγνια που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας όπου ήταν απαραίτητο. Ο

μεταφορικός λόγος και τα στοιχεία που προσδίδουν λογοτεχνικό ύφος στο κείμενο έγινε προσπάθεια να διατηρηθούν και στη γλώσσα-στόχος. Οι μεταφορικές εικόνες έγινε προσπάθεια να διατηρηθούν είτε όπως ακριβώς και στο κείμενο αφετηρίας είτε με αντίστοιχες εικόνες της γλώσσας-στόχος. Στις περιπτώσεις όμως που κάτι τέτοιο κρίθηκε δύσκολο, δόθηκε προτεραιότητα στην απόδοση του νοήματος.

Αξιολογώντας την ποιότητα της μετάφρασης ως γενική διαπίστωση προκύπτει ότι αυτή παραμένει κοντά στο κείμενο αφετηρίας, καθώς το προσωπικό ύφος του συγγραφέα και ο τρόπος γραφής του αποτελούν τα κυρίαρχα στοιχεία που θα πρέπει να διατηρηθούν και να γίνουν αντιληπτά στους αναγνώστες της γλώσσας-στόχος. Ταυτόχρονα όμως έγινε προσπάθεια να μην επηρεαστεί η φυσικότητα του λόγου στη γλώσσα-στόχος και να διασφαλιστεί ότι θα αποφευχθεί η μεταφορά λανθασμένων νοημάτων, ιδίως σε ό,τι αφορά την εξειδικευμένη ορολογία και γλώσσα των διεθνών σχέσεων.

Βιβλιογραφία

- Vinay , Jean-Paul, και Jean Darbelnet. *Comparative Stylistics of French and English. A methodology for translation*. Μετάφραση: Juan C. Sager και M.-J. Hamel. 'Αμστερνταμ, Φιλαδέλφια: John Benjamins Publishing Co, 1995.
- Abrams, M. H. *Λεξικό λογοτεχνικών όρων*. Μετάφραση: Γιάννα Δεληβοριά και Σοφία Χατζηιωαννίδου. Αθήνα: Πατάκη, 2005.
- Attardo, Salvatore. *Irony Markers and Functions: Towards a goal-oriented theory of irony and its processing*. Τόμ. 12. Rask, 2000.
- . «Irony as relevant inappropriateness .» *Journal of Pragmatics* , 2000: 793-826.
- Baker, Mona. *In Other Words*. Oxon, Abingdon: Routledge, 1992.
- Brenk, Jessica Yvonne van. *Below the surface. Translating ironies in Stephen Fry's Making History*. English Department, Utrecht University, Faculty of Humanitie, MA Thesis Translation Studies , 2014.
- Carr, Edward-Hallet. *Η εικοσαετής κρίση 1919-1939. Εισαγωγή στη μελέτη των διεθνών σχέσεων*. Μετάφραση: Ηρακλεία Στροίκου. Αθήνα: Ποιότητα, 2011.
- Chakhachiro, Dr Raymond. «Translating irony in political commentary texts from English into Arabic.» *Babel*, Ιανουάριος 2007 : 1-25.
- Chatterjee-Padmanabhan, Meeta. «Bakhtin's theory of heteroglossia/intertextuality in teaching academic writing in higher education .» *Journal of Academic Language & Learning* , 13 Σεπτέμβριος 2014: A101-A112.
- Dheedene, Isolde. *The translation of Irony in Dutch subtitles: A corpus based study of the British sitcoms Fawlty Towers and The Office*. Universiteit Gent, Faculteit Letteren & Wijsbegeerte , 2014 .
- Ennis, Tim. *Translation and Discourse: Discuss the concepts of Intertextuality and/or Interdiscursivity and consider the adjustments a*. University of Birmingham, MA Translation Studies – Translation and Discourse, n.d.
- Fukuyama, Francis. *Το τέλος της ιστορίας και ο τελευταίος άνθρωπος*. Μετάφραση: Αχιλλέας Φακατσέλης. Αθήνα: Νέα Σύνορα- Α. Α. Λιβάνη, 1993.
- Grice, Paul. *Studies in the Way of Words*. Μασαχουσέτη: Harvard University Press, 1991.
- Guerra, Ana Fernández. «Translating culture: problems, strategies and practical realities.» *Art and Subversion* , Δεκέμβριος 2012 : 1-27.
- Herrmann, Julia Berenike. *Metaphor in academic discourse Linguistic forms, conceptual structures, communicative functions and cognitive representations* . Utrecht : LOT , 2013.

- Jackson, Robert , και Georg Sorensen. *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων. Η σύγχρονη συζήτηση*. Μετάφραση: Χαράλαμπος Κωνσταντινίδης. Αθήνα: GUTENBERG, 2006.
- Kant, Immanuel. *Για την αιώνια ειρήνη*. Μετάφραση: Άννα Πόταγα. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1992.
- Klimovich, Natalya V. «Phenomenon of Intertextuality in Translation Studies.» *Journal of Siberian Federal University*, 16 Ιανουάριος 2014: 255-264.
- Lakoff , George , και Mark Johnsen . *Metaphors we live by*. Λονδίνο: The university of Chicago press, 2003.
- Madison, James, Alexander Hamilton, και John Jay. *The Federalist Papers. Τα ομοσπονδιακά κείμενα των ΗΠΑ*. Μετάφραση: Ελένη Χατζηδημητρίου. Αθήνα: Παπαζήση, 2009.
- Marks, Michael P. *Metaphors in International Relations Theory*. Νέα Υόρκη, 2011 .
- Mateo, Marta. «The Translation of Irony.» Μάρτιος 1995: 171-178.
- Newmark, Peter. *A Textbook of Translation* . Πανεπιστήμιο του Μίτσιγκαν: Prentice-Hall International, 1988 .
- . *Approaches to Translation*. Οξφόρδη: Pergamon Press, 1981.
- Salvatore Attardo, Jodi Eisterhold, Jennifer Hay, και Isabella Poggi. «Multimodal markers of irony and sarcasm.» *Humor-International Journal of Humor Research*, Ιανουάριος 2003: 243-260.
- Smith, Steve , και John Baylis. *Η Παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Πολιτικής. Μια εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις. Τρίτη Έκδοση*. Μετάφραση: Ελένη Ψευτελή. Αθήνα: Επίκεντρο, 2007.
- Waltz, Kenneth N. *Ο Άνθρωπος, το Κράτος και ο Πόλεμος*. Μετάφραση: Κωνσταντίνος Κολιόπουλος. Αθήνα: Ποιότητα, 2011.
- Zengin, Mevlüde. «AN INTRODUCTION TO INTERTEXTUALITY AS A LITERARY THEORY: DEFINITIONS, AXIOMS AND THE ORIGINATORS .» *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , Pamukkale Üniversitesi , 2016, 299-326.
- Δαμασκηνίδης, Γεώργιος. «Στρατηγικές μετάφρασης αγγλικών στρατιωτικών νεολογισμών στα ελληνικά .» *ΕΛΕΤΟ – 10ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»* . 2015. 309-319.
- Δημητρούλια, Τιτίκα. *Διακειμενικότητα και μετάφραση: μεταφράζοντας αρχαιοελληνικούς μύθους από τα γαλλικά στα ελληνικά*. Αθήνα: Gutenberg, 2012.
- Κυριακίδη, Έλενα , και Έλενα Ξενή . «Αποτελεσματική Χρήση της Ελληνικής Γλώσσας στον Ακαδημαϊκό Λόγο .» *Ταχύρρυθμα μαθήματα ΚΕΔΙΜΑ*. 2013 . 1-13.

Μπότσαρη, Ευαγγελία. *Η εννοιολογική μεταφορά: οικουμενικότητα, πολιτισμικές διαφορές και η συμβολή τους στην εκμάθηση των γλωσσών*. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2008.